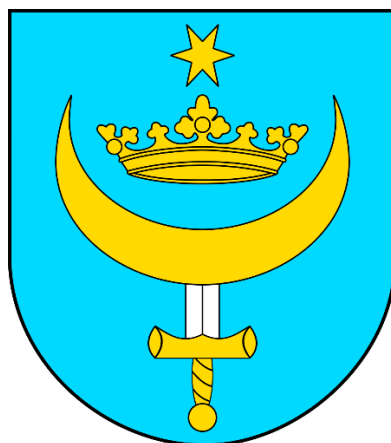

DIAGNOZA
SYTUACJI SPOŁECZNEJ,
GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ
GMINY GOWOROWO

GOWOROWO, 2024

- SPIS TREŚCI -

WSTĘP.....	4
1 UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH	5
1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM	5
1.2. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU KRAJU	9
1.3. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA	14
1.4. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH	18
2 POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ	19
2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE	19
2.2. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE	21
2.3. WENĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA	22
2.3.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA	22
2.3.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA	24
2.3.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA	24
2.3.4. TRANSPORT ZBIOROWY	25
2.3.5. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH	25
2.3.6. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM	26
2.3.7. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ	28
2.3.8. PLANY INWESTYCYJNE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ CENTRALNEGO PORTU KOMUNIKACYJNEGO	29
2.4. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET	30
2.5. WNIOSKI	32
3 LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE	33
3.1. STAN LUDNOŚCI	33
3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA	33
3.1.2. STRUKTURA PŁCI	34
3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI	35
3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE	36
3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI	36
3.2.2. MIGRACJE	36
3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI	37
3.3. WNIOSKI	39
4 ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY	40
4.1. ROLNICTWO	40
4.2. PODMIOTY GOSPODARCZE	41
4.2.1. LICZEBNOŚĆ	41
4.2.2. WIELKOŚĆ	44
4.2.3. RODZAJ	45
4.3. RYNEK PRACY	46
4.3.1. PRACUJĄCY	46
4.3.2. BEZROBOCIE	46
4.4. TERENY INWESTYCYJNE	47
4.5. WNIOSKI	48
5 ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA	49
5.1. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE	49
5.1.1. UKSZTAŁTOWANIE TERENU	49
5.1.2. LITOSFERA I GLEBY	49
5.1.3. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE	49
5.1.4. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN	50
5.1.5. ZASOBY LEŚNE	51
5.2. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW	51
5.3. FORMY OCHRONY PRZYRODY	52
5.3.1. USTANOWIONE FORM OCHRONY PRZYRODY	52
5.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	52
5.4.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA	52
5.4.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA	53
5.4.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA	53
5.4.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA	54
5.4.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII	54
5.4.6. INFRASTRUKTURA GAZOWA	54
5.4.7. GOSPODARKA ODPADAMI	54
5.5. WNIOSKI	55
6 KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE	57
6.1. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	57

6.1.1.	OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW	57
6.1.2.	OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTKÓW	57
6.1.3.	STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE	58
6.1.4.	ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDICTWA KULTUROWEGO	58
6.2.	INSTYTUCJE KULTURY	59
6.3.	LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE	60
6.4.	WNIOSKI	60
7	SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA	61
7.1.	INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE	61
7.2.	ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA	61
7.2.1.	WALORY PRZYRODNICZE	61
7.2.2.	WALORY ANTROPOGENICZNE	62
7.2.3.	BAZA MATERIALNA TURYSTYKI	62
7.3.	WNIOSKI	63
8	PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	64
8.1.	PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE	64
8.1.1.	STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	64
8.1.2.	MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	65
8.1.3.	DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE O LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO	65
8.2.	STRUKTURA OSADNICZA	66
8.3.	REWITALIZACJA	66
8.4.	OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA	66
8.5.	OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM	67
8.6.	WNIOSKI	68
9	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	69
9.1.	PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA	69
9.2.	PRZESTĘPCZOŚĆ	69
9.3.	ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO	70
9.3.1.	ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO	70
9.3.2.	ZAGROŻENIE ZMIANAMI KLIMATU	70
9.3.3.	ZAGROŻENIE ZALEWOWE	71
9.3.4.	ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI	73
9.3.5.	ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE	73
9.3.6.	ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ	74
9.4.	WNIOSKI	75
10	POLITYKA SPOŁECZNA	76
10.1.	OCHRONA ZDROWIA	76
10.2.	POMOC SPOŁECZNA	76
10.3.	MIESZKALNICTWO	78
10.4.	WNIOSKI	80
11	EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY	81
11.1.	PLACÓWKI OŚWIATOWE	81
11.2.	LICZBA UCZNIÓW I WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI	81
11.3.	KAPITAŁ SPOŁECZNY	82
11.3.1.	ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA	82
11.3.2.	AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH	83
11.4.	WNIOSKI	84
12	FINANSE SAMORZĄDOWE	85
12.1.	DOCHODY GMINY	85
12.2.	WYDATKI GMINY	88
12.3.	ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA	89
12.4.	WNIOSKI	90
13	PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO	91
	WYBRANE MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	92

WSTĘP

Niniejsza diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej stanowiła punkt wyjścia i bazę dla opracowania zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy. Zawarte opisy i analizy pozwoliły na sformułowanie wniosków i ocen oraz zidentyfikowanie najważniejszych trendów rozwojowych gminy Goworowo oraz potencjalnych kierunków rozwoju w przyszłości.

Diagnozę sporządzono w pierwszym kwartale 2024 roku, w związku z czym znaczna część analizowanych wskaźników dotyczy roku 2022 (najnowsze, możliwe na ten czas dane do pozyskania za pełny rok sprawozdawczy¹), który nierzadko przedstawiany jest w zestawieniu z latami poprzedzającymi.

Zakres diagnozy oparto o wytyczne Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej („Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny”, 2021) oraz wymagania ustawowe. Zidentyfikowano najważniejsze wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwojowe. Określono główne szanse i bariery oraz potencjał Gminy, nawiązujący do posiadanych zasobów i lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowana terytorialnego. W diagnozie zawarto zarówno elementy retrospektywne, jak i opisujące przyszłość. Ponadto, analizy dokonywane były z uwzględnieniem otoczenia o charakterze lokalnym i ponadlokalnym, w tym zastosowano metodę porównawczą charakteryzowanych zjawisk.

Poza diagnozą sytuacji w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, w tym środowiskowym, dokonano opisu uwarunkowań wynikających z założeń, polityk i dokumentów strategicznych poszczególnych szczebli terytorialnych. Szczegółowo omówiono także wyniki przeprowadzonego badania ankietowego.

Efektom końcowym diagnozy są wnioski, sformułowane w formie analizy SWOT, stanowiące jeden z początkowych rozdziałów zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy.

¹ Dotyczyło to większości baz danych, w tym w szczególności danych GUS, dane pochodzących z Raportu o stanie Gminy itd.

1 UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH

Stosownie do Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Art. 10e, ust. 2): *Strategia rozwoju gminy jest spójna ze strategią rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, obejmującą tę gminę.*

Ponadto, cele i działania określone w strategiach rozwoju gmin powinny być skoordynowane z założeniami dokumentów programowo-strategicznych i planistycznych szczebla unijnego, krajowego, regionalnego, ponadlokalnego oraz lokalnego.

W niniejszym rozdziale dokonano syntezy założeń najważniejszych polityk i dokumentów strategicznych opracowanych na poszczególnych szczeblach terytorialnych.

1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM

Kontekst aktualnej polityki Unii Europejskiej

Unia Europejska liczy obecnie 27 państw² i stanowi jednolity rynek, o ogromnym potencjale. Unia, która na początku była wyłącznie wspólnotą gospodarczą, stopniowo zaczęła obejmować różne obszary polityki: od klimatu, ochrony środowiska i zdrowia, po stosunki zewnętrzne i bezpieczeństwo oraz sprawiedliwość i kwestie migracyjne. Obecnie Unia stanowi unię gospodarczą i polityczną, której Polska jest jej członkiem od 1 maja 2004 r.

Założenia rozwojowe Unii Europejskiej na przestrzeni lat stale ewoluują. Wpływ na politykę UE wywierają nie tylko zmieniające się warunki społeczno-gospodarcze poszczególnych krajów Wspólnoty, ale także dynamiczna sytuacja geopolityczna świata i związane z nią liczne wyzwania, przed jakim staje „stary kontynent”.

Po wyborach do Parlamentu Europejskiego w maju 2019 roku, Rada Europejska określiła **program strategiczny dla UE na lata 2019-2024**, obejmujący cztery obszary priorytetowe³:

- **Ochrona obywateli i swobód** – zapewnienie skutecznej kontroli granic zewnętrznych Unii oraz dalszy rozwój kompleksowej polityki migracyjnej. Zwalczanie terroryzmu i przestępczości transgranicznej i internetowej, zwiększenie odporności UE na klęski żywiołowe i katastrofy spowodowane przez działalność człowieka.
- **Rozwijanie silnej i prężnej bazy gospodarczej** – budowanie odpornej gospodarki poprzez pogłębienie unii gospodarczej i walutowej, aby ukończenie tworzenia unii rynków bankowych i kapitałowych, wzmocnienie międzynarodowej roli wspólnej waluty, inwestowanie w umiejętności i edukację, wspieranie europejskich przedsiębiorstw, uwzględnienie transformacji cyfrowej oraz opracowanie solidnej polityki przemysłowej.
- **Budowanie neutralnej klimatycznie, ekologicznej, sprawiedliwej i socjalnej Europy** – inwestowanie w ekologiczne inicjatywy, które poprawiają jakość powietrza i wody, promują zrównoważone rolnictwo oraz chronią systemy środowiskowe i różnorodność biologiczną. Stworzenie wydajnej gospodarki o obiegu zamkniętym (trwałość produktów, energooszczędność wielokrotność użytku, recykling) oraz dobrze funkcjonującego unijnego rynku energii,

² Po opuszczeniu przez Wielką Brytanię struktur unijnych.

³ Materiał źródłowy: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities_pl

zapewniającego zrównoważoną, bezpieczną i przystępną cenowo energię. Szybsze przejście na odnawialne źródła energii i efektywność energetyczną, przy jednoczesnym ograniczeniu zależności UE od zewnętrznych źródeł energii. Wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych.

- **Promowanie europejskich interesów i wartości na scenie światowej** – budowa solidnej polityki zagranicznej w ramach ambitnej polityki sąsiedztwa z 16 najbliższymi sąsiadami na wschodzie i południu, a także kompleksowego partnerstwa z Afryką. Propagowanie pokoju, stabilności, demokracji i praw człowieka na świecie. Zapewnienie solidnej polityki handlowej zgodnie z multilateralizmem i światowym międzynarodowym porządkiem opartym na zasadach. Większa odpowiedzialność za bezpieczeństwo i obronę, przy ścisłej współpracy z NATO.

Konsekwentnie, opierając się na strategicznym programie Rady Europejskiej i wynikach dyskusji z grupami politycznymi Parlamentu Europejskiego, w 2019 roku przewodnicząca Komisji Europejskiej (KE) określiła **sześć priorytetów politycznych KE**, do których zaliczono⁴:

- **Europejski Zielony Ład** – przekształcenie UE w nowoczesną, zasobooszczędną i konkurencyjną gospodarkę, przy jednoczesnej ochronie środowiska, przeciwdziałaniu zmianie klimatu oraz zwiększaniu neutralności względem emisji dwutlenku węgla i zasobooszczędności do roku 2050.
- **Europa na miarę ery cyfrowej** – wspieranie transformacji cyfrowej poprzez inwestowanie w przedsiębiorstwa, badania naukowe i innowacje, reformę ochrony danych, wyposażenie obywateli w umiejętności niezbędne do obsługi technologii nowej generacji i opracowanie odpowiednich przepisów.
- **Gospodarka służąca ludziom** – wzmocnienie unijnej gospodarki, a jednocześnie zapewnienie miejsc pracy i zmniejszenie nierówności, wspieranie przedsiębiorstw, pogłębienie unii gospodarczej i walutowej oraz dokończenie budowy unii bankowej i unii rynków kapitałowych.
- **Silniejsza pozycja Europy na świecie** – wzmocnienie UE na arenie międzynarodowej poprzez poprawę jej pozycji jako lidera silnego, otwartego i sprawiedliwego handlu, multilateralizmu i ładu światowego opartego na zasadach. Zacieśnienie stosunków z krajami sąsiadującymi i partnerami, a także zwiększenie zdolności UE do zarządzania kryzysami w oparciu o jej zdolności cywilne i wojskowe.
- **Promowanie naszego europejskiego stylu życia** – poszanowanie praw podstawowych i praworządności jako ości równości, tolerancji i sprawiedliwości społecznej. Uwzględnienie zagrożeń dla bezpieczeństwa, ochrona konsumentów i wzmocnienie ich pozycji, a także opracowanie systemu legalnych i bezpiecznych kanałów migracji przy jednoczesnym skutecznym zarządzaniu zewnętrznymi granicami UE, modernizacji unijnego systemu azylowego oraz ścisłej współpracy z krajami partnerskimi.
- **Nowy impuls dla demokracji europejskiej** – wzmocnienie procesów demokratycznych w Europie poprzez zacieśnienie stosunków z Parlamentem Europejskim i parlamentami krajowymi, ochrona demokracji w UE przed ingerencją z zewnątrz, zapewnienie przejrzystości i integralności całego procesu legislacyjnego, a także szersze zaangażowanie Europejczyków w kształtowanie przyszłości UE.

Zaistniała w 2020 roku pandemia COVID-19 i związane z nią nowe zagrożenia i wyzwania spowodowały konieczność weryfikacji polityki wspólnotowej, w tym fiskalnej. Odpowiedzią Unii Europejskiej na pandemię stał się **Plan odbudowy dla Europy**. Został on oparty na największym długoterminowym budżecie w historii UE oraz na tzw. **Funduszu Odbudowy** (ang.: *Next Generation EU*) o wartości ponad 700 mld euro⁵. Ma na celu on złagodzenie gospodarczych i społecznych skutków pandemii koronawirusa oraz zapewnienie zrównoważonej gospodarki przygotowanej na wyzwania i możliwości związane z transformacją ekologiczną i cyfrową.

⁴ Materiał źródłowy: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities_pl

⁵ Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl

Najważniejsze elementy porozumienia w ramach Funduszu Odbudowy⁶:

- badania naukowe i innowacje z wykorzystaniem programu „Horyzont Europa”,
- sprawiedliwa transformacja klimatyczna i cyfrowa z wykorzystaniem Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i programu „Cyfrowa Europa”,
- gotowość, odbudowa i odporność na kryzysy, finansowane za pomocą Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, *rescEU* i nowego programu działań w dziedzinie zdrowia – UE dla zdrowia,
- modernizację realizowanych od dawna polityk, takich jak polityka spójności i wspólna polityka rolna, aby zmaksymalizować ich wkład w realizację priorytetów Unii,
- walkę ze zmianą klimatu – 30 proc. środków unijnych, czyli dotychczas największy odsetek na ten cel w europejskim budżecie,
- ochronę różnorodności biologicznej i równouprawnienie płci.

W konsekwencji przyjętego projektu budżetu UE na lata 2021-2027 i Funduszu Odbudowy (*Next Generation EU*), stanowiący Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*), dla Polski przypada ok. 23,9 mld euro dotacji i ok. 11,5 mld euro pożyczek (w cenach bieżących)⁷. Korzystanie z w/w funduszy poszczególnych krajów członkowskich opiera się na tzw. Krajowych Planach Odbudowy, które są przełożeniem wsparcia finansowego na konkretne reformy, programy i inwestycje.

Wydarzenia zapoczątkowane w lutym 2022 r. (pełnoskalowa agresja militarna Federacji Rosyjskiej na Ukrainę), z pewnością doprowadzą do kolejnej rewizji unijnej polityki fiskalnej. W wielu aspektach zmiany mogą być fundamentalne. Prawdopodobnie nowego wymiaru nabierze polityka energetyczna, polityka spójności i współpraca międzynarodowa.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności⁸

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) został zaakceptowany w czerwcu 2022 roku przez Komisję Europejską i Radę UE, a następnie zmieniony pod koniec 2023 r. KPO jest dokumentem programowym określającym cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służące ich realizacji reformy strukturalne i inwestycje, w horyzoncie czasowym do 2026 r. Dokument stanowi podstawę ubiegania się o wsparcie z europejskiego Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*).

(KPO) koncentruje się na interwencjach, które przyczynią się będą do pobudzenia gospodarki, inwestycji, wzrostu gospodarczego oraz zatrudnienia. Zaplanowano realizację reform i inwestycji w tych obszarach, które są najbardziej istotne z punktu widzenia konieczności odbudowy gospodarki, ale także w tych, które tworzą trwałe podwaliny pod budowę gospodarki odpornej na kolejne wstrząsy.

W ujęciu generalnym KPO skupia się na wsparciu pięciu komponentach:

- 1) **Odporność i konkurencyjność gospodarki;**
- 2) **Zielona energia i zmniejszenie energochłonności.**
- 3) **Transformacja cyfrowa.**
- 4) **Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia.**
- 5) **Zielona, inteligentna mobilność.**

⁶ Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl#najwikszy-w-historii-pakiet-rodkw-na-rzecz-oywienia-gospodarki

⁷ Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility/recovery-and-resilience-plan-poland_pl

⁸ Materiał źródłowy: <https://www.gov.pl/web/planodbudowy/o-kpo>

Wokół w/w komponentów koncentruje się wsparcie na rzecz przedsiębiorców, instytucji publicznych oraz innych podmiotów społeczno-gospodarczych. W każdym komponencie ujęto także działania na rzecz spójności terytorialnej – w zależności od zidentyfikowanych problemów – adresowane do obszarów wiejskich, miast, czy też obszarów szczególnie poszkodowanych w wyniku pandemii, gdzie występuje kumulacja problemów społeczno-gospodarczych.

Adresatami proponowanych działań w ramach KPO są: obywatele, przedsiębiorcy i przedsiębiorstwa, samorządy terytorialne, instytucje publiczne oraz podmioty spoza systemu administracji publicznej (np. podmioty społeczne, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe).

Krajowy Plan Odbudowy objęty jest **zasadą do no significant harm (DNSH) – niewyrządzenia znaczącej szkody środowisku**.

Zgodnie z rozporządzeniem dotyczącym Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*) większość środków należy przeznaczyć na działania w obszarze związanym z realizacją **celów klimatycznych** oraz na **transformację cyfrową**. Do KPO mogą być włączone reformy i inwestycje, które rozpoczęły się 1 lutego 2020 r., jednak ich realizacja musi się zakończyć w sierpniu 2026 r. (płatności mogą być dokonywane do końca 2026 r.).

Polityka spójności⁹

Polityka spójności w latach 2021-2027 ma zadanie wdrażanie dwóch celów traktatowych UE: **inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu** oraz **Europejską Współpracę Terytorialną** (Interreg). Wyodrębniono także pięć dodatkowych celów polityki spójności:

- 1) **Bardziej konkurencyjna i inteligenta Europa,**
- 2) **Zielona, nisko-emisyjna, zmierzająca w kierunku zero-emisyjności Europa,**
- 3) **Bardziej skomunikowana Europa,**
- 4) **Europa społeczna i włączająca społecznie,**
- 5) **Europa bliska obywatelom.**

Podstawowym dokumentem określającym współpracę UE z Polską, jest Umowa Partnerstwa (UP) – uzgodniona z Komisją Europejską strategia wykorzystania funduszy unijnych.

Polityka spójności na lata 2021-27 obejmuje następujące fundusze:

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego** – służy wzmocnieniu spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej. Ma on łagodzić dysproporcje w rozwoju europejskich regionów i zmniejszać braki w zakresie rozwoju regionów znajdujących się w najmniej korzystnej sytuacji.
- **Fundusz Spójności** – służy redukowaniu dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. W jego ramach realizowane są strategiczne projekty w obszarach ochrony środowiska i transportu, w tym transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T).
- **Europejski Fundusz Społeczny+** – służy zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiadaniu na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymulowaniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki. EFS+ będzie obejmować obecnie rozproszone instrumenty: EFS, Inicjatywę na rzecz osób młodych (YEI), Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) oraz Europejski Program na rzecz Zatrudnienia i Innowacji Społecznych (EaSI).
- **Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji** – jest częścią Europejskiego Zielonego Ładu i elementem (I filarem) Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji. Celem FST jest łagodzenie skutków społecznych i ekonomicznych transformacji energetycznej.

⁹ Materiał źródłowy: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/dowiedz-sie-wiecej-o-funduszach-europejskich-na-lata-2021-2027/>

- **Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury** - służy unijnej polityce morskiej i rybołówstwa. Celem funduszu jest szeroko rozumiane wsparcie społeczności nadmorskich, w tym m.in. wspieranie rybaków w przechodzeniu na zrównoważone rybołówstwo czy finansowanie projektów przyczyniających się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz podnoszenia jakości życia społeczności nadmorskich w Europie.

Do realizacji założeń Umowy Partnerstwa służą **programy krajowe i regionalne**, określające obszary wsparcia i wyznaczają konkretne działania. Podobnie, jak w poprzednich latach (perspektywach: 2007-2013, 2014-2020), tak również w perspektywie 2021-2027 około 60% funduszy z polityki spójności trafi do programów realizowanych na poziomie krajowym. Pozostałe 40% otrzymają programy regionalne.

1.2. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU KRAJU

Podstawowe (nadrzędne) uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju Polski w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, w horyzoncie czasu dziesięcio-piętnastoletnim oraz podstawowe działania na okres czterech lat, określa średniookresowa strategia rozwoju kraju. Obecnie jest nią, uchwalona przez Radę Ministrów w 2017 roku, Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r.

Dokument powyższy realizowany jest przez inne strategie odnoszące się do sektorów, dziedzin, regionów lub rozwoju przestrzennego (opisane w tabeli poniżej) oraz przez strategię rozwoju województwa (opisaną w rozdz. 1.3.).

Tab. 1 Główne założenia najważniejszych dokumentów strategicznych szczebla krajowego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r. (SOR)	<p>SOR jest obowiązującym, kluczowym dokumentem kraju w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. Przedstawia model rozwoju Kraju, jako rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Jest on oparty o indywidualny potencjał terytorialny, inwestycje, innowacje, rozwój, eksport oraz wysoko przetworzone produkty. Przyjęty model rozwoju zakłada odchodzenie od dotychczasowego wspierania wszystkich sektorów/branż na rzecz wspierania sektorów strategicznych, mogących stać się motorami polskiej gospodarki. Celem głównym SOR jest: Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności, w wymiarze społecznym, ekonomicznym środowiskowym i terytorialnym. Wyszczególniono także cele szczegółowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszary: Reindustrializacja, Rozwój innowacyjnych firm, Małe i średnie przedsiębiorstwa, Kapitał dla rozwoju, Ekspansja zagraniczna); II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie); III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (obszary: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, E-państwo, Finanse publiczne, Efektywność wykorzystania środków UE); <p>oraz obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii: Kapitał ludzki i społeczny, Cyfryzacja, Transport, Energia, Środowisko, Bezpieczeństwo Narodowe.</p>

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)</p>	<p>KSRR 2030 określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalnej. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy UE. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030.</p> <p>KSSR 2030 r. kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich.</p> <p>W strategii przewidziano skuteczniejszą identyfikację potrzeb rozwojowych wszystkich obszarów kraju, a także efektywniejsze rozpoznanie zasobów, jakimi dysponują, wskazanie wyzwań i barier rozwojowych. Takie podejście przełoży się na lepsze dopasowanie narzędzi interwencji (np. programów) do możliwości i potencjałów rozwojowych poszczególnych obszarów kraju.</p> <p>Jednym z celów KSRR jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo. Dlatego w dokumencie wskazano obszary strategicznej interwencji (OSI), które otrzymają szczególne wsparcie (będą to obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej).</p> <p>Strategia wspiera konkurencyjność regionów i zakłada kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. W związku z tym wspierane będą lokalne przedsiębiorstwa.</p> <p>W strategii istotny nacisk położono na rozwijanie kompetencji administracji publicznej. Chodzi o umiejętności niezbędne do prowadzenia skutecznej polityki rozwoju, w szczególności na terenach o niskim potencjale rozwojowym, a zwłaszcza wspieranie powiązań między lokalnym i regionalnym sektorem publicznym a światem biznesu i nauki.</p> <p>W dokumencie przewidziano zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych, jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej. Strategia tworzy warunki do większego angażowania się samorządów gminnych i powiatowych w realizację wspólnych projektów i we współpracę ponad granicami administracyjnym.</p>
<p>Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (PEP 2040)</p>	<p>PEP 2040 wskazuje ramy transformacji energetycznej w Polsce. Zawiera strategiczne przesądzenia w zakresie doboru technologii służących budowie niskoemisyjnego systemu energetycznego. Stanowi wkład w realizację Porozumienia Paryskiego z uwzględnieniem konieczności przeprowadzenia transformacji w sposób sprawiedliwy i solidarny. PEP2040 stanowi krajową kontrybucję w realizację polityki klimatyczno-energetycznej UE. Polityka uwzględnia skalę wyzwań związanych z dostosowaniem krajowej gospodarki do uwarunkowań regulacyjnych UE związanych z celami klimatyczno-energetycznymi na 2030 r., Europejskim Zielonym Ładem, planem odbudowy gospodarczej po pandemii COVID i dążeniem do osiągnięcia neutralności klimatycznej zgodnie z krajowymi możliwościami, jako wkładu w realizację Porozumienia Paryskiego. Niskoemisyjna transformacja energetyczna przewidziana w PEP2040 inicjować będzie szersze zmiany modernizacyjne całej gospodarki, gwarantując bezpieczeństwo energetyczne, dbając o sprawiedliwy podział kosztów i ochronę najbardziej wrażliwych grup społecznych.</p> <p>Zgodnie z PEP 2040 celem polityki energetycznej państwa jest: bezpieczeństwo energetyczne, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych.</p> <p>Cele szczegółowe PEP 2040 to:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Optymalne wykorzystanie własnych surowców energetycznych. 2) Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej. 3) Dywersyfikacja dostaw i rozbudowa infrastruktury sieciowej gazu ziemnego, ropy naftowej oraz paliw ciekłych. 4) Rozwój rynków energii. 5) Wdrożenie energetyki jądrowej. 6) Rozwój odnawialnych źródeł energii. 7) Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji. 8) Poprawa efektywności energetycznej gospodarki.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
<p>Polityka ekologiczna Państwa 2030 (PEP 2030)</p>	<p>Rolą PEP 2030 jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polski oraz wysokiej jakości życia dla wszystkich mieszkańców. PEP2030 ma stanowić podstawę do inwestowania środków europejskich z perspektywy finansowej na lata 2021–2027. Strategia wspiera także realizację celów i zobowiązań Polski na szczeblu międzynarodowym, w tym na poziomie unijnym oraz ONZ, szczególnie w kontekście celów polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 oraz celów zrównoważonego rozwoju ujętych w Agendzie 2030.</p> <p>Celem głównym PEP 2030 jest: Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców, który został przeniesiony wprost z obszaru „Środowisko” w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR). PEP 2030 doprecyzowuje zapisy SOR i przedstawia praktyczne rozwiązania dla poszczególnych kierunków interwencji. PEP 2030 wyznacza następujące cele środowiskowe, które są wspierane przez cele horyzontalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cel szczegółowy I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego; – Cel szczegółowy II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska; – Cel szczegółowy III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych; – Cel horyzontalny 1: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa; – Cel horyzontalny 2: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska.
<p>Strategia Produktivności 2030 (SP 2030)</p>	<p>Głównym celem SP 2030 jest: wzrost produktywności w warunkach gospodarki niskoemisyjnej, o obiegu zamkniętym i opartej na danych. Strategia przewiduje działania w ramach siedmiu obszarów interwencji, wraz z przypisanymi do nich celami szczegółowymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Obszar I. Zasoby naturalne (ziemia i surowce): (a) Wzrost wydajności surowcowej gospodarki, (b) Wzrost wykorzystania surowców odnawialnych i biomasy w gospodarce; – Obszar II. Praca i kapitał ludzki: (a) Szybki rozwój praktycznego kształcenia przez całe życie, (b) Przygotowanie kompetentnych kadr na potrzeby scyfryzowanej gospodarki; – Obszar III. Inwestycje (kapitał trwały i finansowy): (a) Trwałe zwiększenie stopy inwestycji prywatnych, (b) Automatyzacja, robotyzacja i cyfryzacja przedsiębiorstw; – Obszar IV. Organizacja i instytucje: (a) Podniesienie jakości zarządzania w przedsiębiorstwach i instytucjach publicznych, (b) Stymulowanie mechanizmów współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi; – Obszar V. Wiedza: Wzrost intensywności wykorzystania wiedzy i nowych technologii w gospodarce; – Obszar VI. Dane: Szybki rozwój algorytmicznej gospodarki opartej na danych; – Obszar VII. Umieędzynarodowienie: (a) Zwiększenie liczby eksporterów, w szczególności na rynki pozaeuropejskie, (b) Zwiększenie eksportu towarów w obszarze wysokich technologii i kanałami e-commerce.
<p>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (SRKL 2030)</p>	<p>Celem głównym SRKL 2030 jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce. Strategia wyznacza ponadto cztery cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych; – Cel szczegółowy 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej; – Cel szczegółowy 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy; – Cel szczegółowy 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.
<p>Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (SRKS 2030)</p>	<p>Głównym celem SRKS 2030 jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja niniejszego celu jest oparta na trzech celach szczegółowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne; – Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich; – Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
<p>Strategia Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030 (SSiNP 2030)</p>	<p>Celem głównym SSiNP 2030 jest sprawne i nowoczesne państwo służące obywatelom, środowisku oraz gospodarce. Do jego osiągnięcia w perspektywie do 2030 r. przyczynić się będzie 5 celów szczegółowych</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cel szczegółowy I: Lepsze prawo. - Cel szczegółowy II: Sprawne instytucje państwa. - Cel szczegółowy III: Podniesienie sprawności realizacji zadań państwa poprzez wykorzystanie technologii cyfrowych i zmianę sposobu działania stosownie do możliwości, jakie stwarza technologia. - Cel szczegółowy IV: Efektywne planowanie i wykorzystanie środków finansowych. - Cel szczegółowy V: Zapewnienie obywatelom bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego.
<p>Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030 (SZRWIR 2030)</p>	<p>Głównym celem niniejszej Strategii jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego.</p> <p>W kontekście realizacji celu głównego określone zostały następujące cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - I: Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej; - II: Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska; - III: Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa. <p>Obszarami wpływającymi na realizację celów strategii to: sprawne zarządzanie rozwojem, stabilne finansowanie rozwoju, trwała zdolność kreacji i uczenia się.</p>
<p>Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (SRT2030)</p>	<p>Głównym celem Strategii jest zwiększenie dostępności transportowej kraju oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego oraz utworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego na poziomie krajowym, europejskim i globalnym. Realizacja wyżej opisanego celu jest związana z wdrażaniem 6 kierunków interwencji dla każdej z gałęzi transportu tj.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1: budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce. - 2: poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym. - 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności. - 4: poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów. - 5: ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko. - 6: poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.
<p>Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły</p>	<p>Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły stanowi wypełnienie zobowiązań wynikających z ustaleń Ramowej Dyrektywy Wodnej w zakresie cyklicznej aktualizacji planów gospodarowania wodami, a także umożliwia dopełnienie zobowiązań raportowych do Komisji Europejskiej. Priorytetem Planu gospodarowania wodami jest stworzenie w ekosystemach wodnych i od wód zależnych warunków, określonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej, sprzyjających osiągnięciu celów środowiskowych wyznaczonych dla poszczególnych jednolitych części wód oraz dla obszarów chronionych. W dokumencie tym zawarto również wykaz inwestycji koniecznych do osiągnięcia założonych celów środowiskowych (dla wód powierzchniowych, podziemnych i obszarów chronionych).</p> <p>W kontekście opracowania strategii rozwoju gminy Goworowo istotne są następujące działania*:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do jcw;w; - Kontrola przestrzegania warunków stosowania środków ochrony roślin; - Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych; - Ograniczenie zanieczyszczenia wód związkami biogennymi pochodzącymi z rolnictwa oraz ograniczenie zanieczyszczenia pestycydami; - Kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność; - Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
<p>Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły</p>	<p>Aktualny Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (2022), stanowi aktualizację PZRP dla OD Wisły przyjętego do realizacji w 2016 r. Dokument ten, zgodnie z ustaleniami art. 173 ust. 21 Ustawy Prawo Wodne zawiera:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wszelkie zmiany lub uaktualnienia dotyczące tych planów, wraz z podsumowaniem przeglądów wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego; – ocenę postępów w realizacji celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis i wyjaśnienie przyczyn niezrealizowania zaplanowanych działań zmierzających do osiągnięcia celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis działań podjętych, a niezaplanowanych w tych planach; – możliwy wpływ zmian klimatu na występowanie powodzi. <p>Nadrzędnym i podstawowym celem zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego a także działalności gospodarczej. W ramach wdrażania założeń Planu wskazano następujące cele główne, którym przyporządkowano cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego; <ul style="list-style-type: none"> - Zapewnienie warunków ograniczających możliwość występowania powodzi, - Zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP; – Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego; <ul style="list-style-type: none"> - Zapewnienie warunków redukujących możliwość występowania powodzi, - Redukcja obszaru zagrożonego powodzią oraz zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP, - Redukcja wrażliwości społeczności i obiektów na OZP; – Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym; <ul style="list-style-type: none"> - Zwiększenie skuteczności prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych, - Zwiększenie skuteczności reagowania ludzi, firm i instytucji publicznych, - Zwiększenie skuteczności odbudowy i powrotu do stanu sprzed powodzi, - Wdrożenie systemu analiz popowodziowych i zwiększanie jego skuteczności, - Wdrożenie instrumentów prawnych i finansowych zwiększających bezpieczeństwo powodziowe, - Zwiększenie świadomości i wiedzy na temat źródeł zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego.
<p>Plan przeciwdziałania skutkom suszy</p>	<p>Dokument ten sporządzony został na okres sześcioletni (2021-2027). Jego opracowanie wynikało z postanowień dyrektyw i wytycznych unijnych oraz przepisów prawa krajowego (art. 183-185 ustawy Prawo wodne). Plan przeciwdziałania skutkom suszy posiada rangę rozporządzenia Ministra właściwego do spraw gospodarki wodne.</p> <p>Zgodnie z art. 184 ustawy Prawo Wodne, Plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych; – propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych; – propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji; – działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy. <p>Zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy stwierdza się, że gmina Goworowo:</p> <ul style="list-style-type: none"> – na terenach leśnych i zadrzewionych w stopniu „słabym” narażona jest na ryzyko wystąpienia suszy rolniczej; wyższe ryzyko zagrożenia może mieć miejsce na terenach rolniczych z głęboko położonym poziomem wodonośnym; – w stopniu „umiarkowanym” narażona jest na wystąpienie suszy hydrologicznej; – w stopniu „słabym” narażona na ryzyko wystąpienia suszy hydrogeologicznej; – w stopniu „silnym”, „umiarkowanym” oraz „słabym” narażona jest na syntetyczne ryzyko wystąpienia suszy. Zróżnicowanie to wynika przede wszystkim z aktualnej struktury użytkowania terenu. <p>W zakresie przeciwdziałania skutkom suszy wskazano następujący katalog działań do realizacji na poziomie lokalnym (w tym gminnym):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych;

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	<ul style="list-style-type: none"> – Zwiększenie retencji naturalnej i sztucznej na gruntach leśnych; – Retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych; – Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji; – Podpiętrzenie wód jezior dla przeciwdziałania skutkom suszy; – Realizacja działań inwestycyjnych w zakresie kształtowania zasobów wodnych poprzez zwiększanie sztucznej retencji; – Budowa oraz przebudowa urządzeń melioracji wodnych dla zwiększania retencji glebowej; – Wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych; – Budowa lub przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa lub przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych; – Uwzględnienie tematyki suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej w ramach planów zarządzania kryzysowego wszystkich szczebli; – Budowa i przebudowa ujęć wód podziemnych oraz budowa lub przebudowa rurociągów wodociągowych magistralnych do przesyłania wody do obszarów zagrożonych suszą hydrologiczną dla potrzeb zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi mieszkańców tych obszarów; – Czasowe ograniczenie zużycia wody z sieci wodociągowej; – Czasowe ograniczenie korzystania z wód; – Zmiana sposobu wykonywania oraz przesunięcie terminów realizacji prac utrzymaniowych na ciekach, z uwagi na wystąpienie suszy hydrologicznej, ujętych w planach utrzymania wód; – Edukacja i kreowanie świadomości rolników w zakresie zwiększania retencji na gruntach rolnych, zwiększania materii organicznej w glebie oraz upowszechniania upraw mniej wrażliwych na suszę. Propagowanie ubezpieczeń rolnych; – Przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w poszczególnych dokumentach strategicznych oraz na: <https://www.gov.pl/web/ia/strategie-krajowe>

1.3. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA

Strategie rozwoju gmin, powinny uwzględniać i być wielowymiarowo spójne z ustaleniami strategii rozwoju województwa, która stanowi punkt odniesienia oraz podstawowy dokument strategiczny określający długofalową wizję rozwoju województwa. Dla województwa mazowieckiego obowiązuje aktualnie Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze, przyjęta Uchwałą nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 roku.

Tab. 2 Główne założenia obowiązującej Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
<p>Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze</p>	<p>Wizja określona w projekcie aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa brzmi następująco: Mazowsze z Warszawą, Warszawa ku Europie.</p> <p>Wizja ta możliwa będzie do osiągnięcia poprzez realizację celu głównego, za który przyjęto: Zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwałe i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska.</p> <p>Jego realizacja odbywać się będzie poprzez wdrażanie następujących celów strategicznych, dla których przypisane zostały poszczególne kierunki działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze; – Dostępne i mobilne Mazowsze; – Zielone, niskoemisyjne Mazowsze; – Mazowsze, zintegrowane społecznie; – Mazowsze bogate kulturowo.

Zgodnie z zapisami Strategii, układ celów strategii został podporządkowany długookresowym priorytetom rozwoju regionalnego. Przy realizacji celów należy uwzględnić możliwość wystąpienia zmian uwarunkowań rozwoju przewidzianych i opisanych w poszczególnych scenariuszach rozwoju. Struktura celów rozwojowych zawartych w Strategii przedstawia się następująco (str. 44 Strategii Rozwoju Województwa):

WIZJA					
Mazowsze z Warszawą, Warszawa ku Europie					
CEL GŁÓWNY					
Zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwałe i zrównoważone przestrzenne rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska					
obszar	GOSPODARKA	DOSTĘPNOŚĆ	ŚRODOWISKO I ENERGETYKA	SPOŁECZEŃSTWO	KULTURA I DZIEDZICTWO
nazwa celu	Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze	Dostępne i mobilne Mazowsze	Zielone, niskoemisyjne Mazowsze	Mazowsze zintegrowane społecznie	Mazowsze bogate kulturowo
opis celu	Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii	Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu przy ograniczeniu presji na przestrzeń i środowisko, kształtowanie ładu przestrzennego	Poprawa stanu środowiska poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody	Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki	Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia
wymiar terytorialny	OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI				
MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO					

W projekcie Strategii zidentyfikowano także dwa typy obszarów strategicznej interwencji:

- problemowe – podregiony NUTS 3,
- bieguny wzrostu – miejskie obszary funkcjonalne.

Obszar gminy Goworowo zakwalifikowano do: ostrołęckiego obszaru problemowego, a jednocześnie do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ostrołęki - potencjalnego bieguna wzrostu (Ryc. 10, Strategii Rozwoju Województwa).

Ponadto obszar gminy Goworowo uznano, za zagrożony trwałą marginalizacją, z uwagi na kumulację problemów społeczno-ekonomicznych (Ryc. 11, Strategii Rozwoju Województwa). W odniesieniu do Ostrołęckiego OSI w Strategii zapisano (str. 82, Strategii Rozwoju Województwa):

Interwencja w OSI ostrołęckim zorientowana będzie na poprawę warunków prowadzenia działalności gospodarczej i zwiększenie zdolności absorpcyjnych podregionu, z wykorzystaniem wewnętrznych potencjałów obszaru, w tym miast Ostrołęki i Ostrowi Mazowieckiej. Kluczowe w tym zakresie są działania na rzecz poprawy skomunikowania podregionu z resztą województwa, zwłaszcza poprzez rozwój sieci kolejowej oraz powiązanej z nią komunikacji autobusowej. Oprócz systemu transportowego, dla poprawy jakości życia mieszkańców i stanu środowiska obszaru istotne jest zwiększenie dostępności do sieciowej infrastruktury komunalnej, w szczególności gazowej i kanalizacyjnej. Warunki przyrodnicze obszaru, jak również duże znaczenie sektora rolnego dla gospodarki podregionu, tworzą potencjał dla rozwoju rolnictwa ekologicznego w ramach rodzinnych gospodarstw rolnych. Z uwagi na wysokie walory przyrodnicze i kulturowe, zasadne jest także wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej w celu bardziej efektywnego wykorzystania potencjału turystycznego dla rozwoju gospodarki podregionu.

Działania w OSI ostrołęckim skoncentrowane będą na wskazanych obszarach:

1. **Poprawa dostępności obszaru poprzez:**

- rozwój transportu kolejowego z wykorzystaniem nowych i zmodernizowanych linii kolejowych, uzupełnienie sieci przystankowej oraz zwiększenie liczby połączeń,
- rozwój zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu zbiorowego poprawiającego dostępność przystanków kolejowych i centrów lokalnych,

2. **Ochrona oraz wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego poprzez:**

- rozwój rolnictwa ekologicznego,
- wykorzystanie potencjału przyrodniczego, w tym obszarów nadrzecznych i leśnych, na potrzeby rekreacyjno-wypoczynkowe, np. agroturystyki,
- modernizację istniejącej infrastruktury turystycznej oraz budowę nowych szlaków turystyki aktywnej,
- rozbudowę i modernizację systemów kanalizacyjnych, gazowych i ciepłowniczych.

	<p>W odniesieniu do Miejskich Obszarów Funkcjonalnych – biegunów wzrostu w Strategii natomiast zapisano (str. 79, Strategii Rozwoju Województwa):</p> <p><i>Wsparcie dla miast i ich obszarów funkcjonalnych ukierunkowane będzie na rozwój i poprawę jakości współpracy w obszarach funkcjonalnych w celu wzmacniania potencjałów i przezwycięzania problemów rozwojowych w skali ponadlokalnej. Doskonalenie zintegrowanego zarządzania i współzrządzenia rozumiane jest jako podejmowanie i prowadzenie efektywnej współpracy samorządów, instytucji, grup społecznych i gospodarczych z obszaru poszczególnych MOF na rzecz wielowymiarowego i wielopoziomowego współzrządzenia, wykorzystującego partycypacyjne formy procesu decyzyjnego. Współpraca we wszystkich MOF powinna być ukierunkowana w szczególności na:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. uporządkowanie gospodarki przestrzennej i przywrócenie ładu przestrzennego w miejskich obszarach funkcjonalnych, obejmujące w szczególności koordynację procesów planowania przestrzennego w celu ochrony ładu przestrzennego, terenów otwartych przed rozpraszaniem zabudowy, chaosem inwestycyjnym i przeznaczaniem gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, jak też rewitalizację oraz dbałość o dostęp do wysokiej jakości terenów zieleni i ograniczanie emisji hałasu, 2. rozwój efektywnego systemu transportowego opartego na transporcie zbiorowym i niezmotoryzowanym, tj. rozwój infrastruktury pieszej, zintegrowanej sieci tras rowerowych zgodnej ze standardami określonymi na poziomie województwa połączonej z trasami wojewódzkimi, a także niskoemisyjnego transportu zbiorowego zintegrowanego z systemem wojewódzkim, 3. poprawę jakości powietrza, w tym kompleksową modernizację energetyczną budynków, likwidację źródeł niskiej emisji, inwestycje w OZE, tworzenie korytarzy regeneracyjnych miast, rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury oraz ograniczanie indywidualnego ruchu samochodowego w miastach i ich obszarach funkcjonalnych, 4. zwiększenie efektywności i dostępności do usług publicznych dostosowanych do potrzeb różnych grup społecznych w miejskich obszarach funkcjonalnych. Należy przy tym uwzględnić starzenie się społeczeństwa i spadek liczby ludności, zwłaszcza w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Współpraca jednostek samorządu terytorialnego na rzecz bardziej efektywnej koordynacji i integracji świadczenia usług publicznych, rozwój wspólnych centrów usług publicznych, instytucji otoczenia biznesu czy spójnej w skali obszaru funkcjonalnego oferty edukacyjnej lub biznesowej przyczyni się do optymalizacji kosztów i podniesienia efektywności prowadzonych działań.
--	---

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w dokumencie.

Poza Strategią Rozwoju Województwa, do istotnych dokumentów regionalnych, kierujących ogólne założenia rozwojowe województwa i gmin należą m.in.:

Tab. 3 Główne założenia pozostałych dokumentów szczebla regionalnego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego	<p>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego jest głównym dokumentem polityki rozwoju przestrzennego województwa. Ustala on podstawowe elementy układu przestrzennego województwa, ich zróżnicowanie oraz wzajemne relacje. Plan przyjmuje zasadę zrównoważonego rozwoju województwa mazowieckiego oraz zawiera kierunki zagospodarowania, a wśród nich poszczególne kierunki polityki przestrzennej, które wskazują sposoby realizacji wizji przestrzennego zagospodarowania województwa.</p> <p>Zgodnie z ustaleniami Planu, gmina Goworowo położona jest w podregionie ostrołęckim w obrębie obszarów o najniższym poziomie dostępu do usług publicznych wyznaczonych w KSRR (Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie). Do głównych zasad zagospodarowania tych obszarów zaliczamy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>działania ukierunkowane na ożywienie gospodarcze obszaru;</i> – <i>poprawę warunków życia mieszkańców;</i> – <i>zahamowanie nadmiernej migracji ludzi wykształconych i przedsiębiorczych;</i> – <i>podniesienie mobilności mieszkańców;</i> – <i>zmniejszenie poziomu bezrobocia.</i> <p>Ponadto Gmina należy do większych obszarów funkcjonalnych uczestniczących w procesach rozwojowych, gdzie obowiązują następujące zasady zagospodarowania przestrzennego:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>ochrona terenów otwartych przed rozpraszaniem zabudowy;</i> – <i>przeciwdziałanie negatywnym skutkom suburbanizacji w aspekcie ochrony środowiska;</i>

	<ul style="list-style-type: none"> – ochrona krajobrazu przed chaosem inwestycyjnym i kształtowanie ładu przestrzennego; – ochrona gruntów rolnych klas I-III oraz gruntów leśnych przed ich nieuzasadnionym przeznaczeniem na cele nierolnicze i nieleśne; – wspieranie działalności gospodarczej towarzyszącej produkcji rolnej, a także dążenie do zrównoważonego rozwoju funkcji pozarolniczych. <p>W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa określono również rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, w tym odnoszące się do gminy Goworowo w zakresie prac na linii kolejowej nr 29 na odc. Mostówka – Ostrołęka. Ponadto miejscowość Goworowo wskazana została jako jeden z najbardziej wartościowych układów ruralistycznych województwa proponowana do objęcia prawną ochroną.</p>
<p>Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2020-2030</p>	<p>Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Mazowieckiego określa, że misją Strategii jest: Zapewnienie dostępu do wiedzy, danych i usług oraz wsparcie ich wykorzystania z użyciem technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu zaspokojenia potrzeb społecznych, gospodarczych i edukacyjnych. Wizja sformułowana została jako: Mazowsze jako region łączący rozwój technologiczny z wrażliwością społeczną, wspierający równy, powszechny i sprawiedliwy dostęp do wiedzy i technologii, a także zapewniający wysoki komfort życia i warunki do rozwoju gospodarczego, stabilizacji ekonomicznej oraz wyrównywania szans rozwojowych. Celem głównym Strategii jest: Rozwój społeczeństwa informacyjnego na Mazowszu poprzez wsparcie tworzenia, wykorzystywania i rozwoju powszechnych i przyjaznych technologii informacyjno-komunikacyjnych podnoszących jakość życia mieszkańców oraz wspierających rozwój gospodarczy regionu i stały wzrost jego konkurencyjności. Na podstawie analizy przeprowadzonej diagnozy potrzeb określono następujące cele strategiczne wraz z kierunkami działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cel strategiczny 1: Wzrost kompetencji cyfrowych i zaufania do ICT; – Cel strategiczny 2: Elektroniczne systemy i usługi dla mieszkańców Mazowsza; – Cel strategiczny 3: Internet dla Mazowsza; – Cel strategiczny 4: ICT dla nauki i biznesu.
<p>Program Ochrony Środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2030 roku</p>	<p>Program wskazuje cele w zakresie ochrony środowiska województwa mazowieckiego. Określono obszary (dziedziny) interwencji, dla których przyjęto zadania w ramach poniższych kierunków interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ochrona klimatu i jakości powietrza (OP): Poprawa efektywności energetycznej i dostosowanie sektora energetycznego do zmian klimatu, Ograniczenie emisji powierzchniowej, Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych, Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych, Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz zapewnienie magazynowania wytworzonej energii, Zarządzanie jakością powietrza w jednostkach samorządu terytorialnego województwa, Zmniejszenie emisji prekursorów ozonu; – Zagrożenia hałasem (KA): Poprawa klimatu akustycznego; – Pola elektromagnetyczne (PEM): Ochrona przed polami elektromagnetycznymi; – Gospodarowanie wodami (ZW): Poprawa jakości jednolitych części wód powierzchniowych, Ochrona zasobów i zmniejszenie antropopresji na wody podziemne, Zmniejszenie zagrożenia powodziowego, Ograniczenie skutków następstw suszy i zwiększenie możliwości gromadzenia wody; – Gospodarka wodno-ściekowa (GW): Sprawny i funkcjonalny system wodociągowy, Minimalizacja presji na środowisko poprzez porządkowanie gospodarki ściekowej; – Zasoby geologiczne (ZG): Kontrola i monitoring eksploatacji kopaliny; – Gleby (GL): Zachowanie funkcji środowiskowych i gospodarczych gleb, Rekultywacja gruntów zdegradowanych i zdewastowanych, Ochrona przed osuwiskami; – Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów (GO): Prawidłowe funkcjonowanie systemu gospodarowania odpadami, Wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym; – Zasoby przyrodnicze (ZP): Zarządzanie zasobami przyrody i krajobrazem, Zachowanie lub przywrócenie właściwego stanu siedlisk i gatunków, Ochrona i rozwój zieleni na terenach zurbanizowanych, Działania z zakresu pogłębiania i udostępniania wiedzy o zasobach przyrodniczych, walorach krajobrazowych województwa oraz ich znaczeniu dla człowieka, zwłaszcza w kontekście zmian klimatycznych, Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych, Wsparcie działań edukacyjnych oraz infrastruktury turystycznej w lasach, Zwiększenie lesistości; – Zagrożenie poważnymi awariami przemysłowymi (PAP): Zmniejszenie zagrożenia oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w poszczególnych dokumentach.

1.4. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH

Strategie rozwoju gmin, powinny uwzględniać i być wielowymiarowo spójne z ustaleniami założeń dokumentów szczebla powiatowego oraz w odniesieniu do dokumentów strategicznych utworzonych w ramach partnerstw jednostek samorządu terytorialnego.

Na poziomie powiatu ostrołęckiego kierunki strategicznego rozwoju określa Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Ostrołęckiego na lata 2021-2030, przyjęty uchwałą Nr XL/294/2021 Rady Powiatu w Ostrołęce z dnia 22 listopada 2021 r.

Tab. 4 Główne założenia obowiązującego Planu Rozwoju Lokalnego Powiatu Ostrołęckiego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
<p>Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Ostrołęckiego na lata 2021-2030</p>	<p>Dokument sporządzony został w celu właściwego ukierunkowania polityki powiatu ostrołęckiego w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego na lata 2021-2030. Na potrzeby Planu przyjęta została Misja, na którą składa się kolejno:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu i pobudzenie rozwoju gospodarczego w subregionie ostrołęckim i w Polsce Północno-Wschodniej poprzez rozwiązanie problemów komunikacyjnych oraz zniwelowanie deficytów infrastruktury drogowej;</i> 2. <i>Stworzenie zintegrowanego społecznie obszaru zrównoważonego rozwoju gospodarczego przy wykorzystaniu walorów przyrodniczo-krajobrazowych i różnych form turystyki;</i> 3. <i>Stworzenie dogodnych warunków dla wielokierunkowego kształcenia się i osiedlania oraz rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw.</i> <p>W ramach wdrażania ustaleń zdefiniowanej Misji wyznaczone zostały następujące 4 cele strategiczne, wraz z celami szczegółowymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Nowoczesna i sprawna infrastruktura; – Zwiększenie aktywności społeczeństwa; – Promocja oraz zwiększanie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej Powiatu; – Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka. <p>W ramach wdrażania w/w celów przygotowano szereg przedsięwzięć wskazanych do realizacji. Bezpośrednio dla terenu gminy Goworowo wytypowano następujące zadania z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Infrastruktury drogowej: <ul style="list-style-type: none"> - Rozbudowa drogi powiatowej nr 2568W Goworowo – Tomasz – Rzekuń – Poprawa standardu i jakości dróg powiatowych; - Budowa chodnika w ciągu drogi powiatowej nr 4403W od drogi nr 8 – Turzyn – Brańszczyk – Niemiry – Knurowiec – Długosiodło – Goworowo – Ostrołęka w miejscowości Pasieki – Poprawa standardu i jakości dróg powiatowych; - Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego na 1 przejściu dla pieszych w Goworowie na ul. Ostrołęckiej na drodze nr 4403W w ramach Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg; - Poprawa bezpieczeństwa drogowego na drogach powiatowych nr 2573W Goworowo – Ponikiew Duża – Kunin i nr 2576W Kunin – Chrzczanka Włociańska.

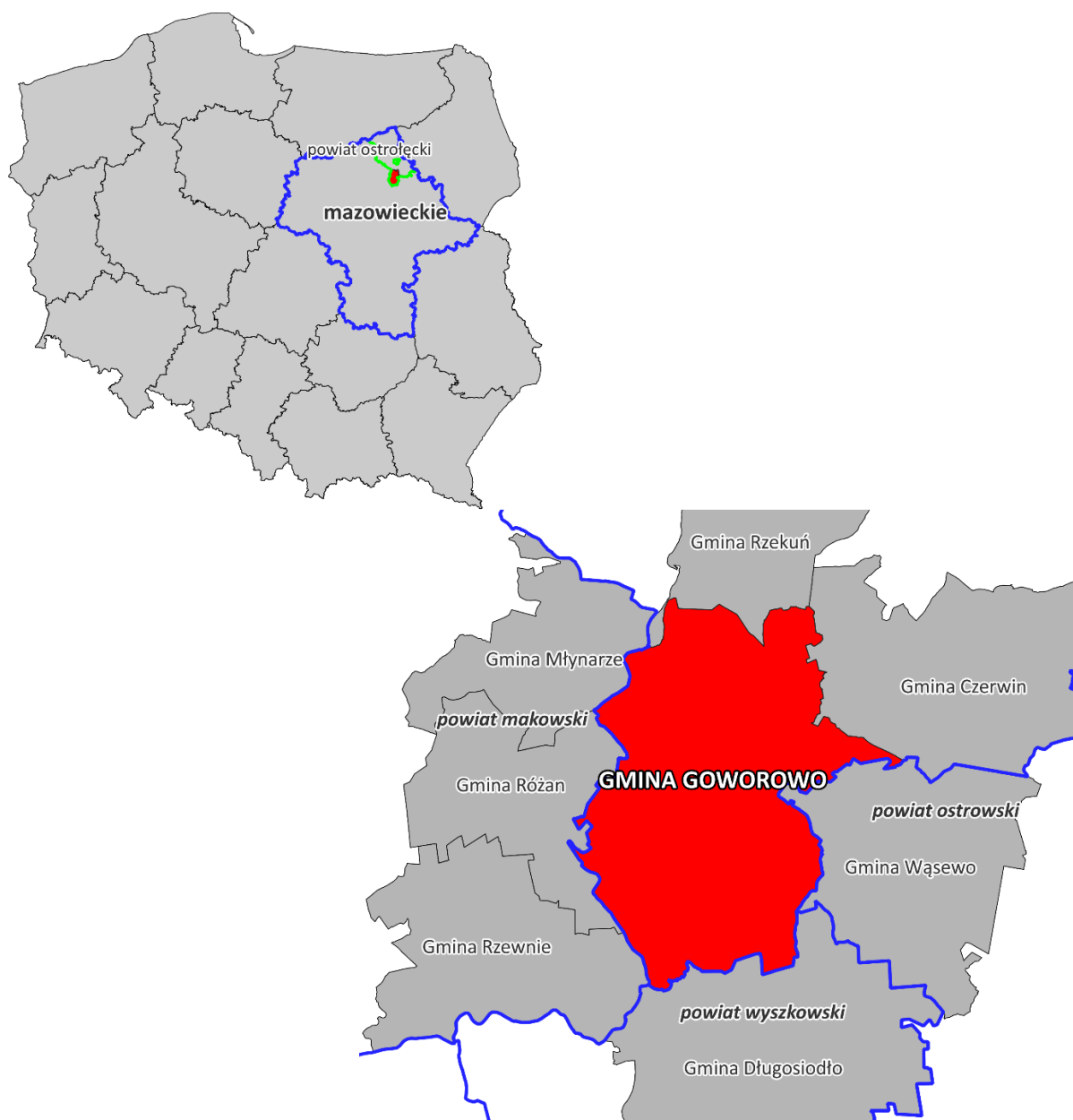
Material źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w opisywanym dokumencie.

2 POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ

2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE

Gmina Goworowo posiada status gminy wiejskiej, zajmuje powierzchnię ok. 219 km², położona jest w południowej części powiatu ostrołęckiego, w województwie mazowieckim i sąsiaduje:

- od północy z gminą Rzekuń;
- od wschodu z gminą Czerwin i Wąsewo;
- od południa z gminą Długosiodło;
- od południowego – zachodu z gminą Rzewnie;
- od zachodu z gminą Różan i Młynarze.

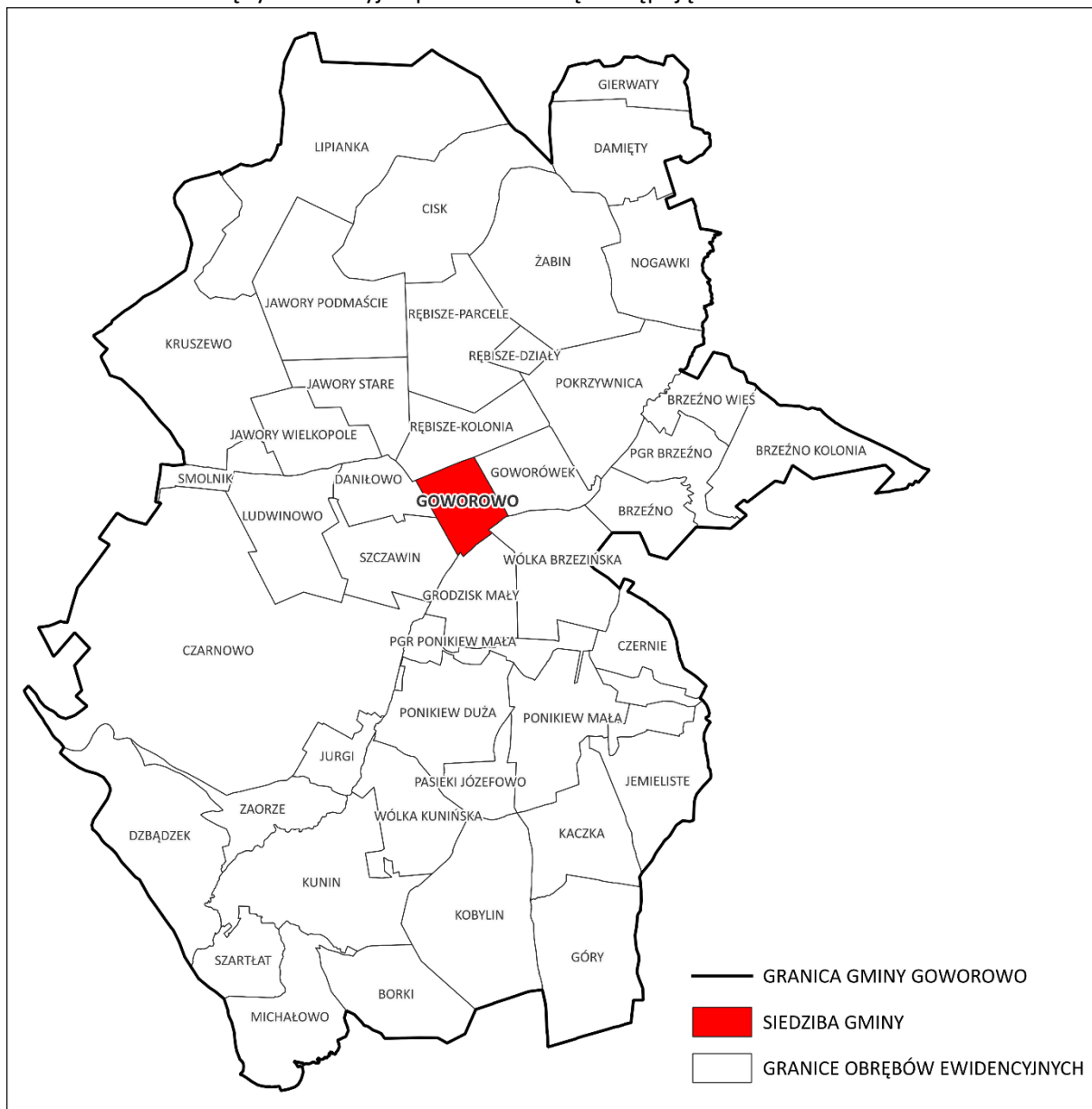

Ryc. 1 Położenie administracyjne Gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

W skład Gminy wchodzi następujące sołectwa¹⁰: Borki, Brzeźno, Brzeźno-Kolonia, Cisk, Czarnowo, Czernie, Damięty, Daniłowo, Dzbądzek, Gierwaty, Goworowo, Goworówek, Góry, Grabowo, Grodzisk Mały, Jawory Podmaście, Jawory Stare, Jawory Wielkopole, Jemieliste, Józefowo, Jurgi, Kaczka, Kobylin, Kruszewo, Kunin, Lipianka, Ludwinowo, Michałowo, Nogawki, Pasieki, Pokrzywnica, Pokrzywnica Kolonia, Ponikiew Duża, Ponikiew Mała, Ponikiew Mała Kolonia, Rębisze Działy, Rębisze Kolonia, Rębisze Parcele, Struniawy, Szartłat, Szczawin, Wólka Brzezińska, Wólka Kunińska, Zaorze, Żabin.

Podział na obręby ewidencyjne przedstawia się następująco:

Ryc. 2 Struktura jednostek podziału terytorialnego

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

¹⁰ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Goworowo za 2022 rok.

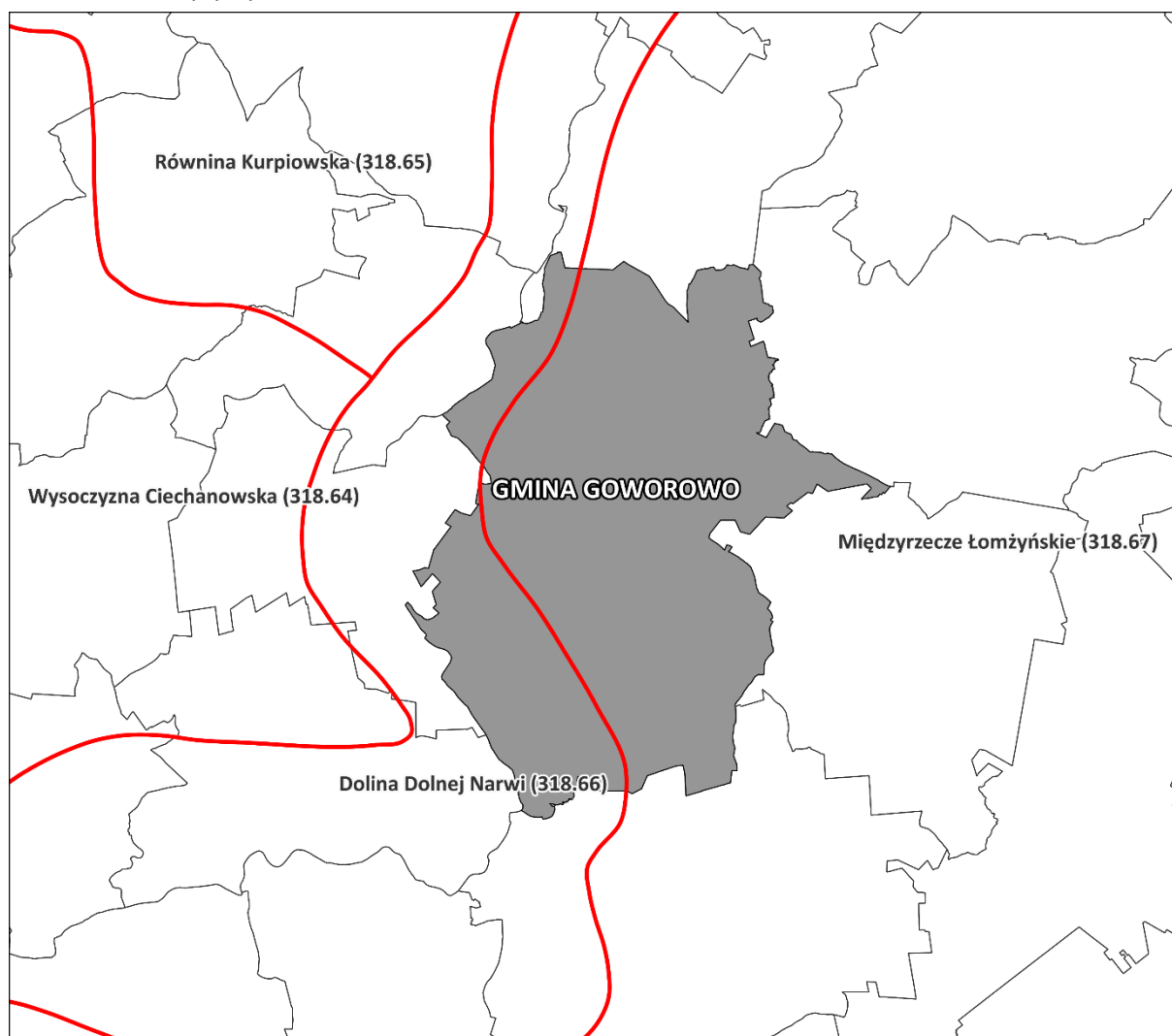
2.2. POŁOŻENIE FIZYCNOGEOGRAFICZNE

Pod względem fizycznogeograficznym obszar gminy Goworowo położony jest w zasięgu dwóch mezoregionów:

- Dolina Dolnej Narwi (318.66);
- Międzyrzecze Łomżyńskie (318.67).

Mezoregion Dolina Dolnej Narwi obejmuje powierzchnię ok. 900 km², przy długości ok. 210 km oraz szerokości wahającej się w przedziale 1,5 – 7 km. Dolina składa się z kilku różnych odcinków, natomiast w okolicy Różana dolina rozszerza się i zatacza wielki łuk. Rzeka w wielu fragmentach zatacza meandry, co sprzyja powstawaniu starorzeczy.

Międzyrzecze Łomżyńskie obejmuje powierzchnię obejmującą ok. 2300 km². Mezoregion ten stanowi wysoczyznę morenową położoną między dolinami Dolnej Narwi i Dolnego Bugu. Wschodnią granicą międzyrzecza jest kemowo-morenowy wał, zwany Czerwonym Borem. Wysoczyznę przecinają lewostronne dopływy rzeki Narwi – Ruż oraz Orz.¹¹

Ryc. 3 Położenie fizycznogeograficzne Gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie podziału fizycznogeograficznego J. Kondrackiego.

¹¹ Zarys ogólny mezoregionu według materiału źródłowego: Kondracki J., 2002, Geografia regionalna Polski, wyd. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

2.3. WENĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

2.3.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA

Układ komunikacji drogowej na terenie gminy Goworowo stanowi¹²:

układ nadrzędny:

– droga krajowa nr 60 relacji Różan – Ostrów Mazowiecka;

układ podstawowy:

- drogi powiatowe:
 - 2566W relacji Grodzisk – Goworowo, o długości 15,522 km;
 - 2567W relacji Brzeźno Kolonia - Rososz - Mokry Las, o długości 2,473 km;
 - 2568W relacji Goworowo - Tomasze – Rzekuń, o długości 20,207 km;
 - 2569W relacji Goworowo - Kamianka – Pomian, o długości 20,02 km;
 - 2570W relacji Żabin - Cisk – Lipianka, o długości 6,793 km;
 - 2571W droga przez wieś Rębisze Kolonia, o długości 2,877 km;
 - 2572W relacji Goworowo - Ludwinowo - Kaszewiec – Kunin, o długości 14,856 km;
 - 2573W relacji Goworowo - Ponikiew Duża – Kunin, o długości 7,025 km;
 - 2574W relacji Pasieki – Kunin, o długości 5,08 km;
 - 2575W relacji od dr. (Knurowiec - Ostrołęka) - Czernie - do dr. 60, o długości 5,265 km;
 - 2576W relacji Kunin - Chrzczanka Włociańska, o długości 4,721 km;
 - 4403W relacji od dr. 8 - Turzyn - Brańszczyk - Niemiry - Knurowiec - Długosiodło - Goworowo – Ostrołęka, o długości 27,187 km.

układ uzupełniający:

- drogi gminne:

Tab. 5 Wykaz dróg gminnych w gminie Goworowo

LP	NR DROGI	NAZWA DROGI	KILOMETRAŻ /PIKIETAŻ
1.	250401W	Szarłat – dr. (Kunin-Michałowo), Szarłat - Michałowo	0+000 - 4+621
2.	250403W	Kunin – Borki - Grądy Szlacheckie	0+000 - 4+900
3.	250404W	Józefowo – Kobylin - Prabuty	0+000 - 3+961
4.	250405W	Kobylin - Borki	0+000 - 2+117
5.	250406W	Kaczka - Jemieliste – dr. (Kaczka-Prabuty) - (Prabuty - Pasieki) - Jemieliste - droga kraj. nr 60	0+000 - 8+074
6.	250408W	Szczawin – Czarnowo - Jurgi-Zaorze	0+000 - 8+618
7.	250409W	Ludwinowo - Kaszewiec	0+000 - 4+676
8.	250410W	Daniłowo – Ludwinowo – Smólnik – Jawory Wielkopole	0+000 - 6+739
9.	250411W	Daniłowo – dr. powiatowa nr 2569W	0+000 1+477
10.	250412W	Ponikiew Duża – dr. (Pasieki – Goworowo)	0+000 - 1+423

¹² Materiał źródłowy: Dane Urzędu Gminy w Goworowie.

LP	NR DROGI	NAZWA DROGI	KILOMETRAŻ / PIKIETAŻ
11.	250413W	Rębisze Parcele – Jawory Podmaście – Lipianka – dr. (Goworowo – Kamianka)	0+000 – 5+677
12.	250414W	Kruszewo – Podpiaski – Poprzeczne - Nadrzeczne	0+000 - 4+173
13.	250415W	dr. (Pasieki - Ostrołęka) Rębisze Działy	0+000 - 2+340
14.	250416W	Żabin - Lipianka (przez kol. Paśniki)	0+000 - 2+992
15.	250417W	Damięty-Lipianka	0+000 - 4+242
16.	250418W	dr. (Pasieki - Ostrołęka) -Nogawki	0+000 - 2+050
17.	250419W	dr. (Pasieki - Ostrołęka) -Gierwaty	0+000 - 1+665
18.	250420W	Goworówek - Rębisze Kolonia - Rębisze Parcele - dr. powiatowa nr 2570W	0+000 - 5+509
19.	250422W	Damięty - Bobin	0+000 - 2+222
20.	250423W	Nogawki – dr. powiatowa nr 2573W	0+000 - 1+031
21.	250424W	Grodzisk Mały – dr. powiatowa nr 2573W	0+000 - 1+436
22.	250425W	Ponikiew Duża - Pasieki	0+000 - 2+661
23.	250426W	Kobylin - Góry	0+000 - 5+507
24.	250427W	Ponikiew Mała - Czernie	0+000 - 3+770
25.	250428W	Rębisze Działy - Pokrzywnica	0+000 - 2+203
26.	250429W	od dr. nr 4403W (Knurowiec – Ostrołęka) - Żabin	0+000 - 0+741
27.	250430W	od dr. nr 4403W (Knurowiec – Ostrołęka) - Grabowo	0+000 - 3+020
28.	250431W	od dr. nr 250422W (Damięty – Bobin) - Tomasze	0+000 - 1+591
29.	250432W	Jawory Podmaście – Cisk	0+000 - 3+791
30.	250433W	Szczawin - Ludwinowo	0+000 - 3+000
31.	250434W	Grodzisk Mały – Wólka Brzezińska	0+000 - 3+952
32.	250435W	Ponikiew Mała - Kaczka	0+000 - 2+311
33.	250436W	Goworówek - Goworowo	0+000 - 0+221
34.	250438W	Czernie – Wólka Brzezińska	0+000 - 3+355
35.	250439W	w msc. Ponikiew Mała	0+000 - 1+867
36.	250440W	Goworowo ul. Przechodnia - Goworówek	0+000 - 0+131

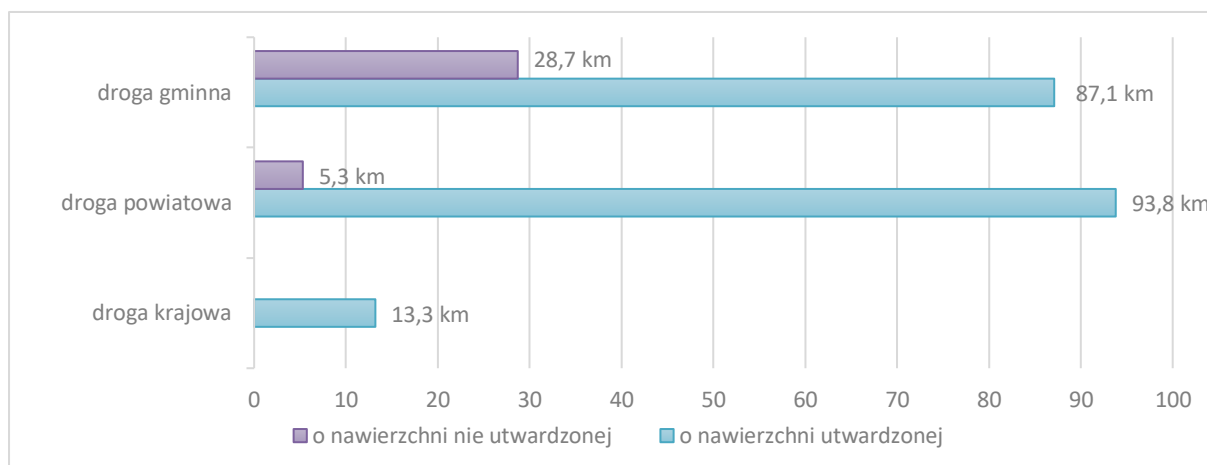
LP	NR DROGI	NAZWA DROGI	KILOMETRAŻ /PIKIETAŻ
37.	250441W	Kruszewo Podpiaski	0+000 - 0+476
38.	250442W	Kruszewo Poprzeczne	0+000 - 0+567
39.	--	Lipianka Leśniczówka	0+000 - 0+818

Materiał źródłowy: Urząd Gminy Goworowo.

– pozostałe drogi, niebędące drogami publicznymi, w tym wewnętrzne i dojazdowe.

Stan techniczny dróg przebiegających przez teren Gminy jest zróżnicowany. Zdecydowana większość odcinków dróg powiatowych posiada nawierzchnię utwardzoną (ok. 95%), natomiast w przypadku dróg gminnych część posiada nawierzchnię nieutwardzoną¹³ (ok. 25%), a stan niektórych odcinków dróg utwardzonych wymaga poprawy.

Pomimo poczynionych w ostatnich latach inwestycji w infrastrukturę komunikacyjną konieczne są dalsze, sukcesywne modernizacje i przebudowy oraz realizacje nowych odcinków dróg.

Ryc. 5 Długość dróg na terenie Gminy w podziale na drogi o nawierzchni utwardzonej i nieutwardzonej

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k i Urzędu Gminy w Goworowie.

2.3.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA

Przez teren gminy Goworowo przebiega linia kolejowa nr 29 relacji Tłuszcz – Ostrołęka, gdzie odbywa się ruch pasażerski o znaczeniu regionalnym. W miejscowości Pokrzywnica i Pasieki znajdują się również czynne stacje kolejowe.

2.3.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA

Na terenie gminy Goworowo funkcjonuje system ścieżek rowerowych. Ich całkowita długość wynosi 22,8 km, z czego 1,0 km stanowią ścieżki rowerowe będące pod zarządem Gminy, natomiast 21,8 km to ścieżki będące pod zarządem Starostwa w Ostrołęce.¹⁴

Ścieżka rowerowa będąca pod zarządem Gminy znajduje się na drodze gminnej nr 250426W Kobylin-Góry. Początek przedmiotowej ścieżki znajduje się na krawędzi drogi gminnej nr 250404W

¹³ Zgodnie z ustawą z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym: droga twarda to droga z jezdnią o nawierzchni bitumicznej, betonowej, kostkowej, klinkierowej lub brukowcowej oraz z płyt betonowych lub kamienno-betonowych, jeżeli długość nawierzchni przekracza 20 m.

¹⁴ Materiał źródłowy: Dane GUS – transport i łączność: drogi dla rowerów.

w Kobylinie, a koniec na granicy pasa drogowego nowo wybudowanej drogi powiatowej nr 4403W (tzw. „skrót do Warszawy”)¹⁵.

W przypadku terenów pozbawionych infrastruktury rowerowej, transport rowerowy odbywa się poboczem lub drogami.¹⁶

Zważywszy na powszechne użytkowanie rowerów jako środków transportu lokalnego, pożądany byłby rozwój infrastruktury rowerowej, zwłaszcza realizowanej w formie ciągów rowerowych, zwiększających bezpieczeństwo użytkowników (odseparowanie ruchu pojazdów silnikowych od rowerowego i pieszo-rowerowego). W miejscach o utrudnionych warunkach realizacji ciągów wskazane jest wyznaczenie i oznakowanie ścieżek w formie pasów lub kontrapasów. Natomiast na terenach o niskiej intensywności zabudowy lub terenach otwartych warto wprowadzić oznakowanie. Ukształtowana sieć powiązań rowerowych stanowiłaby zachętę do korzystania z alternatywnych środków transportu, jakim są pojazdy rowerowe.

2.3.4. TRANSPORT ZBIOROWY

Transport zbiorowy gminy Goworowo opiera się na transporcie kolejowym oraz autobusowym. Na terenie gminy znajdują się stacje kolejowe w miejscowości Pokrzywnica i Pasieki, obsługujące linię kolejową nr 29, która łączy wieś z okolicznymi miastami takimi jak Ostrołęka czy Tłuszcz.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego występuje tutaj 225 przystanków autobusowych, które zlokalizowane wzdłuż drogi krajowej nr 60 oraz dróg powiatowych i gminnych.¹⁷

Z terenu gminy Goworowo realizowane są regularne połączenia autobusowe do Ostrołęki, Warszawy i Wyszkowa. Ponadto funkcjonują lokalne połączenia z mniejszymi miejscowościami w Gminie. Usługi transportu zbiorowego świadczą autobusy gminne – połączenia lokalne w zakresie dowozu uczniów do szkoły oraz prywatne linie autobusowe. Ponadto funkcjonują połączenia lokalne w zakresie dowozu uczniów do szkoły.

W przypadku transportu kolejowego realizowane są regularne połączenia do Ostrołęki, do której czas dojazdu zajmuje ok. 15 min. oraz do Tłuszcza, gdzie podróż trwa ok. 1h 10 min.

Biorąc pod uwagę czynniki ekonomiczne, powierzchnię i zaludnienie Gminy, charakter występującej zabudowy, a także powszechny dostęp do prywatnych środków transportu, należy uznać, że na jej obszarze nie ma przesłanek do stworzenia nowych publicznych, lokalnych połączeń autobusowych. Obecnie zbiorowy transport publiczny funkcjonuje w dni nauki szkolnej i jest dostępny zarówno dla uczniów, jak również pozostałych mieszkańców Gminy. Ponadto autobusy kursują każdego dnia do każdej miejscowości gminnej¹⁸.

2.3.5. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH

W odniesieniu do gminy Goworowo najbliższymi ośrodkami miejskimi są: Różan, znajdujący się w odległości ok. 14 km na zachód, Ostrołęka, pełniąca funkcję delegatury urzędu wojewódzkiego i siedziby powiatu ostrołęckiego, położona w odległości ok. 23 km na północ od Goworowa oraz Ostrów Mazowiecka oddalona o ok. 28 km na południowy – wschód. Czas dojazdu transportem indywidualnym do tych ośrodków zajmuje średnio od 15 do 30 min.

¹⁵ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Goworowo.

¹⁶ Droga rowerowa określana jest jako droga lub jej część, przeznaczona dla ruchu rowerów, odpowiednio oznakowana, służąca głównie do celom komunikacyjnym, a nie turystycznym (w statystyce dróg rowerowych nie ujmuje się tzw. szlaków rowerowych, np. położonych w lesie).

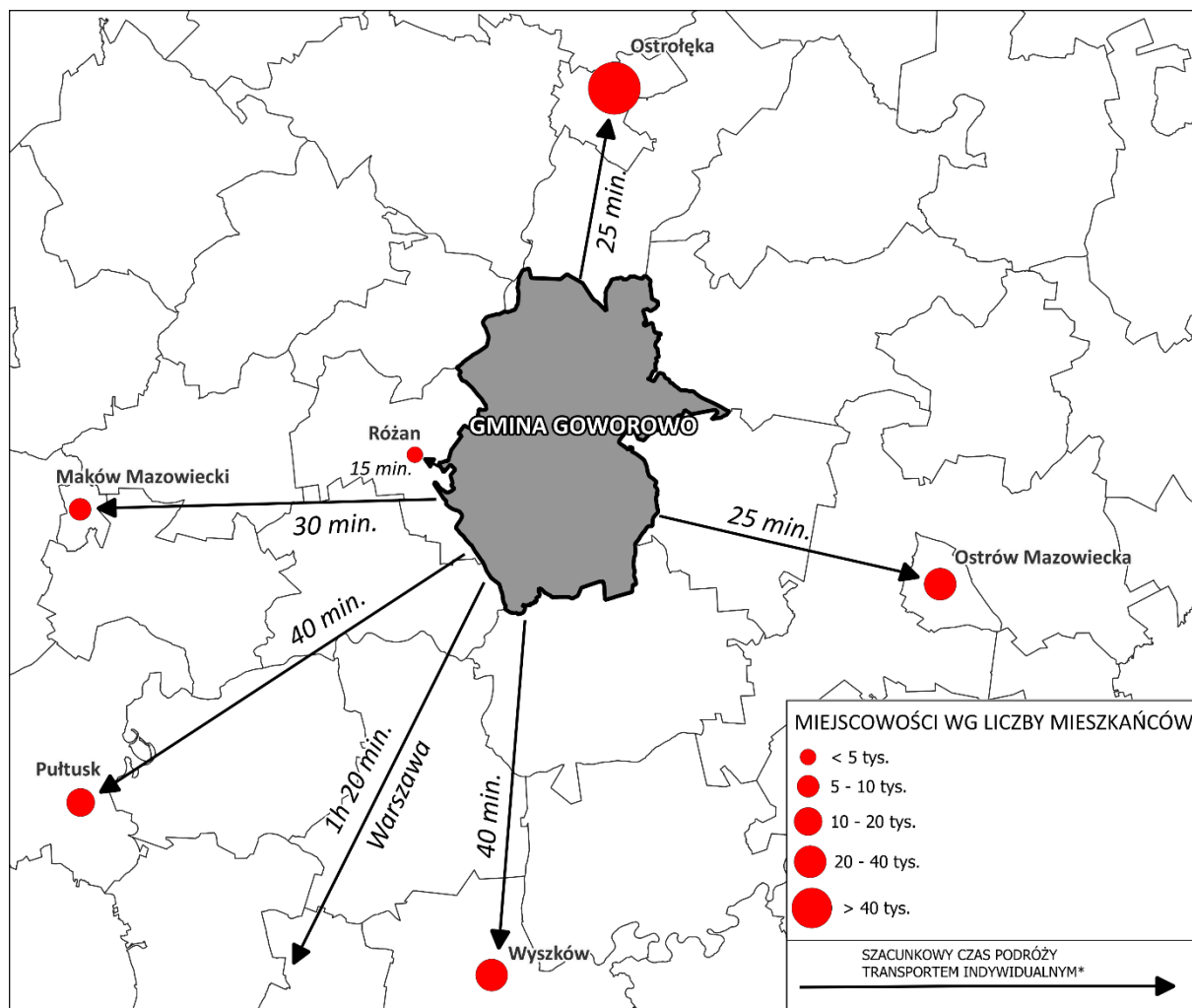
¹⁷ Materiał źródłowy: Uchwała Nr XXXV/214/17 Rady Gminy Goworowo z dnia 2017 r. w sprawie zmiany uchwały Nr XXVII/168/16 Rady Gminy Goworowo z dnia 14 listopada 2016 roku w sprawie określenia przystanków komunikacyjnych zlokalizowanych na terenie gminy Goworowo oraz warunków i zasad korzystania z tych przystanków.

¹⁸ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Goworowo.

Inne, ważne ośrodki miejskie z perspektywy gminy Goworowo to także Maków Mazowiecki, Wyszków, Łomża i Pułtusk, które zlokalizowane są w odległości od 34 km do 59 km, natomiast czas dojazdu transportem indywidualnym nie przekracza 1 godziny.

Warto nadmienić, że stolica kraju i województwa mazowieckiego – Warszawa, oddalona jest o ok. 105 km, a czas dojazdu zajmuje do 1,5 godziny, natomiast siedziby sąsiednich województw: warmińsko-mazurskiego (Olsztyn) oraz podlaskiego (Białystok), znajdują się w odległości kolejno ok. 175 km (2 godz. 30 min.) i 130 km (1 godz. 30 min.).

Odległość, a także stan infrastruktury komunikacyjnej przekłada się na czas dojazdu, potrzebny na dotarcie do poszczególnych miast (transport indywidualny), co zobrazowano poniżej:

Ryc. 7 Lokalizacja Gminy w stosunku do ośrodków miejskich oraz szacunkowy czas podróży transportem indywidualnym

* szacunkowy czas liczony z miejscowości Goworowo.

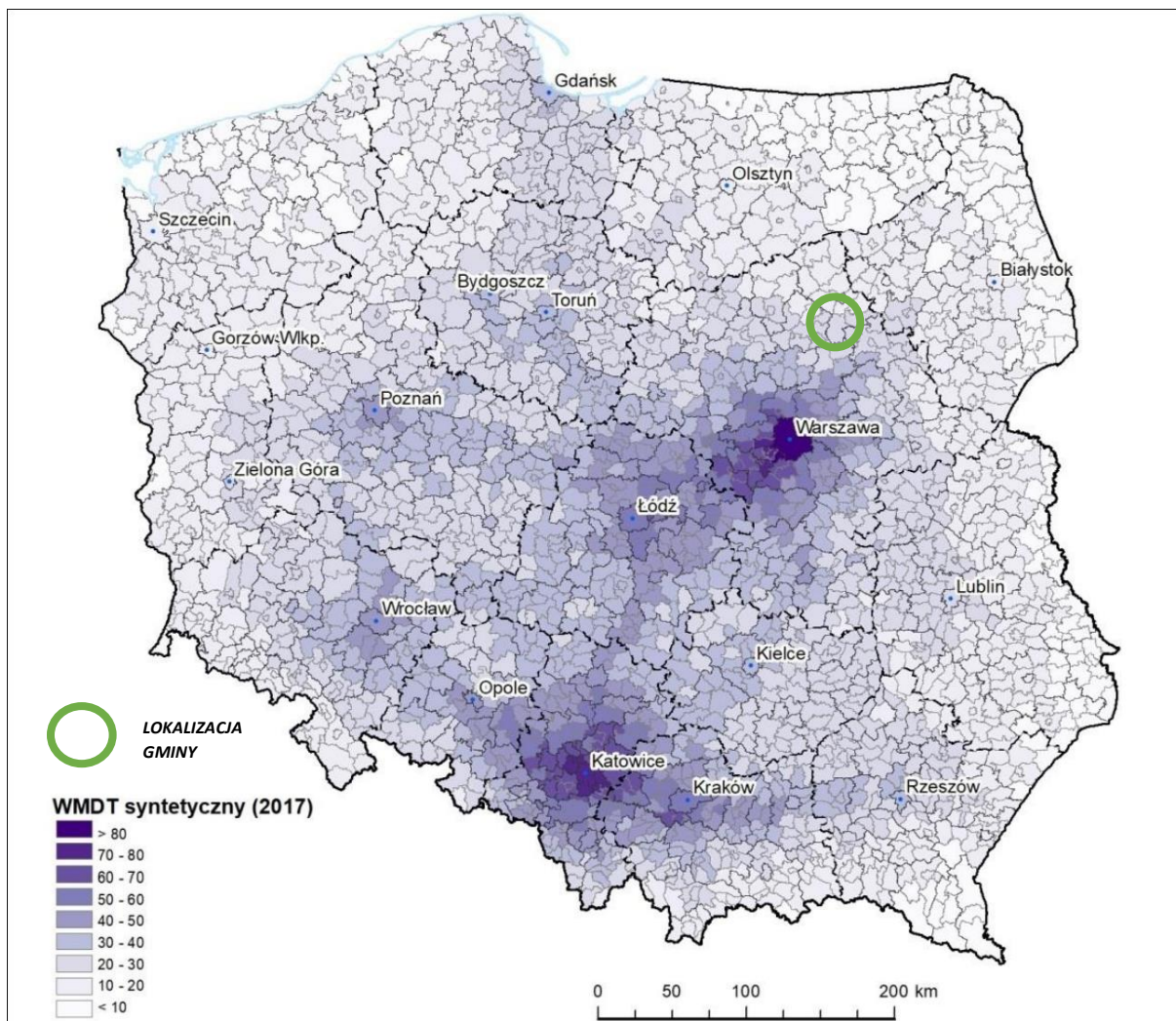
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

2.3.6. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM

Dostępność transportową poszczególnych rejonów Polski można zobrazować za pomocą wskaźnika dostępności potencjałowej, czyli wskaźnika międzygałęziowej dostępności transportowej (WMDT), będącego wypadkową sytuacji w różnych gałęziach transportu¹⁹.

¹⁹ Wskaźnik stanowi syntetyczną miarę jakościowej wzajemnej potencjalnej dostępności czasowej najważniejszych krajowych ośrodków osadniczych oraz węzłów transportowych (wewnętrznych i granicznych) uwzględniając wszystkie podstawowe rodzaje transportu (w proporcji do ich udziału w pracy przewozowej) oraz ważoną poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego (definicja według GUS). Dane gromadzone są nieregularnie, w zależności od przeprowadzonego badania. Źródłem danych są: Polska Akademia Nauk / Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

Jak wynika z poniższej ryciny gmina Goworowo odznacza się stosunkowo dobrym wskaźnikiem dostępności transportowej (WMDT: 20-30). Charakterystyczne dla gmin z tego rejonu kraju i Mazowsza jest zazwyczaj niska lub przeciętna dostępność transportowa. Na tym tle gmina Goworowo wypada lepiej niż gminy zlokalizowane na północ od niej i gorzej od tych na południe. Warto przy tym nadmienić, że powyższe dane obrazują stan z 2017 roku.

Ryc. 8 Wskaźnik międzygałęzowej dostępności transportowej w odniesieniu do gmin w Polsce, stan na 2017 r.

Materiał źródłowy: Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (za: Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020 (aktualizacja). 2017, Komornicki i in. IGIPZ PAN Warszawa).

Uwzględniając przyszłościowy, docelowy układ sieci dróg ekspresowych i autostrad²⁰ gmina Goworowo odznaczać się będzie stosunkowo wysokim poziomem dostępności transportowej w ujęciu krajowym. Kluczowym szlakiem komunikacji drogowej na terenie Gminy jest droga krajowa nr 60 zapewniająca dogodne połączenie do Różana i dalej Ciechanowa oraz Ostrowi Mazowieckiej i dalej do Białegostoku za pośrednictwem trasy ekspresowej S8. Równie istotna jest droga powiatowa nr 4403W, łącząca Goworowo z Ostrołką oraz Długosiodłem i dalej Warszawą za pośrednictwem trasy ekspresowej S8.

W zakresie dostępności transportowej Gminy szczególnie istotna będzie rozbudowa i modernizacja linii kolejowej nr 29, która docelowo może znacząco ułatwić podróż do stolicy.

²⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

Dostępność transportową poprawi także realizowana obwodnica Goworowa, która zapewni wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza Goworowo oraz umożliwi szybszy dojazd do Warszawy poprzez drogę ekspresową S8, głównie mieszkańców północnej części Gminy oraz tranzytu.

Ryc. 9 Docelowy przebieg sieci dróg ekspresowych i autostrad w Polsce

Materiał źródłowy: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

2.3.7. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ

Na terenie gminy Goworowo, według Planu Rozwoju Lokalnego Powiatu Ostrołęckiego na lata 2021-2030, planowane są następujące inwestycje w odniesieniu do sieci transportowej:

- Rozbudowa drogi powiatowej nr 2568W Goworowo – Tomasze – Rzekuń – Poprawa standardu i jakości dróg powiatowych;
- Budowa chodnika w ciągu drogi powiatowej nr 4403W od drogi nr 8 – Turzyn – Brańszczyk – Niemiry – Knurowiec – Długosiodło – Goworowo – Ostrołęka w miejscowości Pasieki – Poprawa standardu i jakości dróg powiatowych;
- Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego na 1 przejściu dla pieszych w Goworowie na ul. Ostrołęckiej na drodze nr 4403W w ramach Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg;
- Poprawa bezpieczeństwa drogowego na drogach powiatowych nr 2573W Goworowo – Ponikiew Duża – Kunin i nr 2576W Kunin – Chrzczanka Włociańska.

W odniesieniu do zadań Polskich Linii Kolejowych należy nadmienić, iż planowana jest przebudowa i rozbudowa linii kolejowej nr 29 na odcinku Tłuszcz – Ostrołęka. Zadanie to wynika zarówno z ustaleń Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa, jak również planów

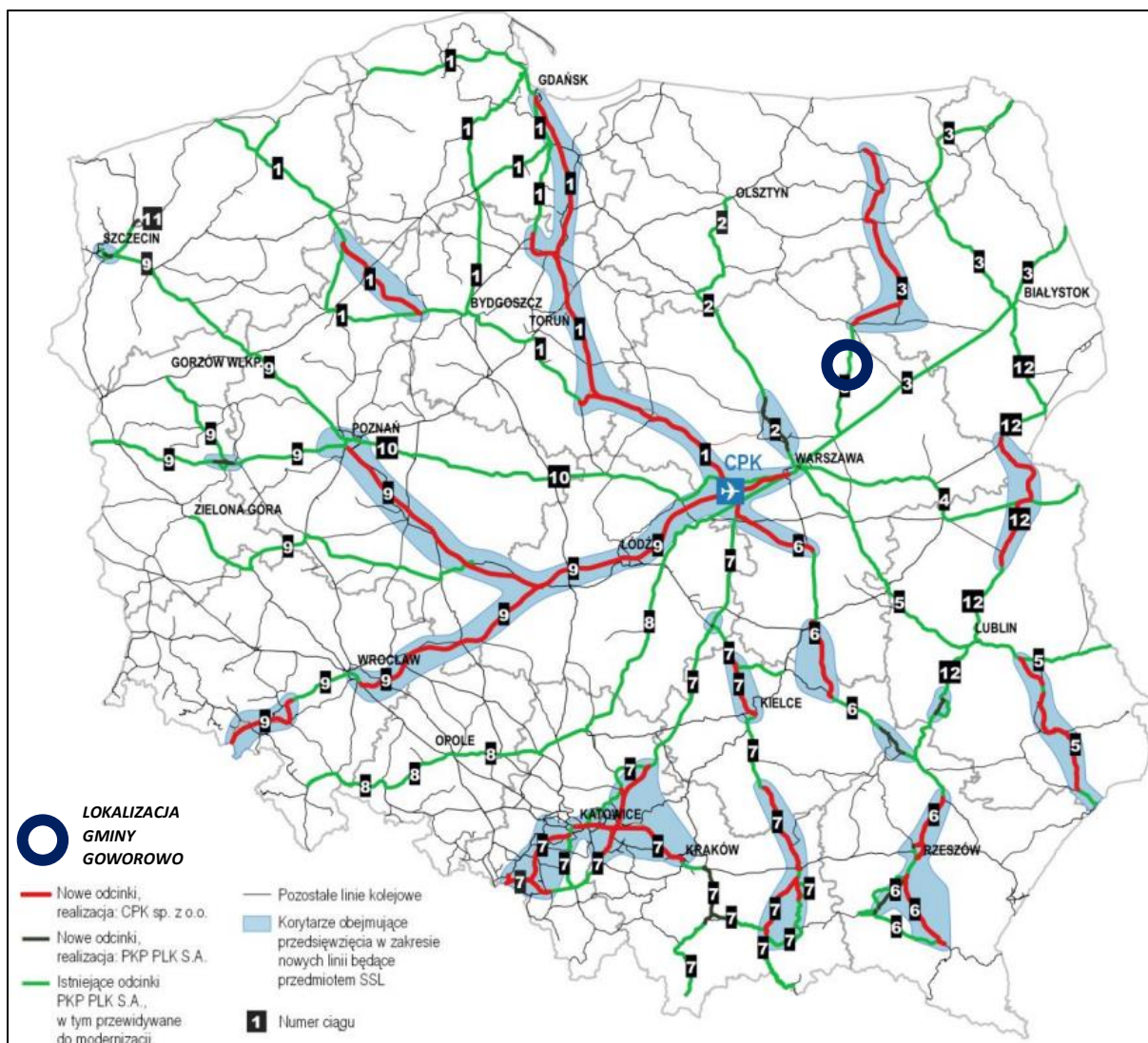
inwestycyjnych związanych z realizacją Centralnego Portu Komunikacyjnego (opisane szerzej w rozdz. 2.3.8).

2.3.8. PLANY INWESTYCYJNE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ CENTRALNEGO PORTU KOMUNIKACYJNEGO

Centralny Port Komunikacyjny stanowi szereg inwestycji infrastrukturalnych i otoczenia biznesu, które zintegrują transport lotniczy, kolejowy oraz drogowy na terenie całego kraju. Zgodnie z Koncepcją CPK realizacja przedsięwzięć składających się na komponent lotniskowy jest przewidziana do końca 2027 r. Realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych składających się na komponent kolejowy ma nastąpić do końca 2034 r., obejmując dwie perspektywy finansowe UE. Ze względu na unikalny stopień skomplikowania przedsięwzięć zawartych w programie inwestycyjnym CPK, jego realizacja jest podzielona na etapy.

Obecny, pierwszy etap obejmuje działania przygotowawcze, w szczególności związane z planowaniem i opracowaniem założeń projektowych, a także wykupem gruntów pod realizację inwestycji. Zasadniczym celem obecnego etapu jest szczegółowe zdefiniowanie zakresu i skali inwestycji, przyjęcie optymalnych rozwiązań odnośnie do możliwych wariantów realizacji przedsięwzięcia, określenie optymalnego planu jego realizacji, szczegółowych harmonogramów, jak i budżetów poszczególnych projektów, a także określenie sposobu ich finansowania, w tym ze środków publicznych. W ramach etapu pierwszego opracowywane będą kolejne fazy dokumentacji projektowej oraz uzyskiwane będą decyzje administracyjne niezbędne do wejścia w etap realizacji poszczególnych zamierzeń budowlanych. Jako główny cel etapu należy uznać ukończenie prac przygotowawczych umożliwiających rozpoczęcie budowy w 2023 r. inwestycji CPK i inwestycji towarzyszących.

Aktualnie obowiązuje Uchwała nr 156 Rady Ministrów z dnia 28 października 2020 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego – „Program inwestycyjny Centralny Port Komunikacyjny. Etap I. 2020-2023” (M.P. 2020 poz. 1050), która szczegółowo definiuje przyszłe założenia strategiczne i organizacyjne. Zgodnie z w/w Uchwałą cel główny Programu CPK polega na stworzeniu uniwersalnego systemu transportu pasażerskiego poprzez wybudowanie i eksploatację rentownego innowacyjnego węzła transportowego, który uzyska miejsce w pierwszej dziesiątce najlepszych portów lotniczych świata, a ponadto doprowadzi do przebudowy krajowego systemu transportu kolejowego jako atrakcyjnej alternatywy dla transportu drogowego i obejmującego wszystkie obszary Polski, zapewniając jednocześnie rozwój i trwałą integrację aglomeracji warszawskiej i łódzkiej.

Ryc. 10 Założenia przebudowy krajowego systemu transportu kolejowego w ramach CPK

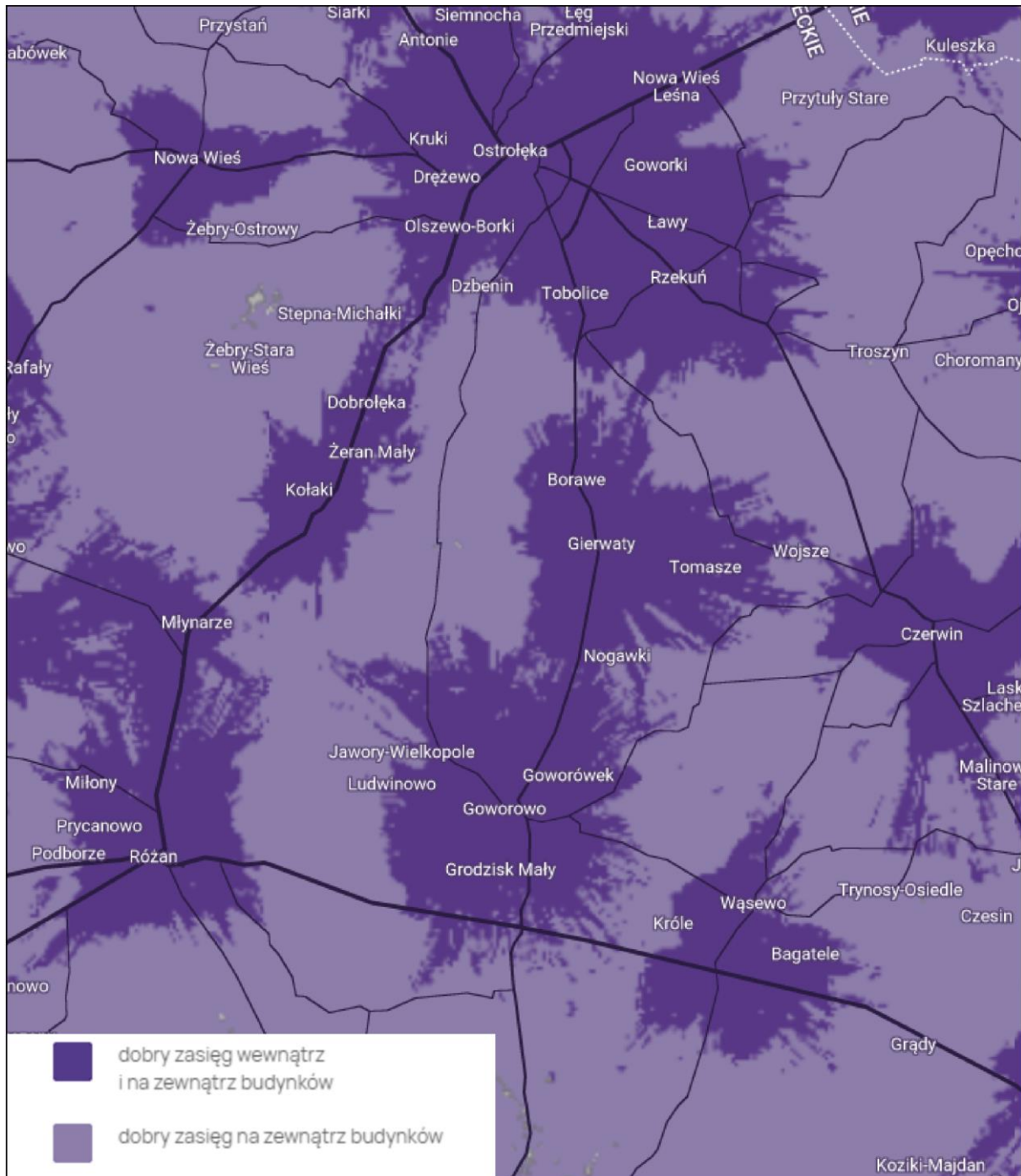
Materiał źródłowy: Strategiczne Studium Lokalizacyjne Inwestycji Centralnego Portu Komunikacyjnego, 2021 r.

Na terenie gminy Goworowo przebiega linia kolejowa nr 29 relacji Tłuszcz – Ostrołęka, dla której planowana jest rozbudowa i modernizacja. Inwestycja ta zgodnie z zapowiedziami umożliwi podróż pociągiem z Ostrołęki do Warszawy w czasie 1 godziny, co znacząco poprawi dostępność komunikacyjną gminy Goworowo z dużymi ośrodkami miejskimi.

2.4. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET

Na terenie gminy Goworowo znajduje się sieć telekomunikacyjna (zarówno bezprzewodowa, jak i przewodowa). Sieć telekomunikacyjna składa się z łączy telekomunikacyjnych i radiowych.

W granicach Gminy znajduje się kilka stacji bazowych telefonii komórkowej (GSM). Zasięg działania mobilnych sieci komórkowych jest w większości dobry lub bardzo dobry. Problemy z dostępnością sieci występują lokalnie, głównie na terenach wiejskich, zwłaszcza w zabudowie rozproszonej. Przykład zasięgu jednej z sieci komercyjnych przedstawia poniższa rycina:

Ryc. 11 Mapa zasięgu sieci telefonii komórkowej (na przykładzie jednego z operatorów) w lutym 2024 r.

Materiał źródłowy: Dane jednego z operatorów sieci.

Dostępność Internetu na terenie Gminy zapewniają podmioty zewnętrzne (operatorzy sieci). Wybrane miejscowości mogą korzystać z tzw. Internetu stacjonarnego, a dostęp do technologii ruchomych sieci telekomunikacyjnych 3G lub 4G (LTE) jest możliwy z niemal każdego miejsca w Gminie, przy czym zróżnicowana jest jakość tego dostępu. Ponadto w miejscowości Goworowo możliwe jest zastosowanie technologii 5G.²¹ W porównaniu z poprzednimi generacjami piąta generacja sieci komórkowej charakteryzuje wyższą prędkość przekazywania danych oraz bardziej stabilne połączenia.

²¹ Materiał źródłowy: Materiały informacyjne publikowane na stronach internetowych poszczególnych operatorów sieci.

W ramach realizacji Programu Operacyjnego „Polska Cyfrowa” rozpoczęła się rozbudowa sieci szybkiego Internetu – sieci światłowodowej. W granicach Gminy siecią objęta została znaczna część miejscowości.²²

Dzięki infrastrukturze światłowodowej mieszkańcy mogą korzystać z usług internetowych i telewizyjnych oferowanych przez ogólnopolskich i lokalnych dostawców. Infrastruktura zrealizowana została w technologii, która opiera się na kablach światłowodowych doprowadzanych bezpośrednio do domostw, gwarantujących szybkość i niezawodność usług cyfrowych.

W przyszłości alternatywą dla sieci światłowodowej mogą okazać się inne technologie, zapewniające dostępność i właściwą jakość połączeń internetowych, jak np. satelitalny system telekomunikacyjny. System satelitalny mający docelowo składać się z ok. 12 000 satelitów umieszczonych na niskiej orbicie okołoziemskiej (na wysokościach: 340 km, 550 km oraz 1150 km nad Ziemią), aktualnie jest w fazie tworzenia. Jego ideą jest globalne zapewnienie dostępu do Internetu. Ponadto niewykluczone są, kolejne generacje ruchomych sieci telekomunikacyjnych (5G i więcej).

2.5. WNIOSKI

- ! Położenie Gminy w rejonie dwóch odmiennych typów krajobrazu (dolina Narwi oraz wysoczyzna morenowa).
- ! Obecność układu komunikacyjnego poziomu krajowego (droga krajowa nr 60).
- ! Stosunkowo dogodne połączenie ze stolicą kraju, za pośrednictwem drogi powiatowej o podwyższonej przepustowości i następnie trasy ekspresowej S8.
- ! Niezadowalający stan techniczny części odcinków dróg lokalnych.
- ! Stosunkowo korzystna dostępność komunikacji zbiorowej (czynny transport kolejowy oraz funkcjonujące linie autobusowe z miejscowości gminnej).
- ! Potencjał do rozwoju transportu wodnego na Narwi.
- ! Istniejąca sieć światłowodowa w wielu miejscowościach.
- ! Brak odpowiedniej szerokości pasa drogowego dróg lokalnych.
- ! Brak obwodnicy Goworowa.
- ! Stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura rowerowa.
- ! W większości dobry zasięg działania mobilnych sieci komórkowych, w tym na terenach wiejskich o rozproszonej zabudowie.

²² Materiał źródłowy: <https://capap.gugik.gov.pl/mapa/cppc/%20CPPC-internet/>

3 LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.1. STAN LUDNOŚCI

3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA

Gminę Goworowo zamieszkuje ogółem ok. 8,3 tys. osób, co stanowi ok. 9,0% ludności powiatu ostrołęckiego. Największy odsetek zamieszkuje Goworowo oraz w dalszej kolejności Żabin, Ponikiew Małą i Brzeźno²³.

Tab. 6 Liczba ludności na terenie Gminy w 2022 roku

MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA MIESZKAŃCÓW W GMINIE	
	2022	
	OSOBY	UDZIAŁ %
Borki	121	1,48
Brzeźno	372	4,54
Brzeźno Kolonia	110	1,34
Cisk	146	1,78
Czarnowo	231	2,82
Czernie	213	2,60
Damiety	99	1,21
Daniłowo	136	1,66
Dzładzek	74	0,90
Gierwaty	113	1,38
Goworowo	729	8,90
Goworówek	196	2,39
Góry	125	1,53
Grabowo	76	0,93
Grodzisk Mały	196	2,39
Jawory – Podmaście	115	1,40
Jawory Stare	127	1,55
Jawory Wielkopole	133	1,62
Jemieliste	110	1,34
Józefowo	97	1,18
Jurgi	26	0,32
Kaczka	125	1,53
Kobylin	284	3,47
Kótko	24	0,29
Kruszewo	173	2,11
Kunin	210	2,56
Lipianka	305	3,72
Ludwinowo	166	2,03

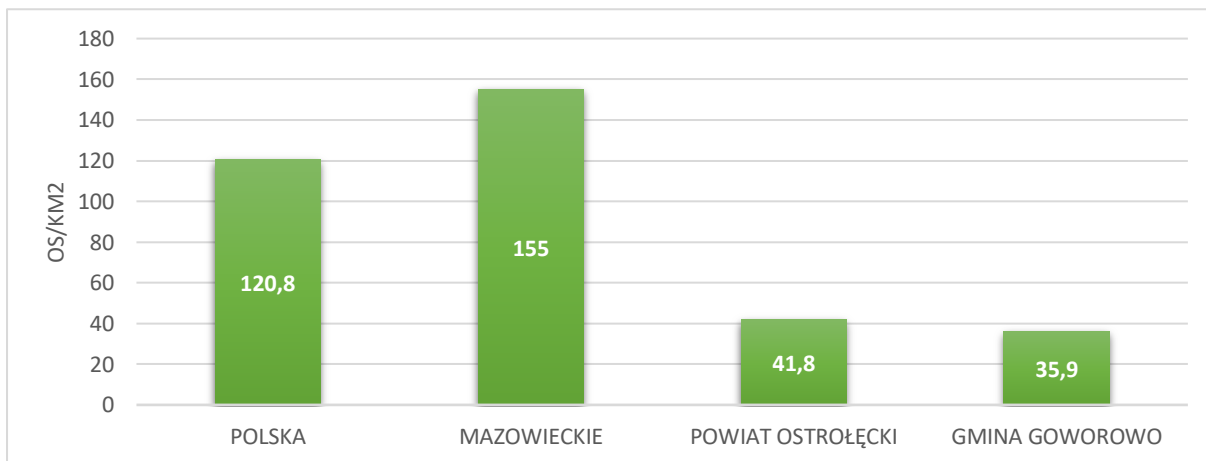
²³ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Goworowo.

Michałowó	66	0,81
Nogawki	101	1,23
Pasieki	249	3,04
Pokrzywnica	349	4,26
Ponikiew Duża	278	3,39
Ponikiew Mała	373	4,55
Rębisze Działy	83	1,01
Rębisze Kolonia	225	2,75
Rębisze Parcele	107	1,31
Smólnik	27	0,33
Struniawy	37	0,45
Szarłat	69	0,84
Szczawin	304	3,71
Wólka Brzezińska	346	4,23
Wólka Kunińska	110	1,34
Zaorze	77	0,94
Żabin	556	6,79

Materiał źródłowy: Dane Urzędu Gminy w Goworowie.

Gęstość zaludnienia gminy Goworowo wynosi 35,9 os/km² i jest²⁴:

- niższa niż średnia dla powiatu ostrołęckiego (41,8 os/km²),
- wyraźnie niższa niż średnia dla województwa mazowieckiego (155,0 os/km²),
- wyraźnie niższa niż średnia dla Polski (120,8 os/km²).

Ryc. 12 Gęstość zaludnienia Gminy na tle powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

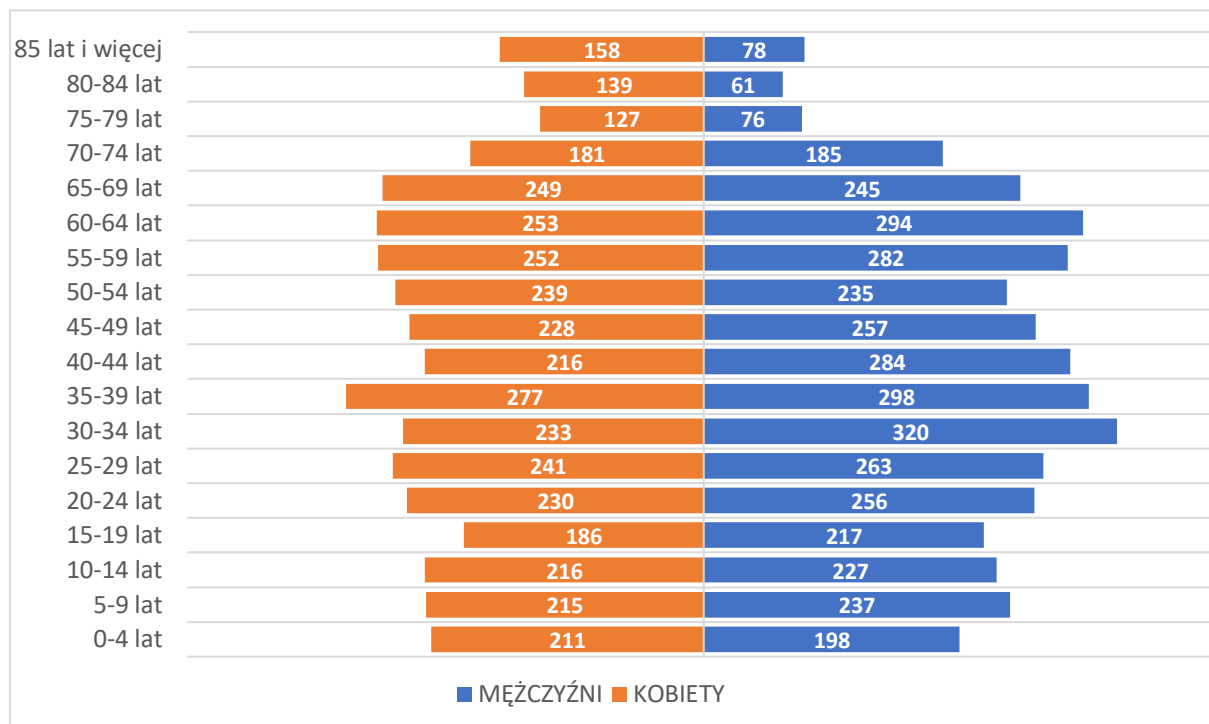
3.1.2. STRUKTURA PŁCI

W strukturze płci gminy Goworowo zaznacza się przewaga mężczyzn, których liczba wynosi 4 013, w stosunku do liczby 3 851 kobiet²⁵. Współczynnik feminizacji (tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) wynosi zatem 96, co jest wartością zbliżoną w stosunku do średniej dla całego powiatu

²⁴ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: gęstość zaludnienia, stan na 31.12.2022 r.

²⁵ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność wg grup wieku i płci, stan na 31.12.2022 r.

ostrołęckiego (97), natomiast wyraźnie niższą niż średnia dla Polski (107) i województwa mazowieckiego (109)²⁶.

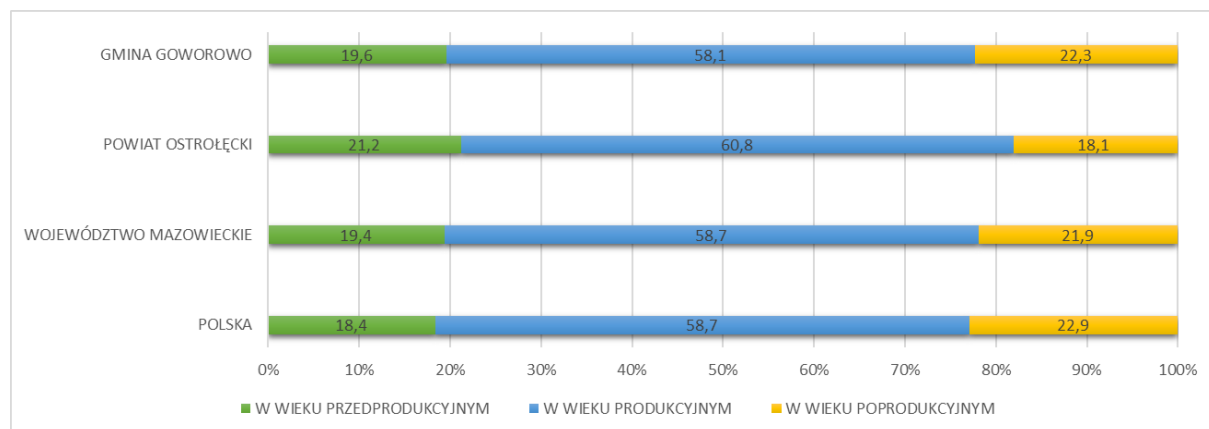

Ryc. 13 Piramida wieku i płci w gminie Goworowo

Materiał źródłowy: Dane GUS - stan ludności: ludność wg grup wieku i płci, stan na 31.12.2022 r.

3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI

W podziale na ekonomiczne grupy wieku, w gminie Goworowo dominuje ludność w wieku produkcyjnym, która stanowi 58,1% ogółu mieszkańców. Drugą grupę stanowi ludność w wieku poprodukcyjnym, obejmująca 22,3%. Najmniej liczną grupę stanowi ludność w wieku przedprodukcyjnym, której udział wynosi 19,6%. W porównaniu ze wskaźnikami dla Polski, województwa i powiatu, zaznacza się nieco niższy odsetek ludności w wieku produkcyjnym.²⁷

Ryc. 14 Udział ekonomicznych grup wieku w Gminie na tle powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na 2022 r.

²⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: współczynnik feminizacji, stan na 31.12.2022 r.

²⁷ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na 31.12.2022

3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

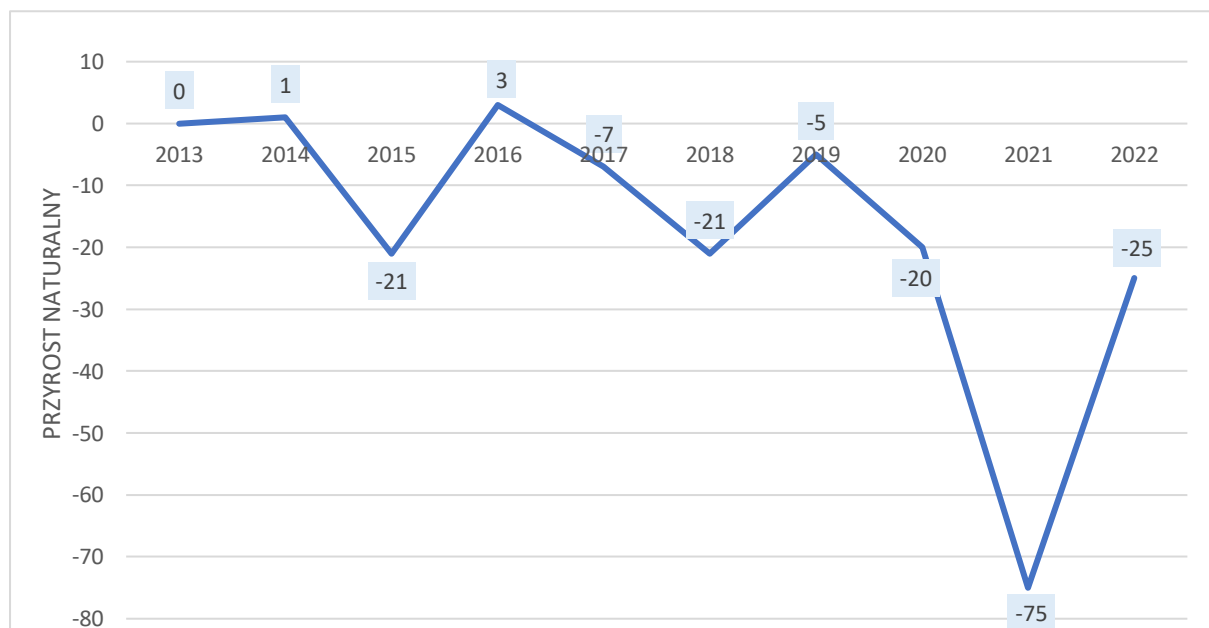
Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat wskaźnik przyrostu naturalnego osiągał w większości ujemne wartości i wahał się od -75 os. w 2021 r. do +3 os. w 2016 r. Średni przyrost naturalny na przestrzeni analizowanych lat wyniósł -17,0 os/rok, a zatem w analizowanym okresie liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń.

Należy nadmienić, iż w 2021 r. wskaźnik wyraźnie spadł – zmarło o 75 osób więcej niż się urodziło, co było spowodowane rekordową liczbą zgonów. Z pewnym prawdopodobieństwem można uznać, że był to efekt pandemii COVID-19, a co za tym idzie dane za ostatni badany rok nie są reprezentatywne.

Tab. 7 Ruch naturalny ludności w Gminie w latach 2013-2022

RUCH NATURALNY WEDŁUG PŁCI											
ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2013-2022
PRZYROST NATURALNY [os.]											
Ogółem	0	1	-21	3	-7	-21	-5	-20	-75	-25	-17,0
Mężczyźni	-2	-10	-5	11	2	-30	10	-21	-38	-21	-10,4
Kobiety	2	11	-16	-8	-9	9	-15	1	-37	-4	-6,6

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Ryc. 15 Przyrost naturalny w Gminie w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

3.2.2. MIGRACJE

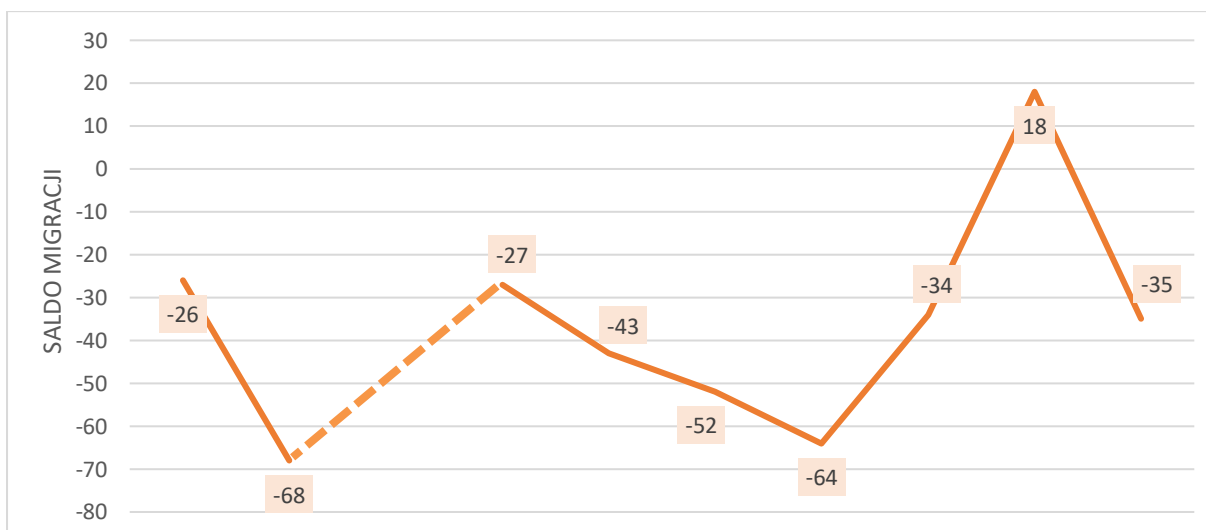
W gminie Goworowo na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia obserwuje się w większości ujemne saldo migracji. Napływ ludności zanotowano jedynie w 2021 roku, kiedy to zameldowało się o 18 osób więcej niż wymeldowało, natomiast najmniej korzystnie sytuacja kształtowała się w 2014 r., wówczas wskaźnik ten wyniósł -68 os.

Średnie saldo migracji w analizowanych latach wyniosło -36,8 os./rok²⁸, natomiast łącznie w analizowanych latach 2013-2022²⁹ dokonano 546 zameldowań i 887 wymeldowań, a zatem saldo migracji wyniosło łącznie -331 os.

Tab. 8 Migracje w Gminie w latach 2013-2022

MIGRACJE WEDŁUG KIERUNKÓW											
ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2013-2022
SALDO MIGRACJI											
Ogółem	-26	-68	bd*	-27	-43	-52	-64	-34	18	-35	-36,8

*bd – brak danych, zgodnie z informacją GUS: wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe (w tym ze względu na wysoki błąd losowy próby w badaniach reprezentacyjnych, np. BAEL albo brak informacji porównywalnych).
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Ryc. 16 Saldo migracji w Gminie w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Szansą zahamowania ujemnego salda migracji może być podjęcie działań mających na celu zwiększenie atrakcyjności gminy Goworowo jako miejsca do zamieszkania poprzez m.in. polepszenie warunków życia i promocję Gminy jako miejsca atrakcyjnego osiedleńczo, a także stymulowanie rozwoju lokalnego rynku pracy.

3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI

Przyrost rzeczywisty to zestawienie przyrost naturalnego z saldem migracji, za pomocą którego można zobrazować rzeczywiste zmiany liczby ludności na terenie badanej jednostki. Z analizy współczynnika przyrostu rzeczywistego gminy Goworowo i gmin sąsiednich, dokonanej dla okresu dziesięcioletniego (zestawienie roku 2013 z rokiem 2022) wynika, że w większości jednostek terytorialnych zmalała liczba mieszkańców. Dodatkowo wartości w/w wskaźnika zanotowano jedynie w gminie Rzekuń.

²⁸ Materiał źródłowy: Dane GUS – migracje wewnętrzne i zagraniczne: migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów i kierunku (miasto, wieś), stan na 31.12.2022 r. (obliczenia bez uwzględnienia 2015 r.).

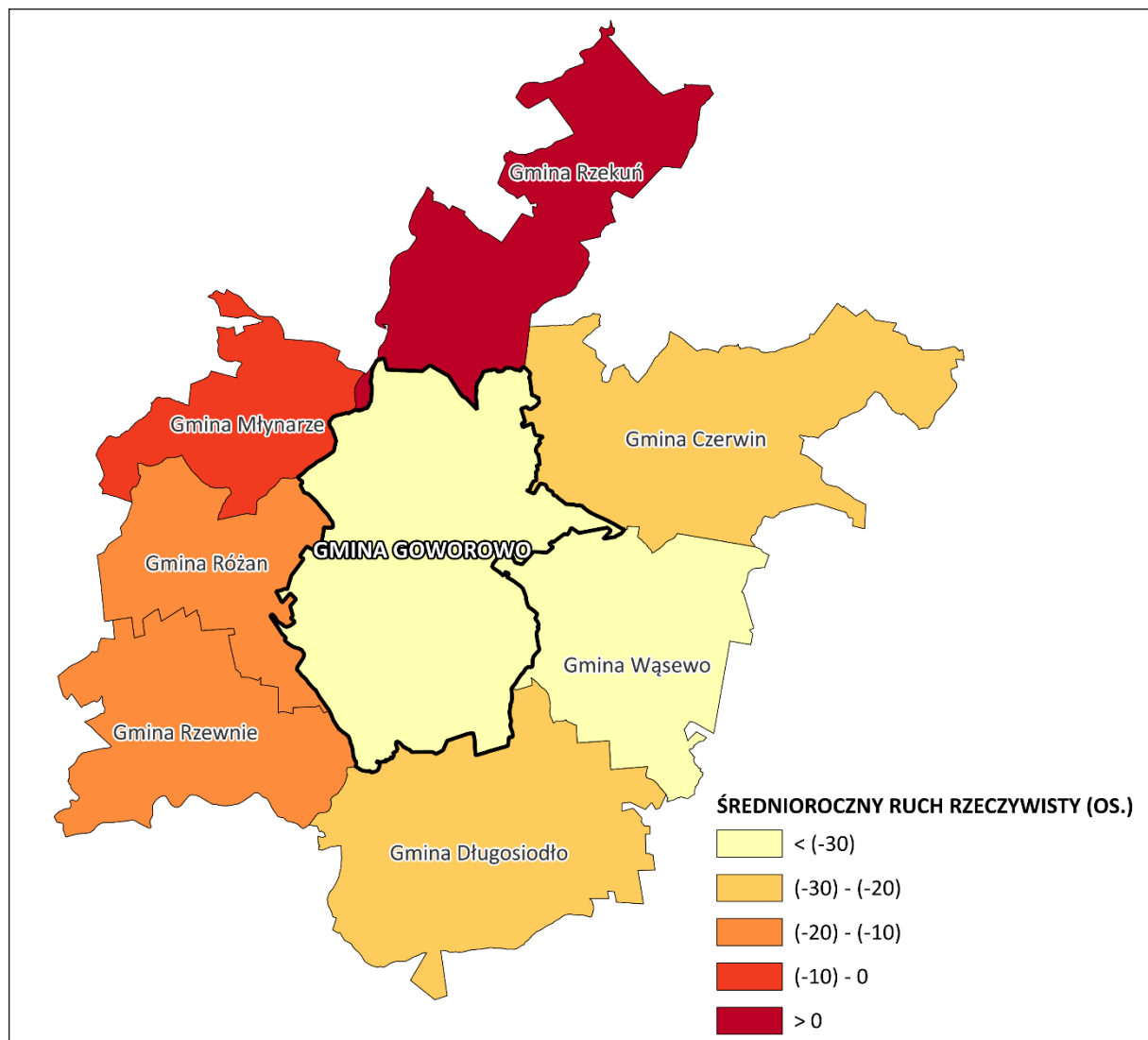
²⁹ Bez 2015 roku – brak danych.

Tab. 9 Wskaźnik przyrostu rzeczywistego w gminie Goworowo oraz gminach sąsiednich w latach 2013-2022

PRZYROST RZECZYWISTY											
ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2013-2022
CZERWIN	-15	-1	-13	-24	-9	-14	-15	-48	-41	-60	-24
WĄSEWO	-22	-18	15	-42	-21	-26	-50	-54	-35	-53	-31
DŁUGOSIODŁO	-22	-10	-17	-11	-41	-27	-52	-9	-76	-25	-29
RZEWNIE	-2	-29	0	-8	-6	-15	-11	-46	-26	-18	-16
RÓŻAN	-20	-9	-15	-10	-11	-16	-12	-24	-18	-18	-15
MŁYNARZE	3	13	-6	-6	11	-14	-26	-19	-36	10	-7
RZEKUŃ	134	169	11	182	138	126	169	121	196	250	150
GOWOROWO	-26	-67	-21	-24	-50	-73	-69	-54	-57	-60	-50

Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Ubytek ludności w gminie Goworowo średnio w analizowanych latach wyniósł -59 os., co w porównaniu do gmin ościennych było najmniej korzystnym wynikiem. Zdecydowanie najwyższy wskaźnik zanotowano natomiast w gminie Rzekuń, w której liczba ludności wzrastała średnio o 150 os.

Ryc. 17 Ruch rzeczywisty w gminie Goworowo i w gminach sąsiednich w latach 2013-2022

Material źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.3. WNIOSKI

- ! Mało korzystna struktura demograficzna. Niższy udział ludności w wieku produkcyjnym na tle powiatu, województwa i kraju, a jednocześnie wysoki odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym.
- ! Przeważnie ujemny przyrost naturalny.
- ! Znaczna liczba potencjalnych terenów inwestycyjnych dla budownictwa mieszkaniowego (dostępność gruntów dla zabudowy wzdłuż dróg głównych).
- ! W większości ujemne saldo migracji.
- ! Stały, sukcesywny spadek liczby ludności.
- ! Wyższe tempo ubytku ludności w stosunku do wszystkich gmin ościennych.
- ! Niewielka gęstość zaludnienia.

4 ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY

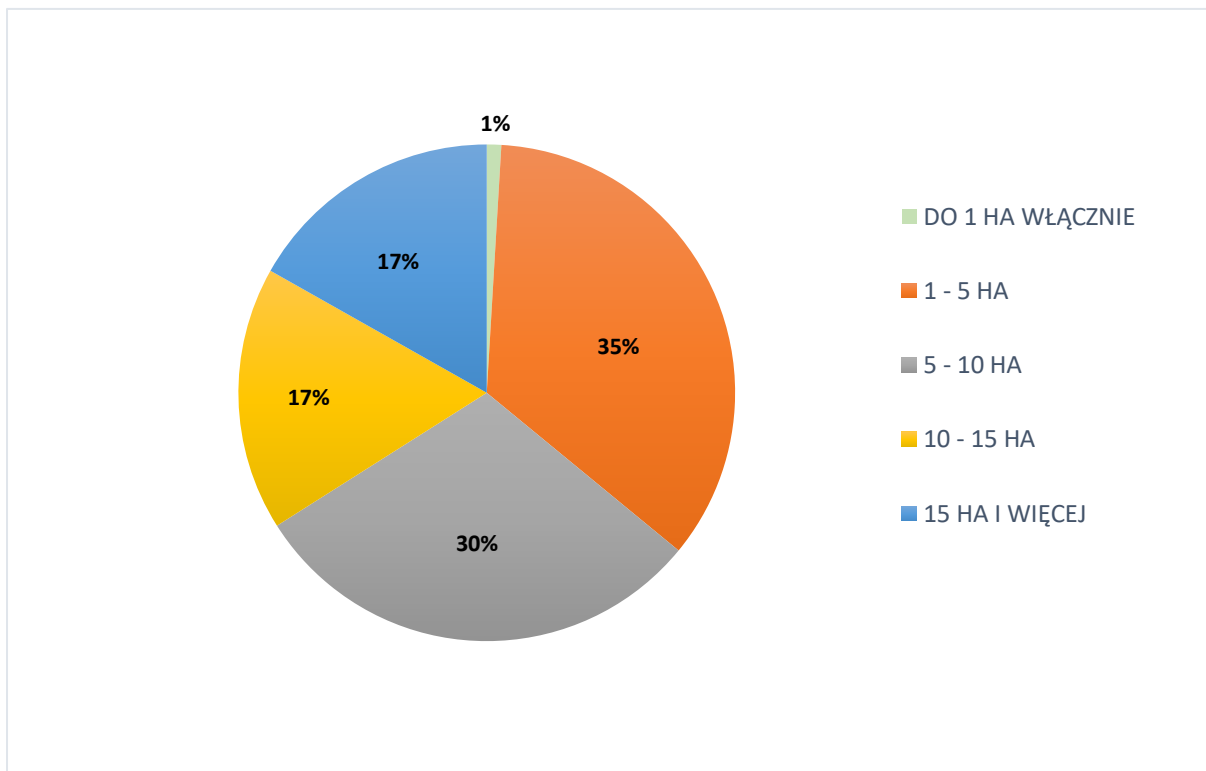
4.1. ROLNICTWO

Rolnictwo stanowi jedno z głównych aktywności i źródeł utrzymania lokalnej ludności. Przestrzenie rolnicze przeważają w strukturze użytkowania terenu gminy Goworowo, stanowiąc ok. 65% jej całkowitej powierzchni tj. ok. 14,2 tys. ha, z czego: grunty orne obejmują ok. 10,0 tys. ha, łąki trwałe ok. 1,6 tys. ha, natomiast pastwiska trwałe ok. 1,9 tys. ha.

Głównym kierunkiem produkcji rolnej jest produkcja roślinna poprzez uprawy zbożowe, determinowane warunkami środowiska naturalnego oraz strukturą użytkowania gruntów (przeważający udział gruntów orných). W produkcji zwierzęcej przeważa natomiast hodowla bydła i drobiu. Rolniczą przestrzeń produkcyjną tworzą w znacznym stopniu gleby oznaczające się niskimi lub bardzo niskimi wartościami dla produkcji rolniczej (znaczný udział gleb V i VI klasy bonitacyjnej).

Na podstawie danych PSR 2020 w gminie Goworowo znajduje się 1 171 gospodarstw rolnych, z czego 1 170 szt. to gospodarstwa indywidualne, a ich ogólna powierzchnia wynosi ok. 14,0 tys. ha. W gospodarstwach rolnych pracuje 2 051 osób, w tym 1 253 mężczyzn i 798 kobiet. Ponadto na terenie Gminy 935 gospodarstw prowadzi sprzedaż własnych produktów rolnych (ok. 80%).

Struktura gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych jest dość zrównoważona, przy czym największy udział mają gospodarstwa o powierzchni 1-5 ha, znikoma jest natomiast liczba gospodarstw o powierzchni do 1 ha.³⁰

Ryc. 21 Udział gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

³⁰ Materiał źródłowy: Powszechny Spis Rolny 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

Na przestrzeni lat 2010-2020 zaobserwowano spadek znaczenia rolnictwa w Gminie. Liczba gospodarstw rolnych w ciągu analizowanych lat spadła o 164 sztuki, natomiast ich średnia powierzchnia zmalała o ok. 827 ha. Ponadto zaobserwowano wyraźny spadek powierzchni zasiewów upraw, a także pogłowia drobiu.

Szczegółowe wartości dotyczące gospodarki rolnej przedstawiono w poniższej tabeli.

Tab. 10 Gospodarka rolna na terenie Gminy - porównanie 2020 r. z 2010 r.

WARTOŚĆ		MIARA	2010	2020
GOSPODARSTWA ROLNE		szt.	1 335	1 171
POWIERZCHNIA GOSPODARSTW ROLNYCH WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH		ha	14 868,85	14 041,54
GOSPODARSTWA ROLNE WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH	DO 1 HA WŁĄCZNIE	szt.	47	11
	1 - 5 HA	szt.	435	410
	5 - 10 HA	szt.	428	352
	10 - 15 HA	szt.	220	201
	15 HA I WIĘCEJ	szt.	205	197
POGŁOWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH	BYDŁO OGÓŁEM	szt.	10 089	11 087
	DRÓB OGÓŁEM	szt.	17 423	13 008
POWIERZCHNIA ZASIEWÓW UPRAW		ha	7 710,73	7 023,9
ŚREDNIA WIELKOŚĆ GOSPODARSTWA ROLNEGO	GRUNTY OGÓŁEM	ha	11,14	11,99
	UŻYTKI ROLNE OGÓŁEM	ha	9,3	9,87

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, 2010 – dane wg siedziby gospodarstwa.

4.2. PODMIOTY GOSPODARCZE

4.2.1. LICZEBNOŚĆ

Za podmiot gospodarczy uznaje się podmiot prowadzący działalność gospodarczą opartą na tzw. wpisie do ewidencji działalności gospodarczej, czyli zgłoszeniu rodzaju prowadzonej działalności, miejsca jej prowadzenia i danych osoby prowadzącej w urzędzie gminy. Może nim być osoba fizyczna, osoba prawna, a także jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, utworzona zgodnie z przepisami prawa, jeżeli jej przedmiot działania obejmuje prowadzenie działalności gospodarczej.

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia liczba podmiotów gospodarczych wykazywała tendencję wzrostową. W 2013 r. funkcjonowało 391 podmiotów, w 2017 r. ich liczba wzrosła do 409, a w 2022 r. osiągnęła poziom 522. Wyraźnie przeważają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (418 w 2022 r., tj. ok. 80% wszystkich podmiotów gospodarczych w Gminie).

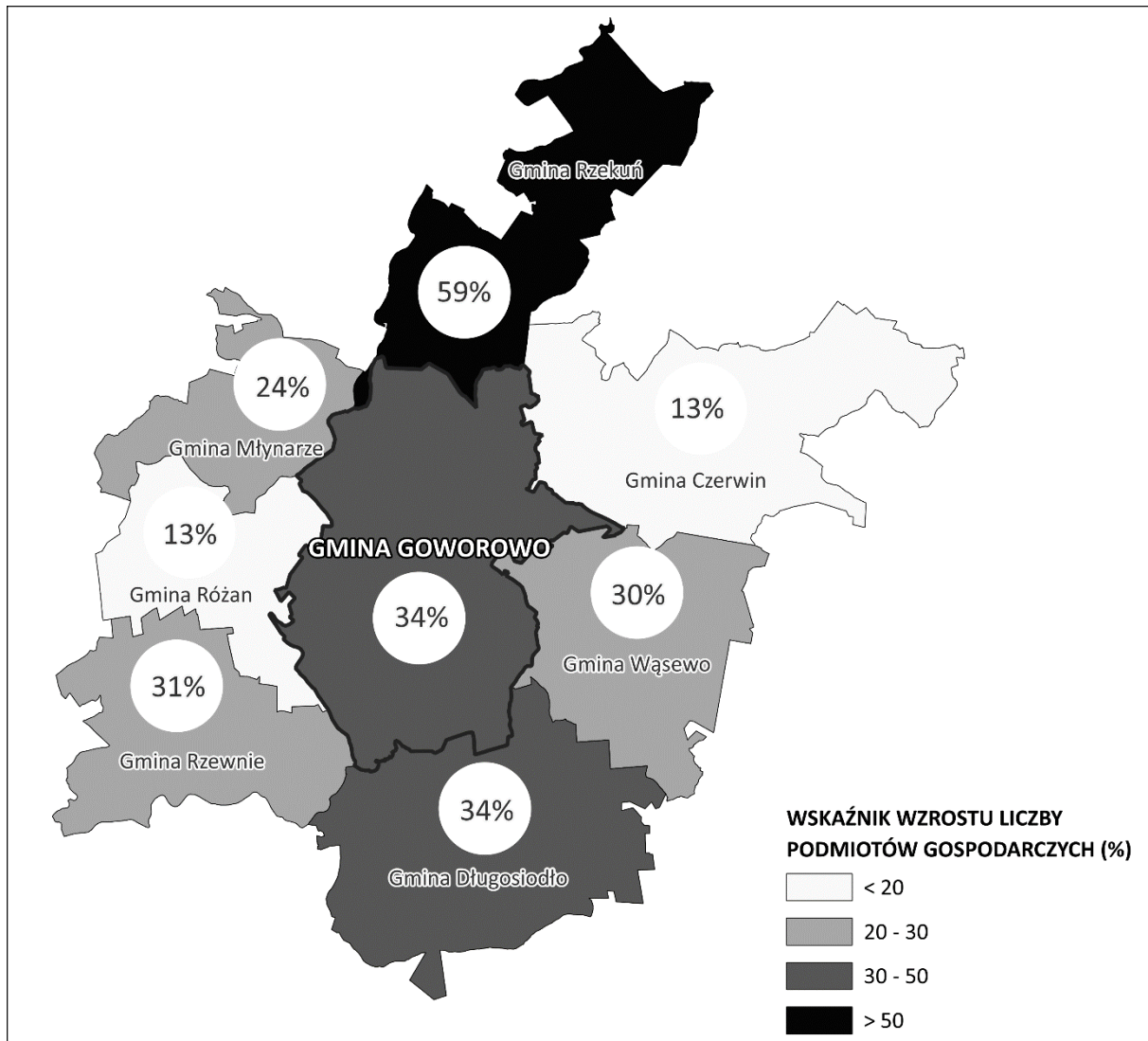
Tab. 11 Podmioty gospodarcze zarejestrowane na terenie Gminy w latach 2013-2022

ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Sektor publiczny	22	21	20	19	17	17	17	17	18	19
Sektor prywatny	369	368	366	372	391	403	436	460	495	502
w tym: osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	318	315	313	317	332	344	368	389	418	418
Ogółem podmioty gospodarcze	391	389	388	392	409	420	454	478	514	522

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Analizując wzrost liczby podmiotów gospodarczych w gminach sąsiednich (zestawienie roku 2013 z rokiem 2022) można zauważyć, że gmina Goworowo odznaczała się jednym z najwyższych wzrostów poziomu przedsiębiorczości. Wyższe wartości zanotowano jedynie w gminie Rzekuń, natomiast najmniej korzystnie kształtowała się sytuacja w gminie Różan i Czerwin.

Należy przy tym mieć na względzie, że analizowane zjawisko dotyczy nie tyle samego poziomu przedsiębiorczości w gminach, co jego wzrostu na przestrzeni lat, którego wielkość jest wprost zależna od sytuacji wyjściowej roku bazowego).

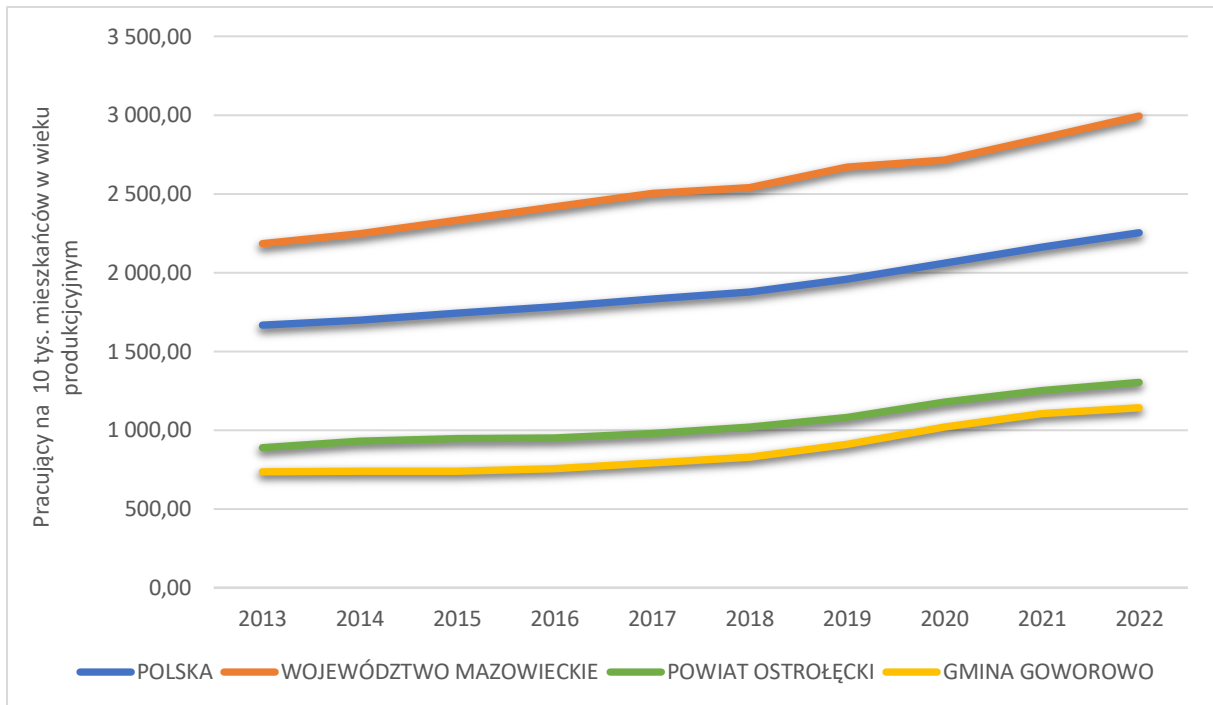
Ryc. 22 Procentowy wzrost liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Goworowo i w gminach sąsiednich w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bazując na wartościach wskaźnikowych (przeliczając liczbę podmiotów gospodarczych na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym), można dokonać analizy porównawczej z jednostkami administracyjnymi poszczególnych poziomów terytorialnych. Dane za 2022 r. wskazują, że na terenie gminy Goworowo funkcjonuje 1 142,2 podmiotów gospodarczych w przeliczeniu 10 tys. os. w wiek. produkcyjnym, podczas gdy średnio w:

- kraju jest to 2 253,1 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- województwie mazowieckim jest to 2 993,8 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- powiecie ostrołęckim jest to 1 303,3 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym.

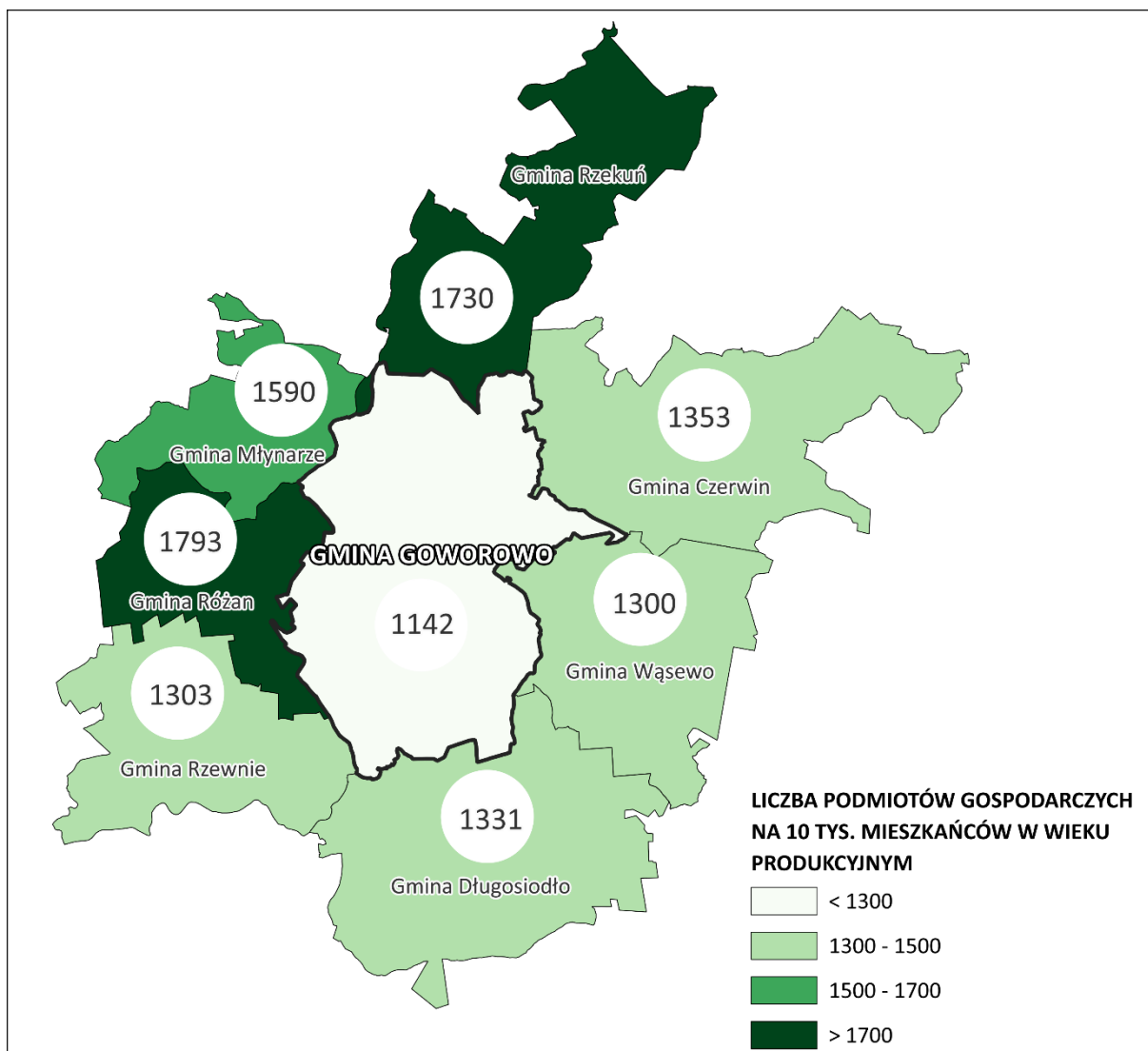
Należy zatem uznać, że poziom przedsiębiorczości w Gminie jest nieco niższy od średniej dla powiatu, natomiast zauważalnie niższy w stosunku do województwa i kraju. Na przestrzeni ostatnich lat dysproporcja ta utrzymywała się na zbliżonym poziomie:

Ryc. 23 Podmioty gospodarcze w przeliczeniu 10 tys. osób w wieku produkcyjnym w Gminie na tle powiatu, województwa i kraju w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Analizując opisywany wskaźnik w odniesieniu do gmin ościennych (dane za 2022 r.), uwidacznia się poziom przedsiębiorczości w poszczególnych jednostkach.

Ryc. 24 Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. os. w wieku produkcyjnym w gminie Goworowo i w gminach sąsiednich w 2022 r.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując liczbę podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym na tle gmin ościennych wynika, iż gmina Goworowo plasuje się na ostatnim miejscu. W niniejszym zestawieniu przoduje gmina Różan, nieznacznie wyprzedzając gminę Rzekuń.

4.2.2. WIELKOŚĆ

Spośród funkcjonujących 522 podmiotów gospodarczych, aż 511 stanowiły podmioty zatrudniające 0-9 os., 9 podmiotów zatrudniających 10-49 os. oraz 2 podmioty zatrudniające 50-249 os.

W związku z powyższym na terenie Gminy znajdują się zakłady z rodzaju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Dominują podmioty mające charakter mikroprzedsiębiorstw, zaś udział małych i średnich przedsiębiorstw jest znikomy. Nie występują tutaj duże przedsiębiorstwa (dane za 2022 r.)³¹.

³¹ Mikroprzedsiębiorstwa – zatrudniają do 9 pracowników, osiągają roczny obrót nieprzekraczający 2 milionów euro lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekroczyły równowartości tej kwoty;

- Małe przedsiębiorstwa – zatrudniają od 10 do 49 pracowników, a roczny obrót lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekraczają równowartości 10 milionów euro;

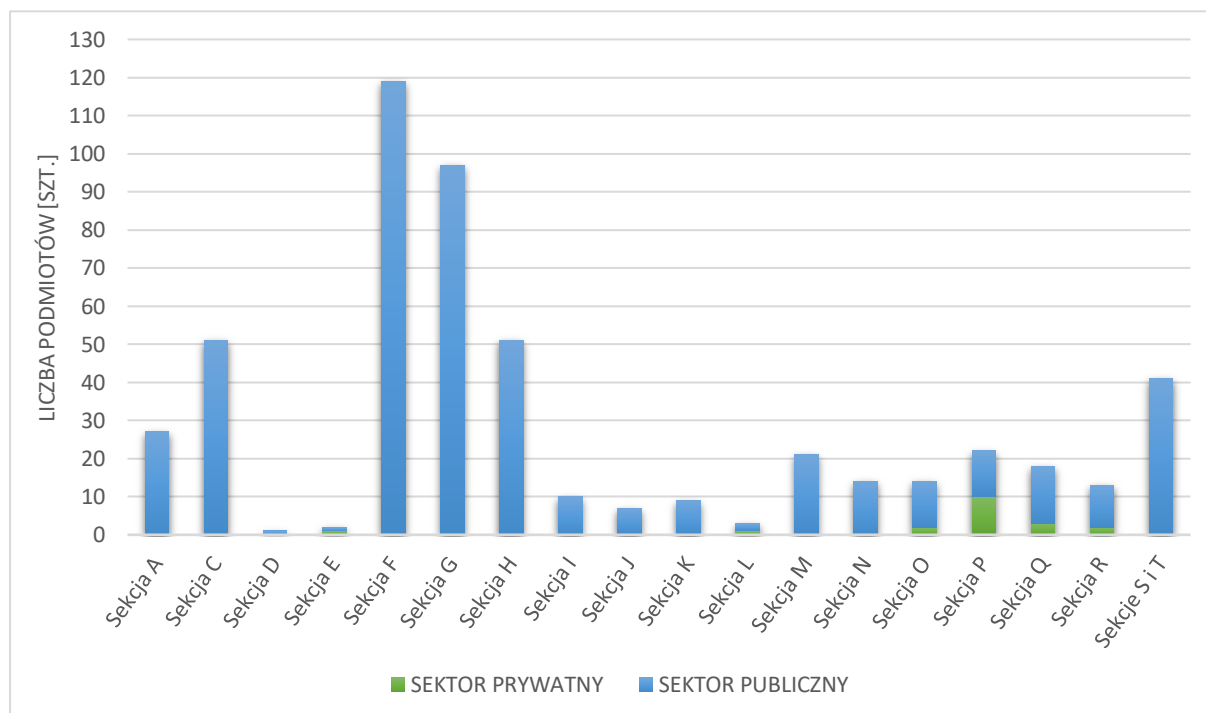
Średnie przedsiębiorstwa – zatrudniają od 50 do 249 pracowników, natomiast roczne obroty nie przekraczają równowartości 50 milionów euro, sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie mogą przekroczyć równowartości 43 milionów euro;

Duże przedsiębiorstwa – pozostałe przedsiębiorstwa, które przekraczają limity dla wyżej wymienionych firm.

4.2.3. RODZAJ

W sektorze publicznym zarejestrowanych jest łącznie 19 podmiotów gospodarczych, które dotyczą: sektora edukacji (10), administracji publicznej i obrony narodowej oraz obowiązkowych zabezpieczeń społecznych (2), działalności związanej z kulturą rozrywką i rekreacją (2), działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości (1), opieki zdrowotnej i opieki społecznej (3), a także dostawy wody, gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalnością związaną z rekultywacją (1).

Sektor prywatny charakteryzuje się natomiast wysoką liczbą podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sekcji F (budownictwo – 119 podmiotów) oraz sekcji G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 97 podmiotów).

Ryc. 25 Podmioty gospodarcze wg sekcji działów PKD 2007 zarejestrowane na terenie Gminy w 2022 roku

Objaśnienia:

Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo

Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe

Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych

Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją

Sekcja F – Budownictwo

Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle

Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa

Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi

Sekcja J – Informacja i komunikacja

Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa

Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości

Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna

Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne

Sekcja P – Edukacja

Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją

Sekcja S – Pozostała działalność usługowa

Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Do najważniejszych przedsiębiorstw prowadzących działalność na terenie Gminy zalicza się zakłady zajmujące się naprawą samochodów, cukiernie, piekarnie oraz lokalna firma transportowa.³²

³² Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Goworowie.

4.3. RYNEK PRACY

4.3.1. PRACUJĄCY

Na terenie gminy Goworowo liczba pracujących wynosi 597 os., z czego większość stanowią kobiety – 373, wobec 224 mężczyzn.

Obserwowana jest zdecydowana tendencja wzrostowa pracujących ogółem, a także w podziale na płeć.

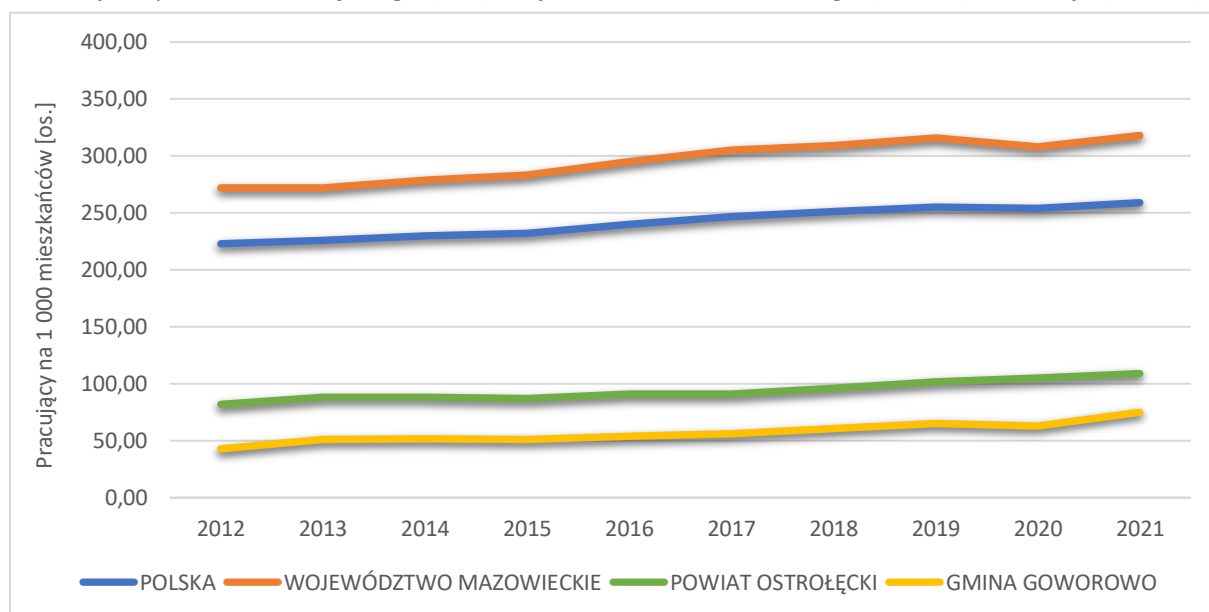
Tab. 12 Struktura osób pracujących na terenie Gminy w latach 2012-2021

PŁEĆ/ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Mężczyźni	94	128	125	113	133	142	164	158	166	224
Kobiety	283	316	323	322	326	330	346	384	339	373
Ogółem	377	444	448	435	459	472	510	542	505	597

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r. (brak nowszych danych).

Jednocześnie wzrasta wskaźnik liczby osób pracujących przypadających na 1000 mieszkańców. W 2012 r. były to 43 os./1000 mieszk., podczas gdy w 2021 r. wartość ta wzrosła do poziomu 75 os./1000 mieszk.

Średnia liczba osób pracujących przypadających na 1000 mieszkańców jest niższa w stosunku do średniej dla powiatu ostrołęckiego (109), województwa mazowieckiego (318 os.) oraz Kraju (259 os.).

Ryc. 26 Pracujący na 1000 mieszkańców w Gminie na tle powiatu, województwa i kraju w latach 2012-2021

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

4.3.2. BEZROBOCIE

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie gminy Goworowo wynosi 4,0%, przy czym bezrobocie wśród mężczyzn wynosi 3,4%, a wśród kobiet 4,9%.

W 2022 r. zarejestrowanych bezrobotnych było w sumie 185 os., z czego 99 os. stanowiły kobiety, wobec 86 mężczyzn³³.

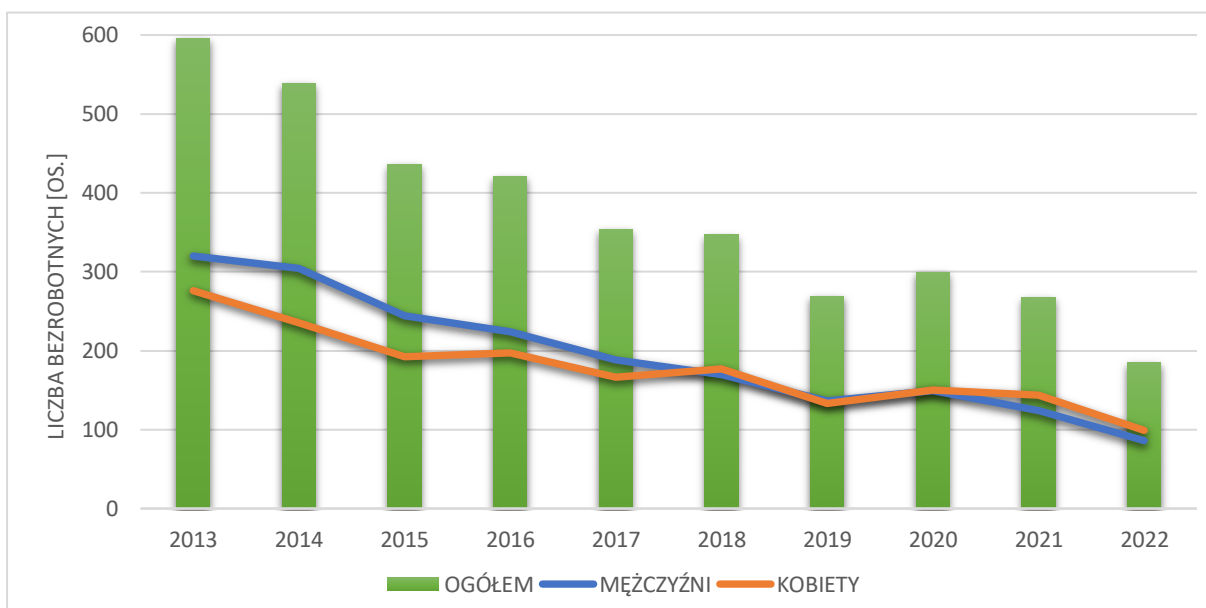
³³ Materiał źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci, stan na 31.12.2022 r.

Tab. 13 Liczba bezrobotnych na terenie Gminy w latach 2013-2022

PŁEĆ/ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Mężczyźni	320	304	244	224	188	170	136	149	124	86
Kobiety	276	235	192	197	166	177	133	150	144	99
Ogółem	596	539	436	421	354	347	269	299	268	185

Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia obserwuje się wyraźny spadek bezrobocia w gminie Goworowo. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych spadła w okresie 2013-2022 o 411 osób, czyli o ok. 69%. Najwyższą liczbę bezrobotnych zarejestrowano w 2013 r. – 596 osób, zaś najniższą w 2022 r. – 185 osób³⁴.

Ryc. 27 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie w latach 2013-2022

Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Do nieznacznego wzrostu wskaźnika bezrobocia w 2020 r. mogła przyczynić się pandemia COVID-19, która spowodowała załamanie gospodarcze i trudną sytuację na rynku. Sytuacja pandemiczna jaka wówczas miała miejsce była niezależna od działań wewnętrznych w Gminie.

4.4. TERENY INWESTYCYJNE

Gmina Goworowo nie posiada kompleksowo uzbrojonych terenów inwestycyjnych.

³⁴ Material źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci, stan na 31.12.2022 r.

4.5. WNIOSKI

- ! Korzystne warunki rozwoju zwierzęcej gospodarki rolnej w części obszaru Gminy.
- ! Mało korzystne warunki rozwoju roślinnej gospodarki rolnej.
- ! Stosunkowo wysoki w stosunku do gmin ościennych wzrost poziomu przedsiębiorczości.
- ! W dalszym ciągu wyraźnie niższy od średniej w powiecie, województwie i kraju poziom przedsiębiorczości.
- ! Brak dużych przedsiębiorstw.
- ! Malejący poziom bezrobocia, przy jednoczesnym wzroście aktywności gospodarczej.
- ! W dalszym ciągu zbyt niski wskaźnik zatrudnienia.
- ! Korzystny dojazd do dużych ośrodków pracy.
- ! Rozdrobnienie powierzchni gospodarstw rolnych.
- ! Brak terenów inwestycyjnych w dyspozycji samorządu.

5 ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA

5.1. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE

5.1.1. UKSZTAŁTOWANIE TERENU

Obszar gminy Goworowo położony jest poza zasięgiem najmłodszego zlodowacenia plejstocenijskiego (Wisły). Sięgało tutaj bowiem zlodowacenie środkowopolskie, przez co znaczna część form pochodzenia glacialnego została zatarta na skutek działalności czynników zewnętrznych. Centralna oraz wschodnia część Gminy stanowi zdenudowaną wysoczyznę morenową, natomiast ukształtowanie powierzchni terenu jej zachodniej części związane jest z działalnością akumulacyjną oraz erozyjną rzeki Narwi. Z uwagi na w/w uwarunkowania powierzchnia terenu Gminy jest w większości płaska lub lekko falista, o przeważnie znikomych spadkach terenowych, które zazwyczaj nie przekraczają 5°. Wyjątek stanowią zbocza rzeki Narew, gdzie spadki terenowe osiągają lokalnie znaczne wartości (powyżej 15°). Jednocześnie nie występują tutaj obszary predysponowane do wystąpienia ruchów masowych, w tym osuwiska.

Rzeźba terenu nie stwarza w większości istotnych ograniczeń dla wdrażania procesów rozwojowych, a jednocześnie nie stanowi znaczącego potencjału prorozwojowego.

5.1.2. LITOSFERA I GLEBY

Powierzchnia gminy Goworowo zbudowana jest zarówno z utworów łatwo przepuszczalnych (piaski i żwiry wodnolodowcowe oraz rzeczne) oraz trudno przepuszczalnych (gliny zwałowe). Niektóre fragmenty Gminy zajęte są również przez piaski eoliczne na wydmach. W dolinach rzecznych oraz w obrębie niektórych zagłębieniach terenowych występować mogą utwory organogeniczne (torfy) i namuły³⁵.

W granicach Gminy gleby wykształciły się głównie na utworach piaszczystych, glinach zwałowych oraz pyłach. Dominują tutaj gleby brunatne kwaśne, bielcowe i pseudobielcowe. W dnach doliny rzecznej Narwi i Orzy, a także w obrębie zagłębień terenowych wykształciły się natomiast gleby organiczne.

Pod względem klas bonitacyjnych, na terenie gminy Goworowo występują przeważnie gleby klasy V lub VI. Sporadycznie występują natomiast grunty rolne należące do chronionych klas bonitacyjnych³⁶.

5.1.3. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Pod względem podziału hydrograficznego obszar gminy Goworowo położony jest na terenie dorzecza Wisły (I rzędu), w zlewni rzeki Narew (II rzędu). Jednostkami niższego rzędu są:

- Zlewnia Narew od Pisy do zbiornika Dębe (III rzędu);
 - Zlewnia rzeki Orz (IV rzędu) – centralna i północno-wschodnia część Gminy;
 - Zlewnia Narwi od Orzu do Orzyca (IV rzędu) – południowa część Gminy;
 - Zlewnia Narwi od Omulwi do Orzu (IV rzędu) – zachodnia część Gminy.

³⁵ Materiał źródłowy: Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski, 1:50 000.

³⁶ Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Goworowo, 2017.

Najważniejszą rzeką gminy Goworowo jest Narew, będąca rzeką graniczną, współtworzącą zachodnią granicę z gminą Rzewnie i Młynarze oraz częściowo z gminą Różan. Narew stanowi prawostronny dopływ Wisły i przepływa przez terytorium Polski oraz Białorusi, natomiast jej całkowita długość wynosi blisko 500 km.

Kolejną ważną rzeką w strukturze hydrograficznej Gminy jest Orz – druga co do wielkości rzeka Gminy. Ciek ten stanowi lewostronny dopływ Narwi i przepływa od północno-wschodniej do południowo-zachodniej części Gminy. Ponadto występują tutaj również inne, mniejsze (w tym bezimienne) ciek będące dopływami powyższych rzek. Na zasoby wód powierzchniowych składają się również starorzecza, stosunkowo dużej wielkości stawy hodowlane oraz mniejsze oczka wodne na gruntach prywatnych, rozproszone w różnych częściach Gminy. Ponadto funkcjonuje tutaj system rowów melioracyjnych, który znajduje się przede wszystkim w jej centralnej części na terenach użytkowanych rolniczo.

Gmina położona jest na obszarze zarządzanym przez PGW regionalnych zarządów gospodarki wodnej w Białymstoku. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 roku w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300) Gmina znajduje się w zasięgu następujących jednolitych części wód:

Tab. 14 Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych na terenie Gminy

NAZWA I KOD JCWP	STATUS	POWIERZCHNIA (km2)	OCENA STANU OGÓLNEGO
Narew od Omulwi do Orzyca (RW20001626579)	Naturalna	302,73	Zły
Wymakracz (RW200010265729)	Naturalna	146,24	Brak danych
Kabat (RW2000102657129)	Naturalna	104,66	Brak danych
Orz od Dopływu z Wiśniewa do ujścia (RW200010265699)	Naturalna	183,15	Zły
Czerna (RW200010265689)	Naturalna	50,64	Brak danych
Dopływ spod Zamościa (RW200010265669)	Naturalna	51,70	Zły
Dopływ spod Ciska-Kolonii (RW200010265676)	Naturalna	28,06	Brak danych
KOD JCWPd	MONITORING	POWIERZCHNIA (km2)	OCENA STANU
PLGW200050	Tak	6 246,13	Dobry
PLGW200051	Tak	3 212,87	Dobry

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie <http://karty.apgw.gov.pl/>

W obszarze Gminy zasięg ma także Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 215 Subniecka Warszawska, obejmujący niemal całe Mazowsze. Jest to jednak zbiornik nieudokumentowany, nie posiadający obecnie znaczenia gospodarczego. Znajduje się on w utworach trzeciorzędowych, zalegających głęboko, średnio ok. 160 m p.p.t.

Nie występują główne zbiorniki wód podziemnych udokumentowane.

5.1.4. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN

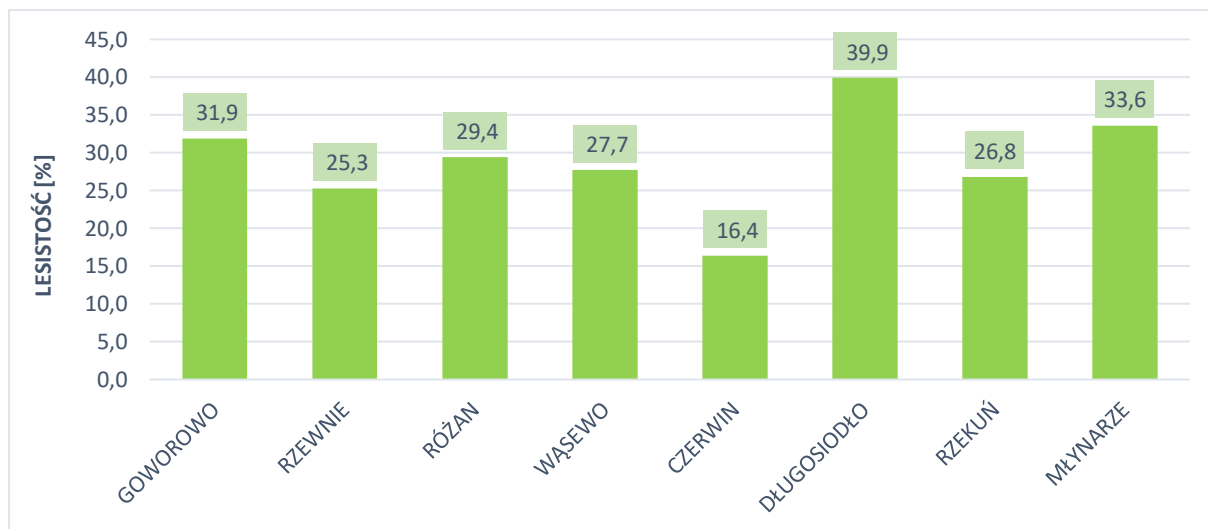
W granicach gminy Goworowo znajduje się udokumentowane złoża piasków i żwirów: Czernie KN 11843³⁷. Nie został tutaj wyznaczony obszar górniczy (OG) i teren górniczy (TG).

³⁷ Materiał źródłowy: Bilans Kopalni PiG, regionalny system ewidencji zasobów złóż „MIDAS”.

5.1.5. ZASOBY LEŚNE

Powierzchnia gruntów leśnych w gminie Goworowo wynosi 7 111,00 ha, z czego ok. 63% grunty publiczne należące do nadleśnictw, natomiast pozostałe z nich to grunty prywatne. Lesistość w Gminie (31,9%) jest zbliżona w stosunku do średniej dla powiatu (31,8%) i kraju (29,7%), natomiast wyraźnie wyższa w stosunku do województwa mazowieckiego (23,4%).³⁸

Na tle gmin sąsiednich lesistość natomiast przyjmuje następujące wartości:

Ryc. 29 Lesistość gminy Goworowo na tle gmin sąsiednich

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Gmina Goworowo w stosunku do gmin ościennych oznacza się stosunkowo wysokim wskaźnikiem lesistości. Plasuje się ona bowiem na trzecim miejscu, ustępując jedynie gminie Długosiodło (39,9%) oraz Młynarze (33,6%). W niniejszym zestawieniu zdecydowanie najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gminie Czerwin, gdzie wskaźnik lesistości wynosi jedynie 16,4%.

Lasy występują tutaj zarówno w postaci zwartych kompleksów, jak również rozczłonkowane w postaci większych i mniejszych enklaw, przy czym koncentrują się przede wszystkim w zachodniej części Gminy.

Warto podkreślić, iż część zbiorowisk leśnych posiada statut lasów szczególnie chronionych, w rozumieniu Ustawy z dnia 28 września o lasach³⁹.

5.2. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW

Zasklepienie gruntów wiąże ze sobą szereg negatywnych konsekwencji zarówno przyrodniczych jak i społeczno-gospodarczych. Proces ten polega bowiem na sztucznym utwardzaniu wierzchniej warstwy litologicznej, co skutkować może m.in. degradacją naturalnego profilu glebowego oraz większą podatnością terenu na zjawisko suszy poprzez zwiększony spływ powierzchniowy⁴⁰.

Analizując strukturę pokrycia terenów na podstawie Corine Land Cover (CLC2018) stwierdza się, iż dominują przestrzenie rolnicze, w dalszej kolejności tereny leśne i zadrzewione wraz z roślinnością krzewiastą. Tereny antropogeniczne objęte zabudową miejską luźną obejmują niewielki udział w całkowitej powierzchni (ok. 2,6% pow. Gminy). Tereny, na których podłoże zostało sztucznie

³⁸ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 rok.

³⁹ Materiał źródłowy: <https://www.bdl.lasy.gov.pl/>

⁴⁰ Materiał źródłowy: Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.

utwardzone obejmują zatem niewielkie arealy. W związku z powyższym stwierdza się niski stopień zasklepienia gruntów na terenie Gminy.

5.3. FORMY OCHRONY PRZYRODY

5.3.1. USTANOWIONE FORM OCHRONY PRZYRODY

Spośród form ochrony przyrody, rozróżnionych ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, w granicach gminy Goworowo występują:

- Obszar Natura 2000 – Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) Dolina Dolnej Narwi PLB140014;
- Obszar Natura 2000 – Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) Puszcza Biała PLB140007;
- pomniki przyrody.

Całkowita powierzchnia obszarów objętych ochroną wynosi ok. 2,9 tys. ha, co stanowi ok. 13% jej obszaru gminy Goworowo.

Ponadto, obowiązuje ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów, obligatoryjna na terytorium całego kraju.

W odniesieniu do poszczególnych obszarów chronionych obowiązują stosowne akty prawne, z których wynikają m.in. zakazy, nakazy i ograniczenia w sposobie zagospodarowania i użytkowania terenu. Występowanie powierzchniowych lub obiektowych form ochrony przyrody niesie za sobą ograniczenia w możliwościach rozwoju zagospodarowania przestrzennego – gospodarowanie przestrzenią w obrębie form ochrony przyrody podporządkowane jest przede wszystkim celom przyrodniczym. W zależności od rodzaju formy ochrony przyrody jest ono bardziej restrykcyjne (np. zakaz zabudowy), lub mniej restrykcyjne (np. sytuowanie zabudowy ograniczone, ale możliwe pod pewnymi warunkami).

5.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

5.4.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA

Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej wynosi 99,2 %, natomiast jej łączna długość to 226,04 km, z której korzysta 6 949 osób.⁴¹

Tab. 15 Sieć wodociągowa w Gminie

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej	99,2%
Długość sieci wodociągowej	226,04 km
Liczba osób korzystających z sieci	6 949 os.
Ilość wody dostarczonej do gospodarstw domowych	351,3 dam ³
Liczba przyłączy wodociągowych	2 461 szt.
Średnie zużycie wody na jednego mieszkańca	44,6 m ³

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 r. oraz Dane Urzędu Gminy w Goworowie.

⁴¹ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 r. oraz Dane Urzędu Gminy w Goworowie.

W granicach Gminy zlokalizowane są trzy stacje uzdatniania wody (SUW)⁴²:

- SUW Ponikiew Mała, działka 6/28 w obrębie ewid. PGR Ponikiew Mała, wydajność 135 m³/h;
- SUW Brzeźno, działka nr 10/72 w obrębie ewid. PGR Brzeźno, wydajność 45 m³/h;
- SUW Lipianka, działka nr 618/4 w obrębie ewid. Lipianka, wydajność 24 m³/h.

5.4.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA

Odsetek ludności korzystającej z systemu sieci kanalizacyjnej wynosi 14,9%, natomiast jej łączna długość to ok. 20,72 km, z której korzysta 1 213 osób⁴³.

Do sieci podłączone są przede wszystkim budynki zlokalizowane w największych miejscowościach, gdzie występuje zwarty charakter istniejącej zabudowy (w tym w Goworowie). Jednakże, w dalszym ciągu przeważająca część mieszkańców Gminy, zwłaszcza w obszarze zabudowy rozproszonej, korzysta z indywidualnych systemów unieszkodliwiania ścieków sanitarnych, tzn. ze zbiorników bezodpływowych na nieczystości (szamb) lub z przydomowych oczyszczalni ścieków.

Tab. 16 Sieć kanalizacyjna w Gminie

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	14,9%
Długość sieci kanalizacyjnej	20,72 km
Liczba osób korzystających z sieci	1 213 os.
Liczba przyłączy do budynków	359 szt.
Ilość ścieków bytowych odprowadzona siecią kanalizacyjną	34,7 dm ³
Liczba zbiorników bezodpływowych	2 002 szt.
Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	108 szt.

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 r. oraz Dane Urzędu Gminy w Goworowie.

Obecnie Gmina nie posiada ustanowionej aglomeracji ściekowej, natomiast ścieki komunalne trafiają do oczyszczalni ścieków zlokalizowanych w⁴⁴:

- Szczawinie, o średniej przepustowości 234m³/dobę;
- Brzeźnie, o średniej przepustowości 36m³/dobę.

Istotne jest zachowanie właściwego stanu jakości wód. W kontekście tym należy właściwie kształtować gospodarkę wodno-ściekową, a zwłaszcza zwiększyć odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej lub stosować przydomowe oczyszczalnie ścieków na terenach zabudowy rozproszonej, sukcesywnie zastępując tradycyjne zbiorniki na nieczystości (szamba).

5.4.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA

Na system elektroenergetyczny gminy Goworowo składają się⁴⁵:

- Napowietrzna linia elektroenergetyczna najwyższych napięć NN 400 kV relacji Ostrołęka – Stanisławów;
- napowietrzna linia elektroenergetyczna najwyższych napięć NN 220 kV relacji Miłosna - Ostrołęka;
- napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia WN 110 kV relacji Ostrołęka – Żabin;
- napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia WN 110 kV relacji Przetycz – Żabin;
- stacja elektroenergetyczna „Żabin” 110 kV;
- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne średniego napięcia 15 kV;

⁴² Materiał źródłowy: Dane Urzędu Gminy w Goworowie.

⁴³ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 r. i Dane Urzędu Gminy w Goworowie.

⁴⁴ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Goworowie.

⁴⁵ Materiał źródłowy: <https://ebin.josm.pl/>

- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne niskiego napięcia 0,4 kV;
- stacje transformatorowe 15/0,4 Kv.

Podmiotem odpowiedzialnym za zaopatrywanie mieszkańców Gminy w energię elektryczną, regularność dostaw, jakość dostarczanej energii, obsługę odbiorców, kontrolowanie eksploatacji sieci, przeprowadzanie modernizacji oraz usuwanie usterek jest podmiot zewnętrzny. Przesyłanie energii elektrycznej do odbiorców umożliwia sieć napowietrznych i kablowych linii elektroenergetycznych średniego oraz niskiego napięcia.

5.4.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA

Nie istnieje centralny system ciepłowniczy. Mieszkańcy korzystają ze źródeł rozproszonych, indywidualnych, głównie w postaci kotłów na paliwa stałe.

W coraz większym stopniu wykorzystywana jest energia cieplna pochodząca ze źródeł odnawialnych za pomocą mikroinstalacji OZE, jak kolektory słoneczne i pompy ciepła.

5.4.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

Na terenie gminy Goworowo w miejscowościach Goworówek oraz Brzeźno funkcjonują 2 elektrownie wiatrowe o łącznej mocy 4 000 kW oraz 3 farmy fotowoltaiczne o całkowitej mocy 2289 kW⁴⁶.

W kontekście mikroinstalacji OZE zainstalowane są tutaj 54 kolektory słoneczne, 324 indywidualne panele fotowoltaiczne (o łącznej mocy 2567,635 kW) oraz 56 pomp ciepła⁴⁷.

5.4.6. INFRASTRUKTURA GAZOWA

Na terenie gminy Goworowo przebiega gazociąg tranzytowy „Jamał – Europa Zachodnia”, dla którego występują ograniczenia w sposobie zagospodarowania terenu w strefie ochronnej.

Aktualnie rozwijana jest też sieć gazowa, gdzie głównym inwestorem jest PSG- Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.

5.4.7. GOSPODARKA ODPADAMI

Od 2019 r. obowiązuje nowelizacja przepisów prawa z zakresu gospodarowania odpadami. Na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1579) zniesiony został podział województw na regiony gospodarki odpadami. Ponadto, zrezygnowano z regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK), które zaadaptowane zostały jako instalacje komunalne. Równoległe, wraz z przyjęciem nowelizacji, uchylone zostały uchwały w sprawie wykonania wojewódzkich planów gospodarki odpadami.

Na podstawie zapisów w/w Ustawy oraz innych ustaw Marszałek Województwa w Biuletynie Informacji Publicznej prowadzi listę:

- funkcjonujących instalacji spełniających wymagania dla instalacji komunalnych, które zostały oddane do użytkowania i posiadają wymagane decyzje pozwalające na przetwarzanie odpadów,
- instalacji komunalnych planowanych do budowy, rozbudowy lub modernizacji.

Lista aktualizowana jest na bieżąco, natomiast wpis dokonywany jest na pisemny wniosek prowadzącego instalację komunalną. Bezpośrednio na terenie Gminy nie ma zlokalizowanych instalacji

⁴⁶ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Goworowie.

⁴⁷ Materiał źródłowy: Polska Grupa Energetyczna (PGE), Centralna Ewidencja Emisyjności Budynków (CEEB).

gospodarowania odpadami wymienionych na listach prowadzonych przez Marszałka Województwa. Odpady komunalne są zbierane w sposób zorganizowany oraz wywożone poza jej teren. Na terenie Gminy funkcjonowało przed laty składowisko odpadów komunalnych, nie mniej zostało ono zamknięte a następnie zrehabilitowane. Jednocześnie zaznacza się, iż przy ul. Szkolnej 16A w Goworowie funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK)⁴⁸.

Dane dotyczące ilości odebranych odpadów komunalnych w latach 2019-2022, z podziałem na odpady zebrane selektywnie oraz zmieszane, przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 18 Ilość odebranych odpadów komunalnych z terenu Gminy w latach 2019-2022

ROK	2019	2020	2021	2022
Odpady odebrane ogółem w ciągu roku (t)	1587,84	1432,70	1804,04	1531,66
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t)	198,3	284,08	375,04	417,62
Zmieszane odpady odebrane w ciągu roku (t)	1389,54	1148,62	1429,00	1114,04
Udział odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów (%)	12,5	16,8	26,24	27,26

Materiał źródłowy: Dane Urzędu Gminy Goworowo.

Na przestrzeni omawianego okresu nieznacznie spadła całkowita ilość odebranych odpadów komunalnych. Jednocześnie zaobserwowano wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie w stosunku do ogółu odpadów. W 2019 r. udział ten wynosił 12,5%, natomiast w 2022 r. wartość ta wzrosła i wyniosła 27,26%.⁴⁹ W związku z powyższym konieczne jest kontynuowanie działań, mających na celu dalsze sukcesywne zwiększanie udziału selektywnie zebranych odpadów w kolejnych latach.

Szczegółowe zadania, obowiązki i wymagania z zakresu wykonywania gospodarki odpadami określa aktualnie obowiązujący Regulamin utrzymania czystości i porządku, przyjęty uchwałą Rady Gminy Goworowo.

5.5. WNIOSKI

- ! W większości sprzyjające zabudowie ukształtowanie terenu (brak istotnych ograniczeń dla wdrażania procesów rozwojowych).
- ! Przewaga gleb o mało korzystnych warunkach dla produkcji rolniczej (niskich klas bonitacyjnych).
- ! Na przeważającym obszarze brak znaczących utrudnień geologiczno-inżynierskich (za wyjątkiem dolin rzecznych, podmokłych obniżen terenu oraz gruntów niespoistych).
- ! W większości zły stan ogólny jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) lub brak prowadzonego regularnego monitoringu jakości wód.
- ! Relatywnie wysoki potencjał zasobów wodnych (bezpośrednie położenie nad rzeką Narew).
- ! Obecność potencjału surowcowego (udokumentowane złoża kopalin).
- ! Wartościowe walory przyrodnicze Gminy (obecność zwartych kompleksów leśnych i doliny rzeki Narwi, bogactwo fauny i flory).
- ! Stosunkowo niewielkie przekształcenia środowiska, w tym niski stopień zasklepienia gruntów.

⁴⁸ Materiał źródłowy: <https://goworowo.pl/>

⁴⁹ Materiał źródłowy: Dane GUS.

- ! Obecność obszarowych form ochrony przyrody (Obszary Natura 2000).
- ! Ustanowiona ochrona pomnikowa dla wartościowych okazów drzew.
- ! Stosunkowo wysoki stopień zwodociągowania Gminy.
- ! W dalszym ciągu niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacyjna oraz niewystarczające wyposażenie mieszkańców w indywidualne systemy oczyszczania ścieków (prydomowe oczyszczalnie ścieków).
- ! Brak rozwiniętej sieci ciepłowniczej i możliwości jej realizacji.
- ! Wzrastający stopień rozwoju sektora odnawialnych źródeł energii.
- ! W dalszym ciągu mało rozwinięta sieć gazowa na terenie Gminy.
- ! Stosunkowo niski udział odpadów zebranych selektywnie w stosunku do odpadów ogółem.
- ! Obecność wyrobów zawierających azbest.
- ! Dostosowany do wymogów i standardów wspólnotowych oraz krajowych system gospodarki odpadami.

6 KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

6.1. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Wszystkie zabytki łącznie (z dziedziny budownictwa, rzemiosła, sztuki, archeologii i zabytkowej zieleni) stanowią tzw. zasoby dziedzictwa kulturowego. Stanowią one istotny element tożsamości świadczący o zachowaniu ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej.

Aktualnie obowiązuje podział na:

- zabytki nieruchome – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- zabytki ruchome – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;
- zabytki archeologiczne – zabytek nieruchomy będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

6.1.1. OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

Jedną ze sztandarowych i najbardziej powszechnych form ochrony zabytków jest rejestr zabytków. Rejestr prowadzony jest w podziale na odrębne księgi prowadzone i oznaczone wg następujących kategorii: A – zabytek nieruchomy; B – zabytek ruchomy; C – zabytek archeologiczny.

Na terenie gminy Goworowo znajduje się 12 obiektów – zabytków nieruchomych, wpisanych do Rejestru Zabytków.

Tab. 19 Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków

LP	NR REJESTRU	OBIEKT/OBECNA FUNKCJA	MIEJSCOWOŚĆ
1	A-393; 18.11.1959	Pałac	Brzeźno
2	A-393; 18.11.1959	Park pałacowy	Brzeźno
3	A-462; 30.03.1981	Kościół parafialny	Goworowo
4	A-462; 30.03.1981	Dzwonnica	Goworowo
5	A-485; 11.12.1981	Cmentarz parafialny	Goworowo
6	A-558; 30.01.1986	Kaplica grobowa	Goworowo
7	A-601; 14.09.1989	Szkoła	Goworowo
8	A-618; 18.06.1997	Kościół parafialny	Kunin
9	A-468; 30.03.1981	Dwór	Ponikiew Mała
10	A-393; 27.01.1984	Park dworski	Ponikiew Mała
11	A-396; 15.01.1962	Dwór	Szczawin
12	A-396; 10.12.1978	Park dworski	Szczawin

Materiał źródłowy: Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Goworowo na lata 2022-2025, 2022.

6.1.2. OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTKÓW

W Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Goworowo ujmowane są: zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, inne zabytki nieruchome wyznaczone przez Wójta w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Wśród obiektów wpisanych do ewidencji znajdują się m.in.: zabytkowe cmentarze wojenne, parki dworskie, budynki mieszkalne, mogiła wojenna.

łącznie na terenie Gminy zidentyfikowano 36 obiektów lub obszarów wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków⁵⁰.

6.1.3. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem dziedzictwa kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach regionu. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze. Stanowiska archeologiczne są jednym z najbardziej narażonych elementów środowiska, dla których zagrożenie stanowi wszelka działalność człowieka naruszająca powierzchnię ziemi.

łącznie na terenie gminy Goworowo zidentyfikowano 12 stanowisk archeologicznych, które objęte zostały wpisem do rejestru zabytków województwa mazowieckiego:

Tab. 20 Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków

LP	MIEJSCOWOŚĆ	OBSZAR AZP	NUMER STANOWISKA NA OBSZARZE	NR REJESTRU	NR W GEZ
1	Kunin	44-71	2/2	935/298	A-1
2	Szarłat	44-71	6/1	836/65	A-2
3	Dzbądzek	44-70 44-71	17/1 26/1	932/75	A-175 A-22
4	Goworówek	42-71	1/1	915/70	A-89
5	Goworówek	42-71	2/2	916/71	A-90
6	Goworówek	42-71	3/3	917/72	A-91
7	Czarnowo	43-71	1/1	925/74	A-153
8	Ponikiew Duża	43-71	10/1	913/296	A-162
9	Grodzisk – Stara Wieś	43-71	21/1	339	A-173
10	Brzeźno	42-72	1/1	963/81	A-195
11	Brzeźno	42-72	3/3	964/82	A-196
12	Brzeźno	42-72	4/4	965/83	A-197

Materiał źródłowy: Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Goworowo na lata 2022-2025, 2022.

6.1.4. ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Do degradacji, uszkodzenia lub zniszczenia zasób dziedzictwa kulturowego może doprowadzić szereg przyczyn wewnętrznych, zewnętrznych i wywołanych sytuacją ogólną w określonym czasie.

W zakresie przyczyn wewnętrznych, związanych z działalnością człowieka, najważniejsze są:

- brak opieki konserwatorskiej;
- brak użytkownika;
- nadmierna intensywność użytkowania lub wadliwa gospodarka;
- kradzież, zaginięcie lub nielegalny wywóz;
- wady realizacyjne (niepoprawnie przeprowadzone prace konserwatorskie lub budowlane);
- niewłaściwa eksploatacja (użytkowanie niezgodne z pierwotnym przeznaczeniem obiektu);
- zmiany warunków wodno-gruntowych, jak i zanieczyszczenie wód i gleb.

Przyczyny zniszczeń lub uszkodzeń, określane jako zewnętrzne mają szerszy, często trudny do określenia zasięg oddziaływania, przez co są również trudniejsze do usunięcia. Najważniejsze są:

⁵⁰ Materiał źródłowy: Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Goworowo na lata 2022-2025, 2022.

- działalność gospodarcza;
- infrastruktura komunalna, jak np. wprowadzanie ruchu tranzytowego samochodów przez obszary historycznych miejscowości itp.;
- zagospodarowanie przestrzenne, z dopuszczeniem np. inwestycji wielkoobszarowych i obiektów wielkogabarytowych, degradujących ekspozycję obiektów historycznych lub zakłócających łączność widokową i kompozycyjną pomiędzy obiektami zabytkowymi;
- skażenia atmosferyczne i zanieczyszczenia wód oraz zachwianie gospodarki wodnej.
 - Przyczyny ogólne, powodujące uszkodzenie lub zniszczenie obiektów zabytkowych to m.in.:
 - działanie czasu;
 - klęski losowe, jak np. wichury, trąby powietrzne, powódzie itp.;
 - zmiany kierunków artystycznych;
 - warunki atmosferyczne;
 - działanie biologiczne;
 - rozwój teorii konserwatorskich, poprzez stosowanie technologii konserwatorskich, które w dłuższej perspektywie czasowej są szkodliwe dla zabytku.

6.2. INSTYTUCJE KULTURY

GINNY OŚRODEK KULTURY, SPORTU I REKREACJI W GOWOROWIE

Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Goworowie jako jednostka organizacyjna Gminy stawia sobie za główny cel zaspokojenie potrzeb edukacyjno-kulturalnych mieszkańców. Podmiot ten wyznacza sobie zadania z zakresu budowania silnej tożsamości kulturowej przy współpracy w ludzi. Pracownicy ośrodka prowadzą swoją działalność w następujących obiektach: Świątlicy w Goworowie i Brzeźnie, Ośrodka Edukacji Regionalnej w Lipiance oraz w GOKSIR w Goworowie.

Na terenie Ośrodka Kultury organizowane są regularne zajęcia, do których zalicza się m.in. naukę gry na instrumentach muzycznych, próby zespołów, pomoc dla uczniów, studentów i osób bezrobotnych w poszukiwaniu ofert edukacyjnych i atrakcyjnych miejsc pracy. Ponadto odbywają się również zajęcia taneczne, lekkoatletyczne, piłkarskie jak również zajęcia komputerowe z zakresu obsługi programów. GOKSIR jest również organizatorem lub współorganizatorem takich wydarzeń w Gminie jak: Dzień Dziecka, Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Dzień Niepodległości, Rodzinne Kolędowanie, Dożynki.⁵¹

GINNA BIBLIOTEKA PUBLICZNA W GOWOROWIE

Na terenie Gminy w Goworowie od 2022 roku funkcjonuje główna siedziba Gminnej Biblioteki Publicznej. Filie biblioteczne zlokalizowane są również w Kuninie, Pasiekach, Lipiance i Żabinie.

Całkowity księgozbiór bibliotek w 2022 roku wyniósł 36 019 wolumenów, z których wypożyczono łącznie 13 148 książek, natomiast z samych bibliotek korzystało 10 156 czytelników⁵².

Na terenie placówek organizowane są m.in. zajęcia i szkolenia biblioteczne dla uczniów klas podstawowych, a także wydarzenia o charakterze literackim np. Narodowe Czytanie.

⁵¹ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Goworowo za 2022 rok, 2023.

⁵² Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

ŚWIETLICE WIEJSKIE

Na terenie gminy Goworowo funkcjonuje obecnie 20 świetlic wiejskich. Zlokalizowane są one w miejscowościach: Ponikiew Mała, Jawory Stare, Daniłowo, Kaczka, Pokrzywnica, Brzeźno Kolonia, Szczawin, Czernie, Damięty, Kobylin, Ponikiew Duża, Żabin, Kruszewo, Lipianka, Kunin, Czarnowo, Dzbądzek, Brzeźno, Goworowo, Nogawki⁵³.

W świetlicach organizowane są regularne spotkania, wydarzenia dla mieszkańców poszczególnych miejscowości, których celem jest m.in. integracja lokalnej społeczności i ich aktywizacja.

6.3. LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

W 2022 r. na terenie Gminy zorganizowano w sumie 39 imprez kulturalnych, w których uczestniczyło łącznie 4 780 osób. Szczegółową charakterystykę wydarzeń kulturalnych i liczbę uczestników przedstawiono w poniżej tabeli:

Tab. 21 Struktura wydarzeń kulturalnych w 2022 r.

RODZAJ WYDARZENIA KULTURALNEGO	LICZBA WYDARZEŃ [SZT.]	LICZBA UCZESTNIKÓW [OS.]
Festiwale i przeglądy artystyczne	5	1 200
Seanse filmowe	3	200
Koncerty	7	1 500
Prelekcje, spotkania, wykłady	3	80
Imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne	10	600
Konkursy	7	800
Warsztaty	4	400
OGÓŁEM	39	4 780

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Warto nadmienić, iż w Gminie kultywowane są regularnie odpusty oraz tradycje związane ze świętami.

6.4. WNIOSKI

- ! Zachowanie stanu dziedzictwa kulturowego (stosunkowo duża liczba obiektów lub obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków).
- ! Zły stan techniczny niektórych obiektów ujętych w ewidencji zabytków, powodujący stopniowe niszczenie obiektów tradycyjnej zabudowy.
- ! Obecność instytucji kultury na terenie Gminy.
- ! Licznie organizowane wydarzenia i imprezy kulturalne, realizowane w ramach promowania i upowszechniania historii oraz integracji lokalnej społeczności.

⁵³ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Goworowo.

7 SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

7.1. INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE

Do obiektów zaplecza sportowo-rekreacyjnego w gminie Goworowo zalicza się⁵⁴:

- hala sportowa przy Zespole Szkół Powiatowych w Goworowie;
- hala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej w Goworowie z siedzibą w Goworówku;
- kompleks ORLIK w miejscowości Goworówek;
- boiska wielofunkcyjne przy szkołach w Kuninie i Pasiekach;
- siłownie zewnętrzne w wielu miejscowościach;
- place zabaw w wielu miejscowościach;
- Ośrodek Edukacji Regionalnej w Lipiance z ofertą spędzania czasu wolnego.

Gminna baza sportowo-rekreacyjna służy rozwojowi aktywności fizycznej, ruchowej i psychicznej, nauki współpracy i współzawodnictwa mieszkańców, którzy mogą korzystać z infrastruktury sportowej w sposób indywidualny lub zorganizowany. Warty podkreślenia jest także rola placów zabaw i siłowni zewnętrznych, jako czynników korzystnych dla najmłodszych mieszkańców oraz całych rodzin.

Na terenie Gminy funkcjonują następujące kluby sportowe:

- Klub Sportowy „Orz” Goworowo w Goworówku;
- Klub Sportowy „TROPS” Goworowo z siedzibą Goworówku;
- Ludowy Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej w Kuninie Szlacheckim;
- Uczniowski Klub Sportowy „Zryw” przy ul. Szkolna 2 w Pasiekach.

W klubach w 2022 roku ćwiczyło łącznie 211 osób, z czego 164 mężczyzn i 47 kobiet⁵⁵.

7.2. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA

7.2.1. WALORY PRZYRODNICZE

Wśród walorów przyrodniczych na terenie gminy Goworowo wyróżnia się:

- walory wód powierzchniowych:
 - rzeka Narew, wykazująca potencjał w zakresie turystyki kwalifikowanej (szlaki turystyki wodnej w niektórych fragmentach, z możliwością realizacji szlaków turystyki pieszo-rowerowe w obrębie jej doliny, a także wędkarstwo) oraz turystyki wypoczynkowej (urządzone miejsca rekreacji i wypoczynku);
- ogólnie dobry stan środowiska przyrodniczego, w tym sprzyjające warunki bioklimatyczne, właściwy stan powietrza atmosferycznego (poza okresowo występującą niską emisją), a także rolniczy charakter Gminy, wpływający pozytywnie na potencjał w zakresie turystyki wypoczynkowej (agroturystyka) i kwalifikowanej (krajoznawczej, pieszo-rowerowej);
- unikatowe zbiorowiska roślinne, w szczególności przestrzenie leśne o zróżnicowanym drzewostanie, osobliwości flory i fauny (wartościowe torfowiska, tereny zalewowe rzeki Narew, bogactwo ssaków leśnych i ptactwa), sprzyjające potencjalnemu rozwojowi turystyki kwalifikowanej (przyrodniczej, pieszo-rowerowej);
- zwarte zbiorowiska leśne i otwarte przestrzenie łąkowo-pastwiskowe, z bogactwem zwierząt łownych, wykazujące potencjał w zakresie turystyki kwalifikowanej (łowiectwo).

⁵⁴ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Goworowie.

⁵⁵ Materiał źródłowy: Dane GUS.

Warto zaznaczyć, iż Gminę cechuje niewielka gęstość zaludnienia, co jest niewątpliwym atutem dla turystów szukających wyciszenia i spokoju. Ponadto brak znaczących emitorów zanieczyszczeń stwarza korzystne warunki arosanitarne Gminy.

7.2.2. WALORY ANTROPOGENICZNE

Wśród walorów antropogenicznych, na terenie Gminy wyróżnia się zabytki architektury i budownictwa w tym zwłaszcza:

- zabytkowy pałac w Brzeźnie z 1900 roku;
- pałac w Szczawinie z pierwszej połowy XIX w.;
- zabytkowy dwór w Ponikwi Małej z XIX w.;
- neogotycki kościół parafialny w Goworowie z 2 poł. XIX w.;
- zabytkowy cmentarz parafialny w Goworowie z 2 poł. XIX w.;
- mogiły z okresu I i II Wojny Światowej;
- cmentarze wojenne w miejscowościach: Cisk, Czernie, Jurgi, Nogawki, Ponikiew Duża, Ponikiew Mała, Wólka Kunińska, Zaorze;
- obiekty zabytkowego budownictwa drewnianego.

Do walorów antropogenicznych uznać można także działalność gminnych ośrodków kultury, świetlic wiejskich oraz biblioteki gminnej, w tym poprzez organizację licznych wydarzeń i imprez integrujących mieszkańców i turystów.

7.2.3. BAZA MATERIALNA TURYSTYKI

Gminną bazę noclegową tworzą wszelkie obiekty i urządzenia umożliwiające nocleg poza miejscem zamieszkania, do których należą m.in. hotel, miejsca noclegowe w zajazdach gastronomicznych, miejsca noclegowe prywatne, gospodarstwa agroturystyczne oraz kamping i pole namiotowe. Baza noclegowa na terenie Gminy nie jest szczególnie rozwinięta. Znajduje się tutaj jedynie kilka gospodarstw agroturystycznych i punktów noclegowych.

Gminną bazę żywieniową stanowią wszelkie obiekty gastronomiczne służące zaspokojeniu potrzeb żywnościowych turystów, takie jak restauracje, kawiarnie, bary, punkty gastronomiczne. Do grupy tej zalicza się również zakłady zaopatrujące odwiedzających w artykuły żywnościowe.

Na bazę komunikacyjną składa się sieć połączeń, dróg i szlaków komunikacyjnych. Poziom rozwinięcia bazy komunikacyjnej stanowi o dostępności oraz łatwości poruszania się po obszarze Gminy przez potencjalnych turystów.

Do bazy komunikacyjnej gminy Goworowo w szczególności zalicza się:

- sieć dróg publicznych, w tym drogę krajową nr 60, drogi powiatowe oraz gminne;
- linia kolejowa nr 29 wraz ze stacją w Pokrzywnicy;
- przystanki autobusowe.

Do bazy towarzyszącej zalicza się wszelkiego rodzaju urządzenia sportowo-rekreacyjne obszaru turystycznego, które pozwalają turystom na uprawianie różnych form rekreacji. Infrastrukturę sportowo-rekreacyjną opisano we wcześniejszej części (rozd. 7.1.). Ponadto w zakres bazy towarzyszącej wchodzi cała gminna infrastruktura techniczna (wodociągi, sieć energetyczna) oraz społeczna (przychodnie, apteki, biblioteka, poczta).

Atrakcje turystyczne stanowią wszelkiego rodzaju obiekty będące przedmiotem zainteresowania turystycznego i wpływające na natężenie ruchu turystycznego. Do gminnych atrakcji turystycznych zaliczyć zatem można wszystkie wyżej wymienione formy i obiekty pod warunkiem, że są one związane z Gminą (np. z kulturą mieszkańców), na ich temat dostępne są informacje turystyczne (np. w postaci

ulotek, informacji internetowej, oznaczenia kartograficznego) oraz w sposób realny wpływają na wzrost ruchu turystycznego.

W stosunku do niektórych atrakcji turystycznych Gminy (np. nieoznakowane trasy Questu, oznakowana trasa rowerowa Goworowo – Lipianka, trasa historyczna) dostępne są ulotki informacyjne. Ponadto w Gminnym Ośrodku Kultury Sportu i Rekreacji funkcjonuje Goworowski Informator Turystyczny, w ramach którego organizowane są wycieczki krajoznawcze, realizowane są galerie ciekawych zakątków gminy, w tym wydany został album o Goworowie⁵⁶.

7.3. WNIOSKI

- ! W dalszym ciągu niewystarczająca liczba obiektów i obszarów sportowo-rekreacyjnych.
- ! W dalszym ciągu niedoinwestowane kluby sportowe.
- ! W dalszym ciągu niedostatecznie wykorzystywany potencjał turystyczny (brak rozbudowanej oferty turystycznej).
- ! Mało rozwinięta baza noclegowa na terenie Gminy.
- ! Niewystarczająca zasobność w obiekty bazy turystycznej.
- ! Sprzyjające walory przyrodnicze, wykazujące potencjał do rozwoju funkcji sportowo-rekreacyjnej.
- ! Stosunkowo wysokie walory antropogeniczne, zwłaszcza kulturowe (obecność obiektów i obszarów zabytkowych, w tym cenny układ urbanistyczny miejscowości Goworowo).
- ! Brak wydatków na rozwój turystyki.

⁵⁶ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Goworowo.

8 PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

8.1. PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE

8.1.1. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw wprowadza nowe przepisy dotyczące hierarchii dokumentów planistycznych w gminach w Polsce. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zastąpione zostaną przez plany ogólne gmin (które stanowić będą, w odróżnieniu od studiów, akty prawa miejscowego) oraz przez strategie rozwoju (zwłaszcza w zakresie ustaleń dotyczących polityki rozwoju). Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin zachowują ważność do końca 2025 r. lub do uchwalenia planu ogólnego gminy.

W chwili obecnej obowiązującym, nadrzędnym dokumentem planistycznym pozostaje nadal studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Goworowo, przyjęte Uchwałą Nr XXXIV/209/17 Rady Gminy Goworowo z dnia 27 marca 2017 r. Dokument zawiera generalne zasady zagospodarowania przestrzennego oraz wytyczne, którymi należy kierować się w kreowaniu polityki przestrzennej. Studium nie jest aktem prawa miejscowego, stanowi natomiast wiążącą wytyczną (podstawę) do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Studium, co do zasady, definiuje kierunki polityki przestrzennej gminy w zakresie:

- kierunków zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów;
- kierunków i wskaźników związanych z zagospodarowaniem oraz użytkowaniem terenu;
- obszarów i zasad ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego;
- obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- kierunków rozwoju systemów komunikacji;
- kierunków modernizacji i rozbudowy sieci infrastruktury technicznej;
- zasobów komunalnych;
- obszarów, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym;
- obszarów, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży określonej na podstawie przepisów odrębnych oraz obszarów przestrzeni publicznej;
- kierunków i zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej;
- obiektów lub obszarów, dla których wyznacza się filar ochronny;
- obszarów szczególnego zagrożenia powodzią i osuwania się mas ziemnych;
- obszarów pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej;
- obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji;
- granic terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.

8.1.2. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Głównym narzędziem w kształtowaniu ładu przestrzennego są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Uregulowane zasady zagospodarowania przestrzennego posiadają niektóre fragmenty miejscowości, które obejmują obszar 1 135,5 ha, co stanowi 5,19% całkowitej powierzchni Gminy⁵⁷.

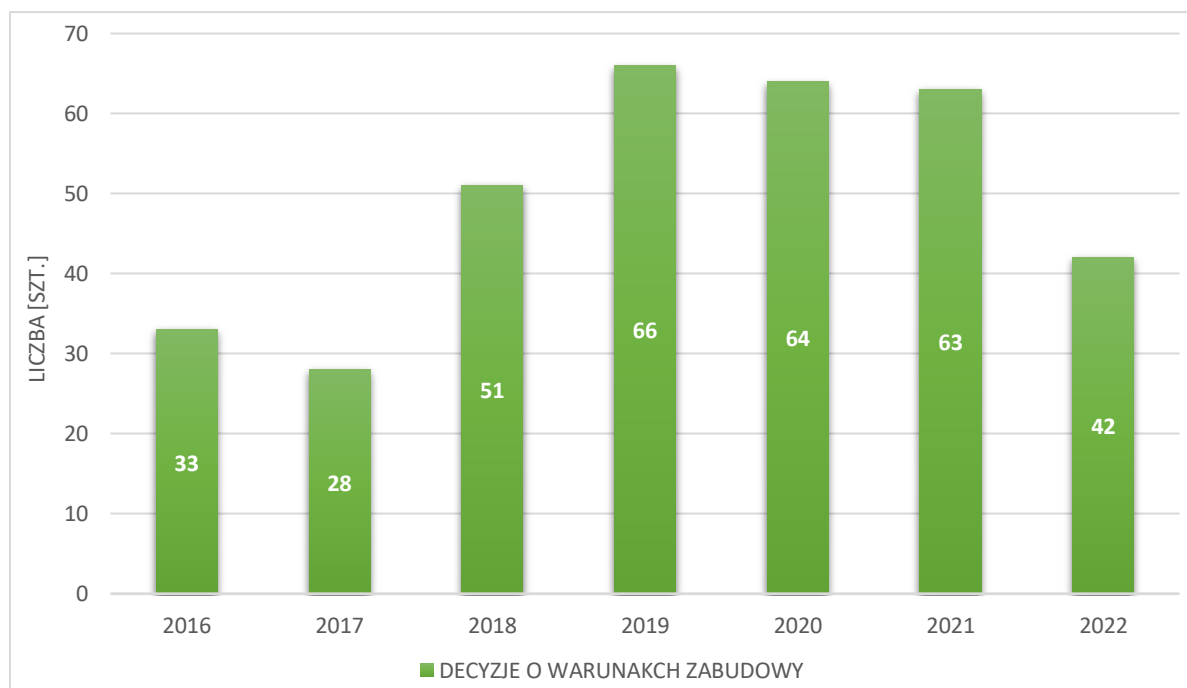
Na terenie Gminy obowiązują aktualnie miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, przyjęte lub zmienione następującymi uchwałami:

- Zmiana w miejscowym ogólnym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Goworowo (część terenu miejscowości Żabin) - Uchwała Nr III/193/02 Rady Gminy Goworowo z dnia 6 czerwca 2002 r.;
- Zmiana w miejscowym ogólnym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Goworowo (część terenów poszczególnych miejscowości) - Uchwała Nr III/194/02 Rady Gminy Goworowo z dnia 6 czerwca 2002 r.;
- Zmiana w miejscowym ogólnym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Goworowo (część terenu miejscowości: Goworowo, Goworówek, Szczawin) - Uchwała Nr IV/202/02 Rady Gminy Goworowo z dnia 13 sierpnia 2002 r.

Aktualnie (stan na marzec 2024 r.) procedowana jest zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla fragmentu miejscowości Goworowo⁵⁸.

8.1.3. DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE O LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

W obszarach nieobjętych ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego realizacja inwestycji możliwa jest po uzyskaniu decyzji o warunkach zabudowy lub decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Dynamika liczby postępowań w sprawie decyzji na przestrzeni lat przedstawia się następująco:

Ryc. 4 Liczba postępowań w sprawie decyzji o warunkach zabudowy w Gminie w latach 2016-2022

Materiał źródłowy: Ocena aktualności dokumentów planistycznych Gminy oraz analiz zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, 2023.

⁵⁷ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

⁵⁸ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Goworowie.

Średnio w analizowanych latach toczyło się ok. 50 decyzji o warunkach zabudowy rocznie, z czego ponad 85% zostało rozpatrzone pozytywnie. Najwięcej postępowań dotyczyło obrębów: Dzbądzek, Szczawin, Damięty, Żabin, Pokrzywnica i Rębisze-Parcele⁵⁹.

Zważając na niski stopień pokrycia Gminy miejscowymi planami miejscowymi można określić coroczną liczbę wydawanych decyzji wz jako stosunkowo niewielką.

8.2. STRUKTURA OSADNICZA

Najistotniejszym i najbardziej zaludnionym ośrodkiem funkcjonalnym jest miejscowość Goworowo. W obrębie Goworowa skupiają się funkcje administracyjne, edukacyjne, kulturowe, handlowo-gospodarcze oraz mieszkaniowe i rolnicze. Ponadto świadczone są usługi medyczne i ochrony zdrowia, a także znajdują się obiekty o charakterze sportowo-rekreacyjnym. Miejscowość ta odznacza się zwartym charakterem istniejącej zabudowy.

Za „ośrodki wspomagające” uznano miejscowości odznaczające się najwyższym zaludnieniem (zaraz po Goworowie) oraz miejscowości wspomagające „centrum funkcjonalne” na tle turystyczno-wypoczynkowym, kulturowym, edukacyjnym czy handlowo-gospodarczym, tj.: Żabin, Brzeźno, Goworórek, Pasieki i Kunin.

Pozostałe miejscowości pełnią głównie funkcje rolnicze i mieszkalne oraz odznaczają się niskim lub bardzo niskim stopniem zaludnienia i przeważnie rozproszoną zabudową.

8.3. REWITALIZACJA

Według ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Rada Gminy wyznacza, w drodze uchwały, z własnej inicjatywy albo na wniosek wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. Wniosek o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zawiera wskazanie granic tych obszarów wykonane na mapie w skali co najmniej 1:5000, sporządzonej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej.

Ponadto, w drodze uchwały Gminy sporządzany jest Gminny Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji. Na podstawie art. 15.1. pkt. 2 ww. Ustawy, Gminny program rewitalizacji powinien zawierać opis powiązań z dokumentami strategicznymi gminy, w tym strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych.

Gmina Goworowo aktualnie nie posiada Gminnego Programu Rewitalizacji.

8.4. OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) stanowią formę współpracy, w ramach której partnerstwa miast i otaczających je gmin oraz władze województw będą wspólnie przeprowadzać projekty finansowane z Funduszy Europejskich. Ponadto celem wdrażania instrumentu ZIT jest również budowanie partnerstwa i współpracy w ramach obszaru funkcjonalnego oraz wspieranie współpracy

⁵⁹ Materiał źródłowy: Ocena aktualności dokumentów planistycznych Gminy oraz analiz zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, 2023.

i wymiany doświadczeń pomiędzy Związkami ZIT zarówno w poszczególnych województwach, jak i na szczeblu krajowym i międzynarodowym. Istotne jest także wspieranie rozwoju kompetencji samorządu terytorialnego niezbędnych do przygotowania i wdrażania strategii, w tym strategii ZIT lub strategii rozwoju ponadlokalnego.

W ramach ZIT możliwe są następujące formy partnerstwa⁶⁰:

- stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego;
- porozumienie międzygminne;
- związek międzygminny, powiatowy lub powiatowo-gminny;
- związek metropolitalny województwa.

Regionalne Inwestycje Terytorialne (RIT) stanowią element wdrażania funduszy europejskich, dzięki którym część środków pozostawiona jest w zarządzaniu związków lokalnych samorządów.

Obszar gminy Goworowo położony jest poza obszarem Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) i Regionalnych Inwestycji Terytorialnych (RIT).

8.5. OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

Zgodnie z ustaleniami obowiązującego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego⁶¹ na linii kolejowej nr 29 na odcinku Mostówka – Ostrołęka planowane są prace z zakresu rozbudowy i modernizacji.

Jednocześnie wskazane zostały w Planie Rozwoju Lokalnego Powiatu Ostrołęckiego na lata 2021-2030 przedsięwzięcia o znaczeniu lokalnym, jak i ponadlokalnym, dotyczące:

- infrastruktury drogowej:
 - Rozbudowa drogi powiatowej nr 2568W Goworowo – Tomasze – Rzekuń – Poprawa standardu i jakości dróg powiatowych;
 - Budowa chodnika w ciągu drogi powiatowej nr 4403W od drogi nr 8 – Turzyn – Brańszczyk – Niemiry – Knurowiec – Długosiodło – Goworowo – Ostrołęka w miejscowości Pasieki – Poprawa standardu i jakości dróg powiatowych;
 - Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego na 1 przejściu dla pieszych w Goworowie na ul. Ostrołęckiej na drodze nr 4403W w ramach Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg;
 - Poprawa bezpieczeństwa drogowego na drogach powiatowych nr 2573W Goworowo – Ponikiew Duża – Kunin i nr 2576W Kunin – Chrzczanka Włociańska.

Jednocześnie podkreśla się, iż obowiązujący Plan Zagospodarowania Województwa Mazowieckiego proponuje objęcie ochroną prawną wartościowego układu ruralistycznego miejscowości Goworowo.

⁶⁰ Materiał źródłowy: Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

⁶¹ Uchwała nr 22/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2018 r. w sprawie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego

8.6. WNIOSKI

- ! Obecność obiektów i obszarów wymagających poprawy estetyki zainwestowania.
- ! Obecność wartościowego układu ruralistycznego w miejscowości Goworowo.
- ! Niski stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (ok. 5,2%) – oparcie większości inwestycji budowlanych, publicznych i prywatnych, na doraźnych decyzjach administracyjnych wz/icp.
- ! Zwarta struktura przestrzenna zabudowy znacznej części miejscowości, w tym miejscowości Goworowo.

9 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

9.1. PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA

Zadania własne Gminy w zakresie zaspokajania potrzeb zbiorowych wspólnoty w ramach porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, a także ochrony przeciwpożarowej wskazane są w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Na bezpieczeństwo publiczne wpływa ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych.

Podmioty które są odpowiedzialne za kwestie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Goworowo to Wójt Gminy, Policja, Ochotnicza Straż Pożarna i Straż Leśna. Na terenie Goworowa, przy ul. Szkolnej 16A znajduje się posterunek policji, natomiast najbliższa Komenda Powiatowa Policji ma swoją siedzibę w Ostrołęce⁶².

Zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego, porządku i opieki nad bezpieczeństwem ludzi i ich mienia sprawuje Kierownik Posterunku Policji oraz dwóch dzielnicowych⁶³.

Na terenie gminy Goworowo, zadania w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego, realizują jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, wyposażone są w podstawowy sprzęt ratownictwa przeciwpożarowego, w tym⁶⁴:

- OSP w Pokrzywnicy;
- OSP w Kruszewie;
- OSP w Czarnowie;
- OSP w Lipiance;
- OSP w Pasiekach;
- OSP w Goworowie;
- OSP w Ponikwi Małej;
- OSP w Ponikwi Dużej.
- OSP w Kuninie;
- OSP w Żabinie;
- OSP w Czerniach.

9.2. PRZESTĘPCZOŚĆ

Na terenie gminy Goworowo obserwuje się spadek przestępczości na przestrzeni ostatnich lat (zob. tabela poniżej). Biorąc pod uwagę charakter popełnianych przestępstw wynika, iż przeważają zazwyczaj przestępstwa o charakterze kryminalnym oraz w dalszej kolejności przeciwko mieniu.

Tab. 22 Liczba stwierdzonych przestępstw na terenie gminy Goworowo w latach 2013-2022

ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
LICZBA PRZESTĘPSTW	131	87	84	75	71	78	77	70	92	80

Materiał źródłowy: www.polskawliczbach.pl/

⁶² Materiał źródłowy: <https://mazowiecka.policja.gov.pl/>

⁶³ Materiał źródłowy: <https://goworowo.pl/gmina/policja>

⁶⁴ Materiał źródłowy: Krajowy Rejestr Sądowy, www.ekrs.ms.gov.pl.

W roku 2022 r. stwierdzono 80 przestępstw, co oznacza, że w przeliczeniu na 1000 mieszkańców odnotowano średnio 10,13 przestępstw. Jednocześnie wskaźnik ten jest znacząco niższy niż średnia dla kraju (22,81) oraz województwa mazowieckiego (23,30).

Powyższe dane świadczą o stosunkowo wysokim poziomie bezpieczeństwa na terenie Gminy.

9.3. ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO

Potencjalne zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia, wynikające z położenia geograficznego, dotyczyć mogą przede wszystkim środowiska naturalnego, działalności człowieka, a także zdarzeń spowodowanych działaniem sił przyrody.

9.3.1. ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Główną przyczyną zanieczyszczenia powietrza w gminie Goworowo jest tzw. emisja powierzchniowa związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków. Wzmószona emisja zanieczyszczeń ze źródeł komunalnych spowodowana jest spalaniem słabej jakości materiału grzewczego w mało wydajnych kotłach oraz nieradko, spalaniem odpadów. Zagrożenie dodatkowo potęgują okresy niekorzystnych warunków klimatycznych w okresie zimowym (długotrwałe okresy chłodu lub ekstremalnie niskie temperatury).

Zagrożeniem dla powietrza atmosferycznego jest także tzw. emisja liniowa, związana z transportem samochodowym i emisją spalin. Zagrożenie to uzależnione jest od charakterystyki ruchu, rodzaju pojazdów i stosowanego w nich paliwa oraz rodzaju i jakości nawierzchni tras.

Zagrożeniem dla powietrza atmosferycznego jest także tzw. emisja liniowa, związana z transportem samochodowym i emisją spalin. Zagrożenie to uzależnione jest od charakterystyki ruchu, rodzaju pojazdów i stosowanego w nich paliwa oraz rodzaju i jakości nawierzchni tras. Na terenie gminy Goworowo najbardziej zagrożone emisją liniową są tereny mieszkaniowe, przez które przebiegają drogi o relatywnie największym nasileniu ruchu pojazdów silnikowych, tzn. droga krajowa nr 60. Zagrożenie w wyrażnie mniejszym stopniu dotyczy dróg powiatowych i gminnych.

Stosunkowo niewielkie jest zagrożenie tzw. emisją punktową. Ten rodzaj emisji związany jest z energetycznym spalaniem paliw i procesami technologicznymi (odprowadzającymi substancje do powietrza za pośrednictwem emitorów w sposób zorganizowany), a na terenie gminy Goworowo nie występują zakłady szczególnie uciążliwe dla środowiska.

Ponadto jako potencjalne zagrożenie dla jakości powietrza można wskazać zagrożenia naturalne, związane z procesami i zagrożeniami przyrodniczymi takimi jak np. pożary lasów, erozja gleb, pylenie z terenów zielonych.

9.3.2. ZAGROŻENIE ZMIANAMI KLIMATU

Problematyka zmian klimatu stanowi jeden z kluczowych aspektów politycznych, społecznych i gospodarczych. Klimat na Ziemi zmieniał się wielokrotnie, przechodząc długie okresy zlodowacenia i wyższych temperatur. Od początku XX wieku temperatura na Ziemi zaczęła stopniowo wzrastać, a trend ten utrzymuje się do dzisiaj. Prognozuje się dalszy wzrost średniej temperatury, który z największą intensywnością wystąpi na półkuli północnej, zwłaszcza na obszarach polarnych.

Globalne zmiany klimatyczne zauważalne są także w gminie Goworowo. Analizując wybrane lata (2014 r., 2017 r., 2019 r.) można zauważyć, że w porównaniu do okresu wielolecia 1971-2000, w rejonie Gminy wystąpiło:

- ocieplenie (wzrostem średniej rocznej temperatury powietrza),

- okresowe zmniejszenie ilości odpadów, w tym wydłużenie okresów suchych,
- coraz częstsze występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych w postaci:
 - intensywnych burz i nawałnic,
 - gradobić,
 - huraganowych wiatrów i trąb powietrznych,
- zwiększenie średniego, rocznego usłonecznienia.

Prognozuje się, że postępujące zmiany klimatu będą miały zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki, przy czym dominować będą konsekwencje negatywne⁶⁵:

- do najważniejszych skutków pozytywnych należeć będą m.in.:
 - wydłużenie okresu wegetacyjnego,
 - skrócenie okresu grzewczego,
 - wydłużenie sezonu turystycznego,
- do najważniejszych skutków negatywnych należeć będą m.in.:
 - niekorzystne zmiany hydrologiczne (a co za tym idzie niekorzystny wpływ na różnorodność biologiczną i siedliska przyrodnicze),
 - zwiększenie częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych i katastrof;
 - nasilenie się zjawiska eutrofizacji wód,
 - zwiększenie zagrożenia dla życia i zdrowia w wyniku stresu termicznego i wzrostu zanieczyszczeń powietrza,
 - większe zapotrzebowanie na energię elektryczną w porze letniej, czy też zmniejszenie potencjału chłodniczego elektrowni czego skutkiem będzie spadek mocy produkcyjnej.

9.3.3. ZAGROŻENIE ZALEWOWE

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM POWODZI

Zgodnie z ustawą Prawo wodne przez obszary szczególnego zagrożenia powodzią rozumie się tereny:

- na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
- na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%,
- między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 244 (w/w Ustawy), stanowiące działki ewidencyjne,
- pasa technicznego.

W celu zwiększenia bezpieczeństwa obywateli oraz ograniczenia negatywnych skutków powodzi, zgodnie z zapisami Dyrektywy Powodziowej oraz ustawy Prawo wodne, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej sporządza tzw. plany zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych. Prace nad planami zostały poprzedzone przygotowaniem wstępnej oceny ryzyka powodziowego (WORP) oraz map zagrożenia powodziowego (MZP) i map ryzyka powodziowego (MRP). Celem planów zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, poprzez realizację wybranych działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń. Działania te, muszą także prowadzić do obniżania strat powodziowych. Obowiązek sporządzenia planów wynika z Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim, tzw. Dyrektywy Powodziowej. Zgodnie z ustawą Prawo

⁶⁵ Materiał źródłowy: Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

wodne za opracowanie planów odpowiedzialny jest prezes KZGW na poziomie obszarów dorzeczy oraz dyrektorzy poszczególnych RZGW dla regionów wodnych⁶⁶.

Zachodnia oraz centralna część obszaru gminy Goworowo narażona jest na występowanie zjawiska powodzi. Wzdłuż rzeki Narew oraz Orz występuje tzw. „obszar szczególnego zagrożenia powodzią”⁶⁷. Aby przeciwdziałać zagrożeniu bezpieczeństwa ludności i jej mienia w obszarze szczególnie zagrożonym powodzią nie powinno lokalizować się nowej zabudowy stale związanej z gruntem, a ewentualne odstępstwo od zakazu zabudowy w obszarze szczególnego zagrożenia powodzią w terenach istniejącej zabudowy lub dla obiektów niezbędnej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, może nastąpić za zgodą właściwych organów, stosownie do przepisów prawa.

W stosunku do obszaru szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują przepisy zawarte w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. Ponadto obowiązują ustalenia Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r., Dz.U.2023 poz. 300) oraz ustalenia Planu zarządzenia ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r., Dz.U.2022 poz. 2379).

Główne, naturalne przyczyny powodzi to:

- długotrwałe opady atmosferyczne lub krótkotrwałe opady o bardzo wysokiej intensywności;
- gwałtowne topnienie śniegu.

Przyczyny wywołane działalnością człowieka to przede wszystkim:

- awarie i katastrofy urządzeń i budowli hydrotechnicznych, stanowiących osłony przeciwpowodziowe;
- nadmierny spływ wód powierzchniowych do odbiorników nieprzystosowanych do tego zjawiska, wywołany uszczelnieniem dużych obszarów zurbanizowanych;
- regulacja rzek prowadzona bez należytej oceny jej skutków.

Powodzie mogą powodować duże straty materialne (zniszczenia lub uszkodzenia budynków i infrastruktury, zniszczenia pól uprawnych i pastwisk, uszkodzenia roślin). W przypadku terenów zabudowy mieszkaniowej usytuowanych w zasięgu wód powodziowych, zagrożone jest również bezpieczeństwo i mienie zamieszkałej tam ludności.

Istotne znaczenie w kontekście zapobiegania lub minimalizacji skutków powodzi mają natomiast tereny rolnicze (głównie łąki i pastwiska) w dolinie Narwi, zlokalizowane w zachodniej części Gminy. Pełnią one rolę naturalnego rozlewiska rzeki i należy pozostawić je wolnymi od zabudowy. Ponadto istotną rolę w zatrzymywaniu wody powodziowej mają również tereny leśne i zadrzewione.

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM PODTAPIANIA

Poza zagrożeniem powodziowym, w granicach gminy Goworowo może dochodzić do zjawiska podtapiania terenu, na które potencjalnie narażone są tereny z płytko zalegającą wodą gruntową, zagłębienia terenu oraz obszary położone w dnach dolin rzecznych. Zjawisko to może być spowodowane przede wszystkim przez opady atmosferyczne lub gwałtowne topnienie dużej ilości pokrywy śnieżnej. Podtopienia mogą również wystąpić na skutek wahań poziomu wody gruntowej. W większości przypadków cykliczne, najczęściej wiosenne, podwyższone stany wód nie powodują strat gospodarczych z uwagi na fakt, że są to tereny wykorzystywane jako ekstensywne użytki zielone. Najbardziej narażone na zjawisko podtopień (od wód gruntowych) są obszary zalewowe Narwi i Orzy, co uwarunkowane jest ukształtowaniem terenu, warunkami podłoża i płytkim zaleganiem zwierciadła wody podziemnej.

⁶⁶ Materiał źródłowy: Dane Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Białymstoku.

⁶⁷ Jego zasięg zidentyfikowany został na podstawie tzw. map zagrożenia powodziowego (MZP) opracowanych przez RZGW. Obszar szczególnego zagrożenia powodzią w granicach Gminy obejmuje obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie (raz na 100 lat) oraz obszaru, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie (raz na 10 lat).

9.3.4. ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI

Zjawisko ruchów masowych związane jest przede wszystkim z budową geologiczną, warunkami geomorfologicznymi oraz czynnikami inicjującymi. Na obszarze Gminy dominuje w większości równinne ukształtowanie powierzchni terenu, z płytko „wciętymi” dolinami rzecznyymi Narwi i Orzy.

Powierzchnia terenu Gminy jest zatem w większości płaska lub lekko falista, o przeważnie niewielkich spadkach terenowych, nie przekraczających zazwyczaj 5°. Wyjątek stanowią jedynie strefy marginalne wzgórz i pagórków oraz strome skarpy rzeki Narew, występujące w niektórych fragmentach Gminy, gdzie nachylenie terenu może przekraczać miejscowo 10-15°.

Na obszarze gminy Goworowo nie występują tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi, w tym osuwiska. W związku z powyższym stwierdza się, iż rzeźba terenu nie stwarza większych ograniczeń dla rozwoju zagospodarowania przestrzennego.

9.3.5. ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE

Gmina Goworowo w przeważającej części położona jest na terenach „silnie zagrożonych” zjawiskiem suszy. Zagrożenie to występują głównie na obszarach użytkowanych rolniczo, gdzie użytkowy poziom wód podziemnych znajduje się stosunkowo głęboko. Umiarkowane oraz niskie zagrożenie suszą obejmuje tereny kompleksów leśnych oraz obszary położone w bliskim sąsiedztwie najważniejszych dolin rzecznych (Narwi, Orzy), gdzie pierwszy poziom wodonośny znajduje się płytko pod powierzchnią terenu.

W celu przeciwdziałania skutkom suszy na poziomie krajowym uchwalony został *Plan przeciwdziałania skutkom suszy* (PPSS). Dokument ten sporządzony został na okres 6 lat (2021-2027). Jego opracowanie wynikało z postanowień dyrektyw i wytycznych unijnych oraz przepisów prawa krajowego (art. 183-185 ustawy Prawo wodne). Plan przeciwdziałania skutkom suszy posiada rangę rozporządzenia Ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej⁶⁸.

Zgodnie z art. 184 ustawy Prawo Wodne, Plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje:

- 1) analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych;
- 2) propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych;
- 3) propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji;
- 4) działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Z uwagi na wyżej opisane zagrożenie, obowiązują stosowne plany przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych oraz plany przeciwdziałania skutkom suszy w dorzeczach.

Panujące długotrwałe susze przyczynić się mogą do przesuszenia runa leśnego oraz ściółki, czego przejawem może być wystąpienie pożaru. Pożary lasów niosą za sobą szereg negatywnych skutków dla środowiska przyrodniczego oraz człowieka (m.in. zniszczenie szaty roślinnej, w tym utrata siedlisk dla wielu gatunków zwierząt, degradacja naturalnego profilu glebowego, emisja dwutlenku węgla). Najbardziej narażone na ryzyko wystąpienia pożaru są kompleksy leśne zlokalizowane na terenach z głęboko zalegającą warstwą wodonośną.

Obszar gminy Goworowo w ok. 1/3 pokryty jest gruntami leśnymi. Niebezpieczeństwo wystąpienia pożarów leśnych jest zatem znaczne. Do głównych, potencjalnych przyczyn pożarów należy zaliczyć:

- nieostrożność osób dorosłych przy posługiwaniu się ogniem otwartym, w tym papierosy, zapałki;
- nieprawidłowa eksploatacja urządzeń ogrzewczych i instalacji;
- wady środków transportu oraz niezachowanie zasad bezpieczeństwa środków transportu;
- wyładowania atmosferyczne oraz inne ekstremalne zjawiska pogodowe jak huragany i silne wiatry;

⁶⁸ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz.U.2021 poz. 1615).

- podpalenia;
- wypalanie traw.

Na podstawie danych GUS w 2022 roku na terenie gminy Goworowo odnotowano łącznie 77 pożarów, z czego 76 sklasyfikowanych zostało jako „mały” i 1 jako „średni”. Wśród miejscowych zagrożeń wytypowano łącznie 57 zdarzeń, z czego: 19 dotyczyło silnego wiatru, 5 zdarzeń medycznych oraz 26 zdarzeń w komunikacji⁶⁹.

9.3.6. ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ

Na terenie gminy Goworowo nie znajdują się zakłady zakwalifikowane jako potencjalni sprawcy poważnych awarii przemysłowych (zakłady o dużym ryzyku ZDR, zakłady o zwiększonym ryzyku ZZR, zakłady pozostałe PSPA)⁷⁰.

Zagrożenie wynikające z wystąpienia poważnej awarii przemysłowej jest stosunkowo niewielkie ze względu na brak dużych zakładów przemysłowych. Funkcjonują tutaj zakłady zajmujące się usługami remontowo-naprawczymi, naprawą samochodów, przeróbką drewna. W przypadku awarii sprzętu lub wystąpienia innych zdarzeń losowych należy przestrzegać obowiązujących przepisów prawa, w tym regulaminów, a także powiadomić odpowiednie służby bezpieczeństwa.

Do ewentualnych zagrożeń zaliczyć można również transport substancji niebezpiecznych w ruchu drogowym (substancje ropopochodne, gazy płynne). Przebieg przez teren Gminy ważnych szlaków komunikacyjnych (droga krajowa nr 60) stanowi nie tylko potencjał rozwojowy, ale także zwiększają możliwości wystąpienia zagrożeń związanych z transportem substancji niebezpiecznych.

⁶⁹ Materiał źródłowy: Dane GUS: Organizacja państwa i wymiar sprawiedliwości: Działalność jednostek ochrony przeciwpożarowej, stan na 31.12.2022 r.

⁷⁰ Materiał źródłowy: www.gios.gov.pl/

9.4. WNIOSKI

- ! Funkcjonujące na terenie Gminy podmioty i instytucje zaangażowane w zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego (zwłaszcza straż pożarna i policja).
- ! Niższy w stosunku do średniej dla województwa i kraju wskaźnik popełnianych przestępstw.
- ! Występujące okresowo zjawisko niskiej emisji w obszarach zwartej zabudowy i związane z tym okresowe pogarszanie stanu sanitarnego powietrza (w sezonie grzewczym).
- ! Relatywnie czyste powietrze w skali roku, w tym brak dużych, punktowych emitorów zanieczyszczeń.
- ! Występowanie obszarów zagrożonych powodzią od rzeki Narew i Orz oraz podtopieniami od wód gruntowych.
- ! Brak terenów predysponowanych do występowania ruchów masowych.
- ! Znaczne zagrożenie suszą i związane z nią zagrożenia pożarowe.
- ! Obecność sieci melioracyjnej, jako obiekty służące przeciwdziałaniu skutkom potencjalnej powodzi.
- ! Niski poziom zagrożenia poważną awarią przemysłową, ze względu na brak dużych zakładów.
- ! Wystąpienie na odcinku drogi krajowej nr 60 zagrożeń związanych z zwiększonym hałasem, zanieczyszczeniem powietrza oraz możliwością wystąpienia awarii (transport substancji niebezpiecznych).

10 POLITYKA SPOŁECZNA

10.1. OCHRONA ZDROWIA

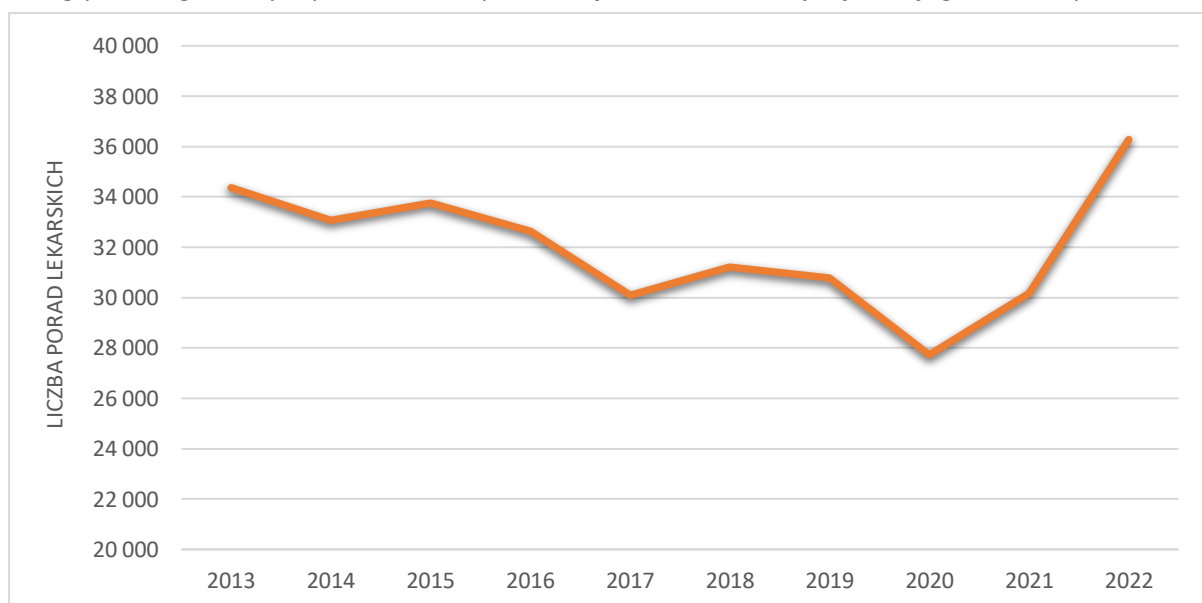
Na terenie Gminy funkcjonują następujące obiekty związane z ochroną zdrowia⁷¹:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Zdrowie” w Kuninie;
- Przychodnia lekarska „Vita-Med” w Goworowie;
- 2 apteki ogólnodostępne;

Najbliższa stacja pogotowia ratunkowego znajduje się w Ostrołęce, natomiast w przypadku specjalistycznych świadczeń zdrowotnych mieszkańcy Gminy muszą korzystać ze szpitala w Ostrołęce, Makowie Mazowieckim lub Ostrowi Mazowieckiej.

W związku z powyższym można zatem uznać, że dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Goworowo jest dobry. Niedostateczna jest natomiast dostępność lekarzy specjalistów i rehabilitacji z refundacją NFZ.

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat udzielono rokrocznie od ok. 27,7 tys. do ok. 36,3 tys. porad lekarskich, przy czym rok 2020 odznaczał się wyraźnym spadkiem udzielanych porad w stosunku do lat ubiegłych. Mogło to być spowodowane pandemią COVID-19 i mniejszą liczbą zgłoszeń do poradni.

Ryc. 34 Liczba udzielanych porad lekarskich w Gminie w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2022 r.

Warto nadmienić, iż na terenie Gminy realizowane są również usługi weterynaryjne dla zwierząt.

10.2. POMOC SPOŁECZNA

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż Gmina podejmuje szereg działań mających na celu rozwiązywanie problemów społecznych, których wymiar strategiczny znajduje odzwierciedlenie w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Goworowo na lata 2022-2028, a także bieżąco aktualizowanych programach:

- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przeciwdziałania Narkomanii oraz Innym Uzależnieniom dla Gminy Goworowo na lata 2022-2026;

⁷¹ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Goworowie.

- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Gminy Goworowo na lata 2022-2026;
- Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie gminy Goworowo w 2023 roku.

Institucją pomocy społecznej finansowaną z budżetu gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Goworowie. Jednym z najważniejszych celów w/w podmiotu jest umożliwienie osobom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie rozwiązać przy wykorzystaniu własnych możliwości, umiejętności i zasobów.

Tab. 23 Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie w latach 2019-2022

ROK	2019	2020	2021	2022
LICZBA OSÓB (OS.)	938	840	754	765
ODSETEK MIESZKAŃCÓW (%)	11,3	10,5	9,5	9,7

Materiał źródłowy: Dane GUS.

W Gminie zauważalny jest nieznaczny spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. W 2022 roku z opieki społecznej skorzystało 765 osób, czyli o 173 osoby mniej niż w 2019 roku. Najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną są: ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych.

W 2022 r. realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej, w tym obejmującej udzielanie świadczeń pieniężnych, pomocy usługowej, pomocy rzeczowej i innego rodzaju wsparcia przedstawiało się następująco:

Tab. 24 Świadczenia oraz formy pomocy realizowane w ramach pomocy społecznej w Gminie

FORMA POMOCY	PONIESIONE KOSZTY	LICZBA ŚWIADCZENIOBIORCÓW
Zasiłek stały	188 928,14 zł	31 osób
Zasiłek okresowy	24 183,00 zł	17 osób
Opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne	15 244,53 zł	25 osób
Usługi opiekuńcze	395 907,76 zł	30 osób
Posiłek	153 086,54 zł	271 osób
Zasiłek celowy – forma finansowa i niefinansowa	312 590,00 zł	209 osób
Odpłatność za pobyt w Domu Pomocy Społecznej	438 234,67 zł	12 osób
Specjalistyczne usługi opiekuńcze	74 550,00 zł	9 osób
Wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznawane przez sąd	10 560,00 zł	2 osoby
Świadczenia rodzinne	3 613 703,85 zł	557 rodzin
Świadczenie opiekuńcze: - zasiłek pielęgnacyjny - świadczenie pielęgnacyjne - specjalny zasiłek opiekuńczy	396 779,00 zł 1 559 915,00 zł 20 860,00 zł	1 839 świadczeń 741 świadczeń 34 świadczenia
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	66 000,00 zł	66 rodzin
Świadczenie rodzicielskie	226 020,00 zł	247 świadczeń
Dodatek węglowy	6 135 300,00 zł	2 009 świadczeń

Dodatek osłonowy	1 194 032,64 zł	1 653 świadczenia
Dodatek dla gospodarstw domowych	434 010,00 zł	233 świadczenia
Stypendia szkolne dla uczniów	53 670,97 zł	103 uczniów
Karty Dużej Rodziny	--	195 kart
Fundusz alimentacyjny	197 209,00 zł	26 rodzin
Dodatek mieszkaniowy	6 448,32 zł	3 rodziny
Dodatek energetyczny	114,18 zł	2 rodziny

Material źródłowy: Raport o stanie gminy Goworowo za 2022 rok.

10.3. MIESZKALNICTWO

Na terenie Gminy znajduje się 2 658 budynków mieszkalnych, sama liczba mieszkań wynosi 2 690. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania to 93,4 m², co jest wartością wyraźnie niższą niż średnia dla powiatu ostrołęckiego (106,0 m²)⁷².

Podstawowe wskaźniki dla budownictwa mieszkaniowego na terenie Gminy, w poszczególnych latach, zaprezentowano poniżej:

Tab. 25 Gospodarka mieszkaniowa Gminy w latach 2013-2022

2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
liczba budynków mieszkalnych									
2503	2 522	2 534	2 548	2 561	2 573	2 624	2 571	2 626	2 658
liczba mieszkań									
2 634	2 654	2 666	2 683	2 697	2 711	2 730	2 630	2 656	2 690
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m²									
90,2	90,4	90,7	91,0	91,2	91,4	91,8	92,3	92,8	93,4

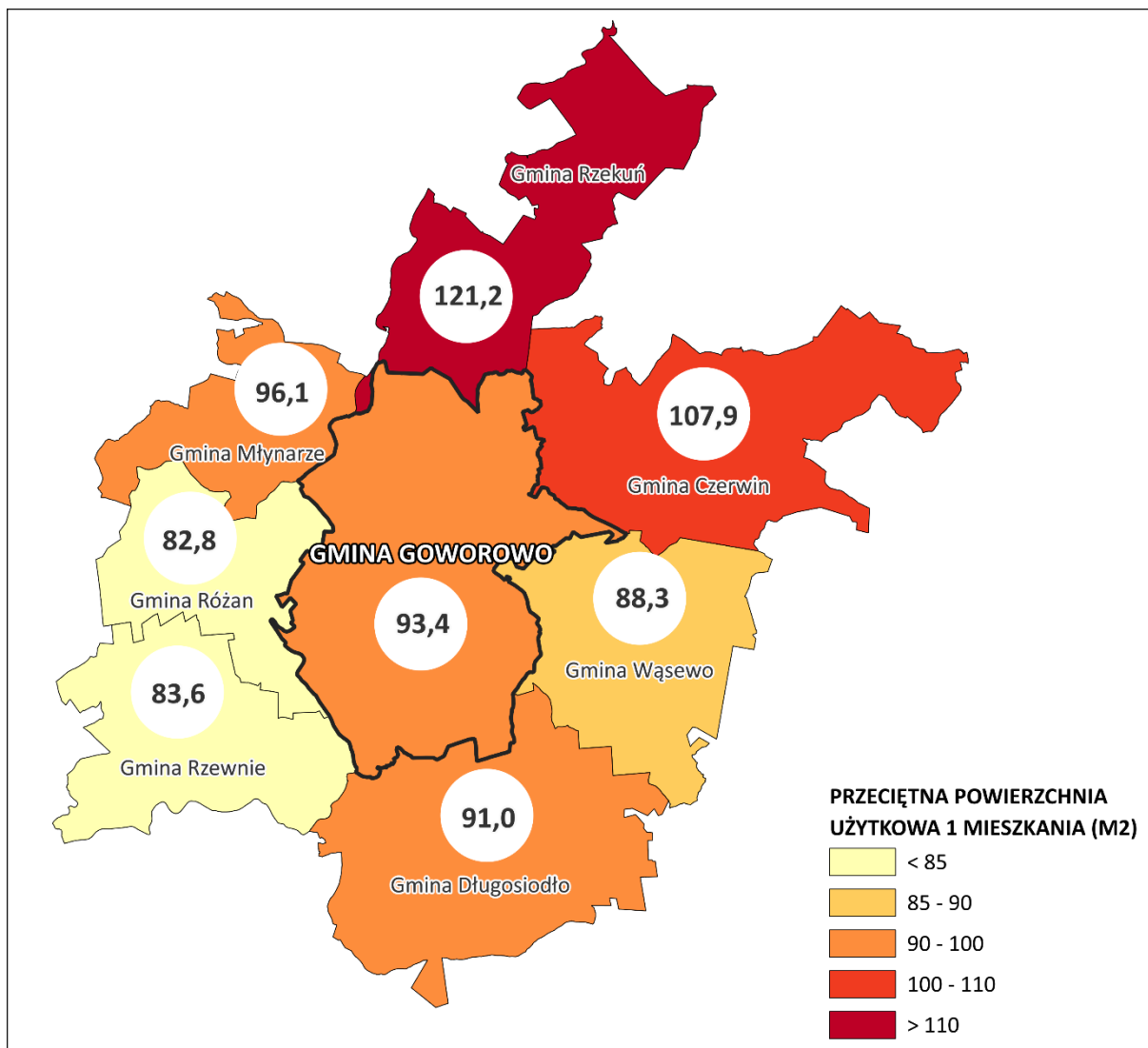
Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Jak wynika z powyższej tabeli na terenie gminy Goworowo:

- wzrasta liczba mieszkań oraz liczba budynków mieszkalnych na terenie Gminy;
- nieznacznie wzrastają przeciętne powierzchnie użytkowe mieszkań.

W porównaniu do gmin ościennych przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na terenie gminy Goworowo jest przeciętna. W 2022 roku wartość ta wynosiła 93,4 m², co było czwartym najwyższym wynikiem. Zdecydowanie najwyższy wskaźnik notuje gmina Rzekuń (121,2 m²), natomiast najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gminie Różan (82,8 m²).

⁷² Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Ryc. 35 Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w gminie Goworowo oraz gminach ościennych w 2022 roku

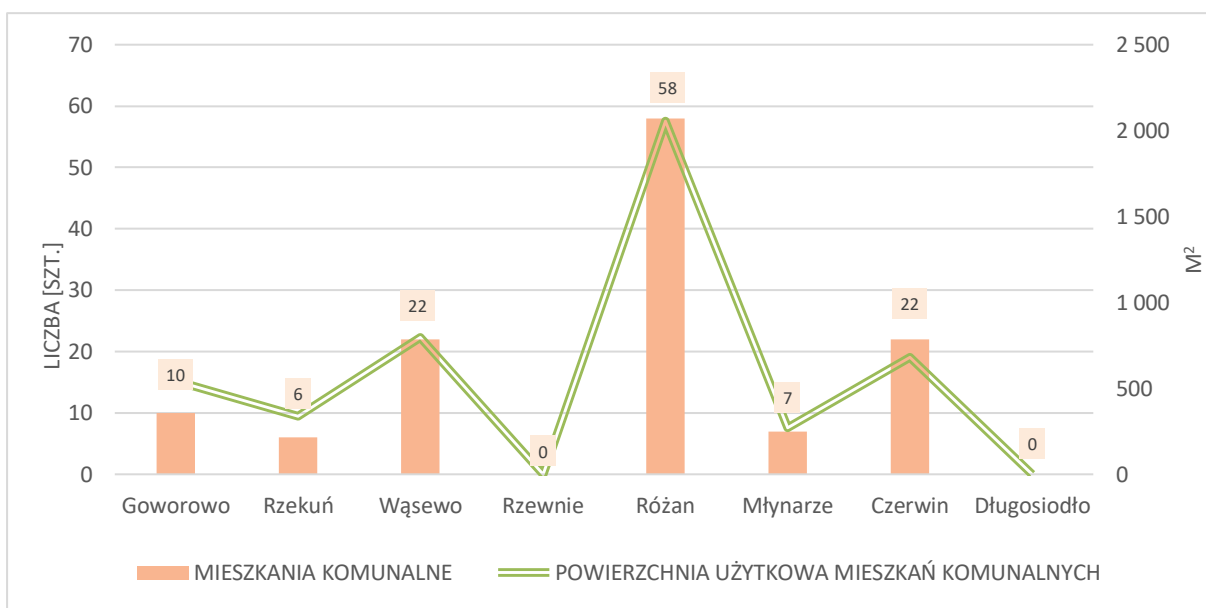
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2022 r.

Gmina Goworowo posiada zasoby komunalne w liczbie 10 mieszkań, łącznej powierzchni 542 m² o dobrym oraz dostatecznym stanie technicznym lokali. Wszystkie mieszkania posiadają dostęp do sieci wodociągowej, natomiast mniej korzystnie sytuacja kształtuje się w zakresie podłączenia do sieci kanalizacyjnej⁷³.

W zestawieniu do gmin ościennych sytuacja kształtuje się przeciętnie. Zdecydowanie najkorzystniejszą sytuacją kształtuje się w gminie Różan, gdzie znajduje się w sumie 58 mieszkań komunalnych, o całkowitej powierzchni wynoszącej ok. 2106 m². Jednocześnie zaznacza się, że na terenach miast znajduje się zazwyczaj wyraźnie więcej budynków wielorodzinnych, co w konsekwencji przekłada się na niższą przeciętną powierzchnię użytkową mieszkań.

Należy nadmienić, iż na terenie gminy Długosiodło oraz Rzewnie nie znajdują się żadne mieszkania komunalne.

⁷³ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2022 r., Urząd Gminy Goworowo.

Ryc. 36 Mieszkania komunalne w gminie Goworowo i gminach sąsiednich

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2022 r.

W 2023 roku gmin Goworowo wraz ze Stowarzyszeniem Osób i Rodziców Dzieci Niepełnosprawnych „Jesteśmy Betanią” podpisała umowę użyczenia nieruchomości tj. budynku dawnej szkoły podstawowej w Kruszewie oraz we wsi Jawory Wielkopole. W ww. szkole realizowane będą w przyszłości mieszkania treningowe⁷⁴. Mieszkania chronione stanowią formę pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego i w zależności od celu udzielania wsparcia prowadzone jest jako mieszkanie chronione treningowe lub mieszkanie chronione wspierane.

10.4. WNIOSKI

- ! Obecność placówek podstawowej opieki zdrowotnej.
- ! Niski udział wydatków na ochronę zdrowia.
- ! Ograniczony dostęp do placówek specjalistycznej opieki zdrowotnej.
- ! Funkcjonujące instytucje pomocy społecznej.
- ! W dalszym ciągu występowanie problemów społecznych wśród mieszkańców (ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, alkoholizm, niepełna rodzina lub wielodzietność).
- ! Spadek liczby osób korzystających z opieki społecznej w ostatnich latach.
- ! Dostępność do artykułów odurzających.
- ! Szereg działań na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych oraz narkomani, a także istniejący Zespół Interdyscyplinarny do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.
- ! Niewielka liczba mieszkań komunalnych.
- ! Obecność mieszkań chronionych.

⁷⁴ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Goworowo.

11 EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.1. PLACÓWKI OŚWIATOWE

Na terenie gminy Goworowo funkcjonują następujące placówki oświatowe⁷⁵:

- przedszkola i punkty przedszkolne:
 - Żłobek Samorządowy w Goworowie;
 - Przedszkole Samorządowe w Goworowie;
 - Niepubliczny punkt przedszkolny „Wesoła Chatka”;
- szkoły podstawowe:
 - Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika w Goworowie wraz z filią w Szczawinie;
 - Szkoła Podstawowa im. Św. Stanisława Kostki w Kuninie;
 - Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Pasiekach.
- szkoły ponadpodstawowe:
 - Zespół Szkół Powiatowych w Goworowie.

11.2. LICZBA UCZNIÓW I WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI

Na przestrzeni ostatnich lat liczba uczęszczających do placówek oświatowych w gminie Goworowo kształtowała się następująco:

Tab. 26 Osoby uczęszczające do placówek oświatowych w gminie Goworowo w latach 2014-2022

ROK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE									
Dzieci	157	132	198	226	219	224	220	226	286
SZKOLNICTWO PODSTAWOWE (WRAZ Z GIMNAZJAMI*)									
Uczniowie	501	516	455	521	602	587	579	578	550
SZKOLNICTWO PONADPODSTAWOWE									
Uczniowie	140	130	138	124	107	127	131	113	115

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

* dotyczy lat 2013-2018. Wraz z końcem roku szkolnego 2018/2019 zlikwidowano wszystkie oddziały gimnazjalne.

W gminie Goworowo obserwowany jest od kilku lat wzrost liczby uczniów. Na przestrzeni omawianego okresu liczba ta wzrosła o ok. 10 %, a zatem średniorocznie przybywało ok. 5 uczniów.

Należy jednocześnie zaznaczyć, iż skokowy wzrost liczby uczniów szkół podstawowych w 2017 i 2018 roku wynikał bezpośrednio z przeprowadzonej reformy szkolnictwa, zgodnie z którą wraz z początkiem roku szkolnego 2019/2020 przestały istnieć oddziały gimnazjalne⁷⁶ (do szkół podstawowych i gimnazjów uczęszczało 9 roczników, zaś do szkół podstawowych po reformie jest to 8 roczników).

Ponadto obserwuje się korzystną tendencję w odniesieniu do wychowania przedszkolnego. Na przestrzeni ostatnich lat (2014-2022) liczba dzieci uczęszczająca do placówek przedszkolnych wzrosła o 129 os., czyli o ok. 82%.

⁷⁵ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Goworowo za 2022 rok, 2023.

⁷⁶ Reforma szkolnictwa z 2017 roku zakładała m.in.:

- likwidację gimnazjów;
- wprowadzenie ośmioletniego roku nauczania w szkołach podstawowych;
- wprowadzenie czteroletniego toku nauczania w liceach ogólnokształcących;
- wprowadzenie pięcioletniego roku nauczania w technikum.

Należy nadmienić, iż w Goworowie funkcjonuje Zespół Szkół Powiatowych, który jest placówką ponadpodstawową. Realizowane jest tutaj kształcenie zawodowe zarówno młodzieży jak również osób dorosłych⁷⁷.

Współczynnik skolaryzacji brutto to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Współczynnik skolaryzacji netto – relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania⁷⁸. Zgodnie z danymi GUS za 2022 rok stwierdza się, iż współczynniki skolaryzacji w szkołach podstawowych w gminie Goworowo (79,83% brutto; 79,10% netto) są niższe w stosunku do całego powiatu ostrołęckiego (83,25% brutto; 82,72% netto).

11.3. KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.3.1. ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA

W gminie Goworowo funkcjonują obecnie 43 zarejestrowane stowarzyszenia pozarządowe, co przekładało się na wskaźnik 5,2 organizacji na 1000 mieszkańców. Jest to wynik znacząco wyższy w stosunku do średniej ogólnokrajowej i całego powiatu ostrołęckiego, gdzie wartość ta wynosi w przybliżeniu 2,3 organizacji.⁷⁹

Na terenie gminy Goworowo funkcjonują następujące organizacje i stowarzyszenia:

- Koła Gospodyń Wiejskich:
 - Koło Gospodyń Wiejskich „Kobylinianki” w Kobylinie,
 - Koło Gospodyń Wiejskich „Ponikiewianki” w Ponikwi Dużej,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Cisku „Stokrotki”,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Szczawinie,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Czerniu,
 - Koło Gospodyń Wiejskich „Kaczeniacy” w Kaczce,
 - Koło Gospodyń Wiejskich „Pierozanki” w Żabinie,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Jaworach Podmaście,
 - Koło Gospodyń Wiejskich „Jaworzanki” w Jaworach Starych,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Wólce Kunińskiej,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Lipiance,
 - Koło Gospodyń Wiejskich „Pokrzywki” w Pokrzywnicy,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Brzeźnie,
 - Koło Gospodyń Wiejskich Goworowo,
 - Koło Gospodyń Wiejskich Goworówek,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Kruszewie,
 - Koło Gospodyń Wiejskich w Daniłowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Pokrzywnicy;
- Towarzystwo Przyjaciół Goworowszczyzny;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kruszewie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Czarnowie;

⁷⁷ Materiał źródłowy: <https://www.zspgoworowo.pl/>

⁷⁸ Definicje Głównego Urzędu Statystycznego (GUS).

⁷⁹ Materiał źródłowy: Krajowy Rejestr Sądowy, www.ekrs.ms.gov.pl.

- Ochotnicza Straż Pożarna w Lipiance;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Pasiekach;
- Mazowiecki Związek Pracodawców Ochrony Zdrowia;
- Stowarzyszenie Osób i Rodziców Dzieci Niepełnosprawnych „Jesteśmy Betanią”;
- „Wiarus” Ochotnicza Straż Pożarna w Pasiekach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Ponikwi Małej;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Goworowie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Ponikwi Dużej;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kuninie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Żabinie;
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi „Sąsiad”;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Czerniach;
- „Klub Seniora w Goworowie – Jesienne Kwiaty”;
- Klub Seniora w Szarłacie „Rozmaryn”;
- Klub Seniora w Kuninie „Szlachetne serca”;
- Stowarzyszenie Wspólnota Wiejska Wsi Grodzisk Mały;
- Fundacja Leśni Agronauci;
- Kluby łowieckie działające na terenie Gminy Goworowo:
 - Warszawskie Koło łowieckie „Turzyca”,
 - Koło łowieckie „Barbara” z Długosiodła,
 - Koło łowieckie „Bór” z Długosiodła,
 - Koło łowieckie „Muflon” z Warszawy,
 - Koło łowieckie „Kormoran” z Goworowa.

11.3.2. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH

Uczestnictwo w wyborach powszechnych jest jednym z najważniejszych przejawów aktywności obywatelskiej. Społeczeństwo w sposób realny wywiera bowiem wpływ na sprawy bieżące Kraju oraz mniejsze jednostki samorządu. Dane dotyczące frekwencji wyborczej w gminie Goworowo w latach 2014-2023 przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 27 Frekwencja wyborcza w Gminie podczas Wyborów Powszechnych w Polsce w latach 2014-2023

ROK	NAZWA	FREKWENCJA W GMINIE (%)	FREKWENCJA W KRAJU (%)
2014	Wybory do Parlamentu Europejskiego	12,8	16,9
2014	Wybory Samorządowe	53,7	47,2
2015	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	37,4	48,9
2015	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	47,9	55,3
2015	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	37,6	50,9
2018	Wybory Samorządowe	54,4	48,8
2019	Wybory do Parlamentu Europejskiego	35,7	45,6
2019	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	50,3	61,7
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	58,2	64,5
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	64,9	68,1

2023	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	66,8	74,4
2023	Referendum Ogólnokrajowe	55,3	40,9

Materiał źródłowy: <https://wybory.gov.pl/>.

Aktywność obywatelska mieszkańców gminy Goworowo w zakresie partycypacji podczas wyborów powszechnych w okresie 2014-2023 sukcesywnie wzrasta. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż frekwencja w poszczególnych wyborach w Gminie jest zazwyczaj niższa niż średnia dla Polski. Jedynie podczas wyborów samorządowych w 2014 i 2018 roku oraz w trakcie Referendum Ogólnokrajowym w 2023 roku wskaźnik ten był wyższy niż średnia ogólnokrajowa⁸⁰.

11.4. WNIOSKI

- ! Zadowalający poziom dostępności do usług oświatowych na poziomie wczesnoszkolnym, w tym funkcjonujący żłobek.
- ! Obecność placówki ponadpodstawowej.
- ! Wzrost liczby uczniów w szkołach podstawowych oraz dzieci w przedszkolach na przestrzeni ostatnich kilku lat.
- ! Aktywnie działające organizacje i stowarzyszenia lokalne, o wskaźniku liczebności wyraźnie wyższym od średniej powiatowej i ogólnokrajowej.
- ! Przeważnie niska frekwencja wyborcza w stosunku do średniej krajowej.

⁸⁰ Materiał źródłowy: www.wybory.gov.pl.

12 FINANSE SAMORZĄDOWE

Podstawowym celem działalności samorządu gminnego jest zapewnienie jak najlepszych warunków dla funkcjonowania i rozwoju społeczności lokalnej. Realizacja tego działania wymaga zapewnienia stałego dopływu środków, które są niezbędne do finansowania odpowiedniego poziomu dóbr i usług publicznych służących do zaspokajania potrzeb społeczności, a także przedsięwzięć o charakterze rozwojowym.

W procesie strategicznego zarządzania jednostką samorządu terytorialnego zasadniczą rolę odgrywa możliwość finansowania poszczególnych przedsięwzięć. Możliwości finansowe, w powiązaniu z jakością zarządzania, stanowią podstawę do wyznaczenia strategicznych celów jej rozwoju, rozumianego jako proces kształtowania zmian w pożądanym kierunku, akceptowanym społecznie, ekonomicznie i środowiskowo, zgodnie z wymogami racjonalnego gospodarowania przestrzenią. Między rozwojem lokalnym a finansami Gminy występują wzajemne powiązania i uwarunkowania, gmina bowiem ponosi najpierw wydatki, w określonych działach, aby mógł dokonać się rozwój społeczno-gospodarczy.

Istotnym elementem w kształtowaniu polityki rozwoju danej jednostki administracyjnej jest Budżet Gminy, będący głównym źródłem finansowania usług publicznych i inwestycji związanych z realizacją zadań infrastrukturalnych. Działania te stwarzają warunki do inwestowania dla podmiotów gospodarczych i poprawy standardów życia mieszkańców.

12.1. DOCHODY GMINY

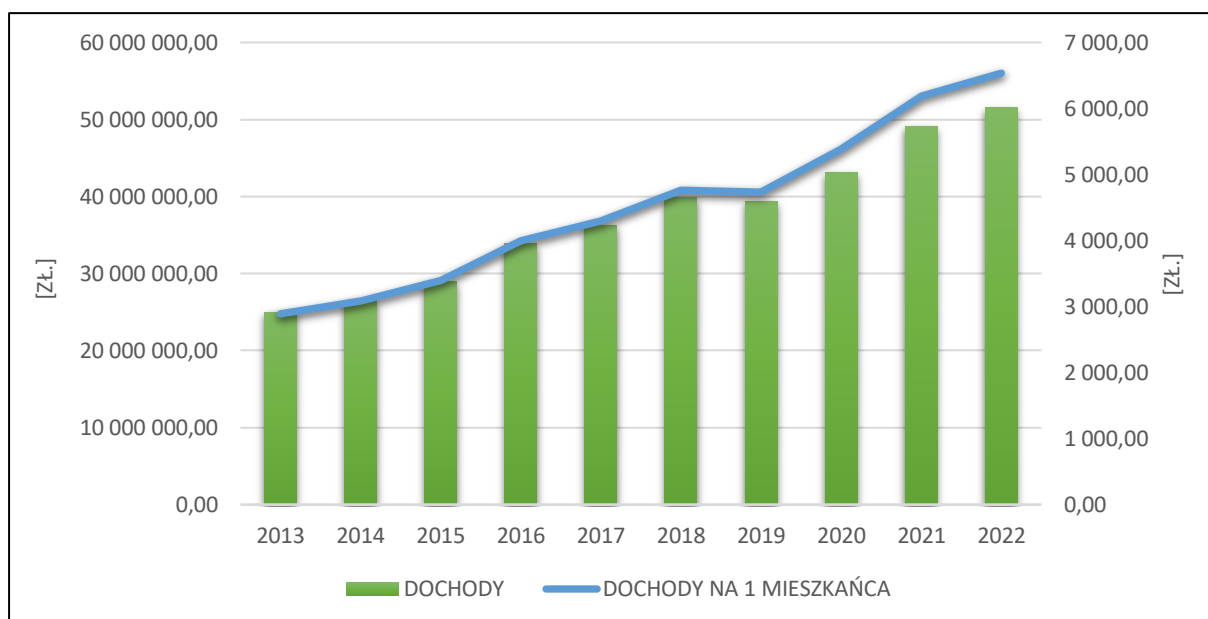
Dochody ogółem gminy Goworowo na przestrzeni analizowanych lat wzrosły ponad dwukrotnie (z ok. 25,0 mln zł w 2013 r. do ok. 51,5 mln zł w 2022 r.). Ma to również przełożenie na dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 2 890 zł/os. w 2013 r. do ok. 6 535 zł/os. w 2022 r.).⁸¹

Tab. 28 Dochody ogółem Gminy w latach 2013-2022

ROK	DOCHODY OGÓŁEM [zł]	DOCHÓD GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2013	24 990 997,55	2 890,47
2014	26 514 546,73	3 082,01
2015	29 012 908,25	3 398,09
2016	33 869 741,57	3 995,02
2017	36 281 874,19	4 297,78
2018	39 811 361,29	4 758,14
2019	39 363 796,88	4 736,35
2020	43 142 753,59	5 378,05
2021	49 136 030,93	6 184,52
2022	51 516 008,74	6 535,08

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

⁸¹ Materiał źródłowy: Dane GUS – finanse publiczne: dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu: dochody ogółem oraz dochody na 1 mieszkańca, stan na 31.12.2022 r.

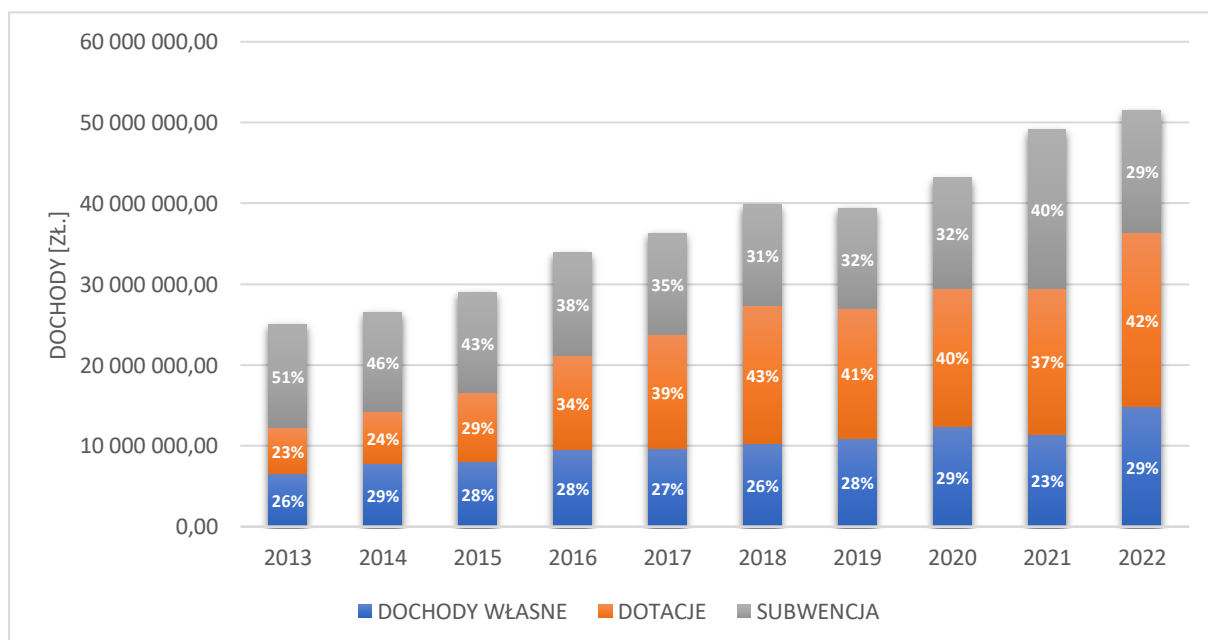

Ryc. 38 Dochody ogółem Gminy w latach 2013-2022 wraz z przeliczeniem na 1 mieszkańca

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczny dochód ogółem w dalszym ciągu będzie sukcesywnie wzrastać. Należy przy tym podkreślić, że są to wartości pieniężne nominalne. Realna wartość nabywczą pieniądza uzależniona jest od różnych czynników, a wpływa na nią m.in. inflacja.

Strukturę dochodów gminy Goworowo tworzą kolejno: dochody własne, dotacje oraz subwencje ogólne. W okresie 2013-2022 całkowita suma dochodów własnych wzrosła ponad dwukrotnie (z ok. 6,6 mln zł w 2013 r. do ok. 14,8 mln zł w 2022 r.). Jednocześnie zaznacza się, iż najszybszy wzrost wśród wszystkich źródeł dochodu w Gminie zanotowały dotacje, których suma na przestrzeni omawianego okresu powiększyła się niemal czterokrotnie (z ok. 5,7 mln zł w 2013 r. do ok. 21,6 mln w 2022 r.).⁸²

Ryc. 39 Struktura dochodów w Gminie w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dochody własne pochodzą ze źródeł finansowania, gdzie swój udział mają.⁸³

⁸² Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

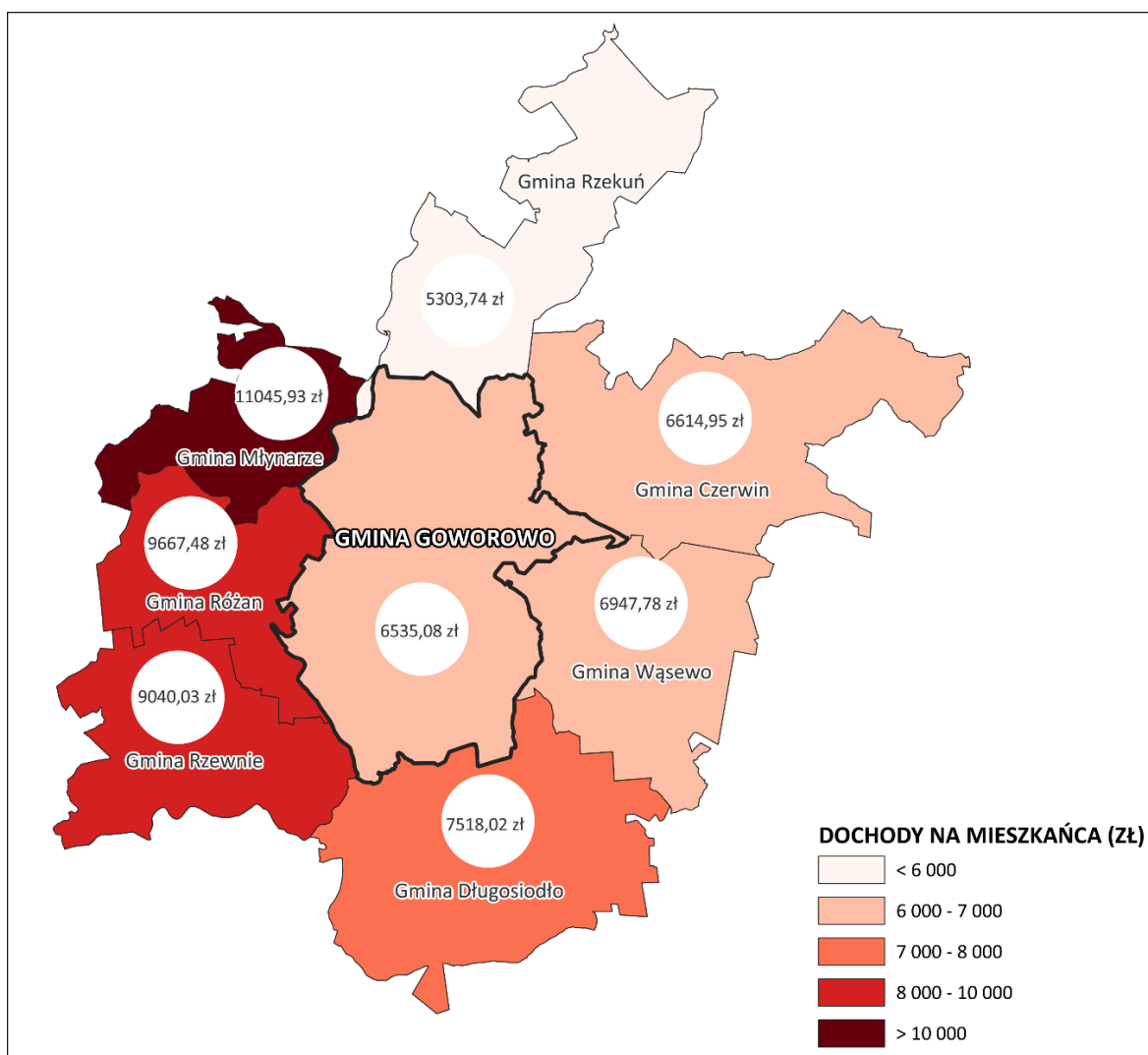
⁸³ Materiał źródłowy: Dane GUS.

- dochody z tytułu dochodów podatkowych od osób fizycznych (PIT);
- dochody z tytułu dochodów podatkowych, ustalanych na podstawie odrębnych ustaw;
- dochody z tytułu podatku od nieruchomości;
- dochody z tytułu wpływu z lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw;
- dochody z tytułu podatku rolnego;
- dochody z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych;
- dochody z tytułu podatku leśnego;
- dochody z tytułu podatku od środków transportowych.

Subwencja ogólna składa się natomiast z części:

- oświatowej;
- wyrównawczej;
- uzupełniającej;
- równoważącej.

Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Goworowo w odniesieniu do gmin sąsiadujących kształtują się następująco:

Ryc. 40 Wysokość dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Goworowo i w gminach sąsiadnych w 2022 r.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2022 r. poziom dochodów na mieszkańca w gminie Goworowo był stosunkowo niski w porównaniu z sąsiadującymi gminami. Analizowana gmina plasowała się na przedostatnim miejscu

pod kątem wysokości dochodów na 1 mieszkańca, które wyniosły 6535,08 zł. Jedynie gmina Rzekuń odznaczyła się niższymi dochodami na mieszkańca w wysokości 5 303,74 zł. W niniejszym zestawieniu zdecydowanie przoduje gmina Młynarze, gdzie wartość ta wynosi 11 045,93 zł.

12.2. WYDATKI GMINY

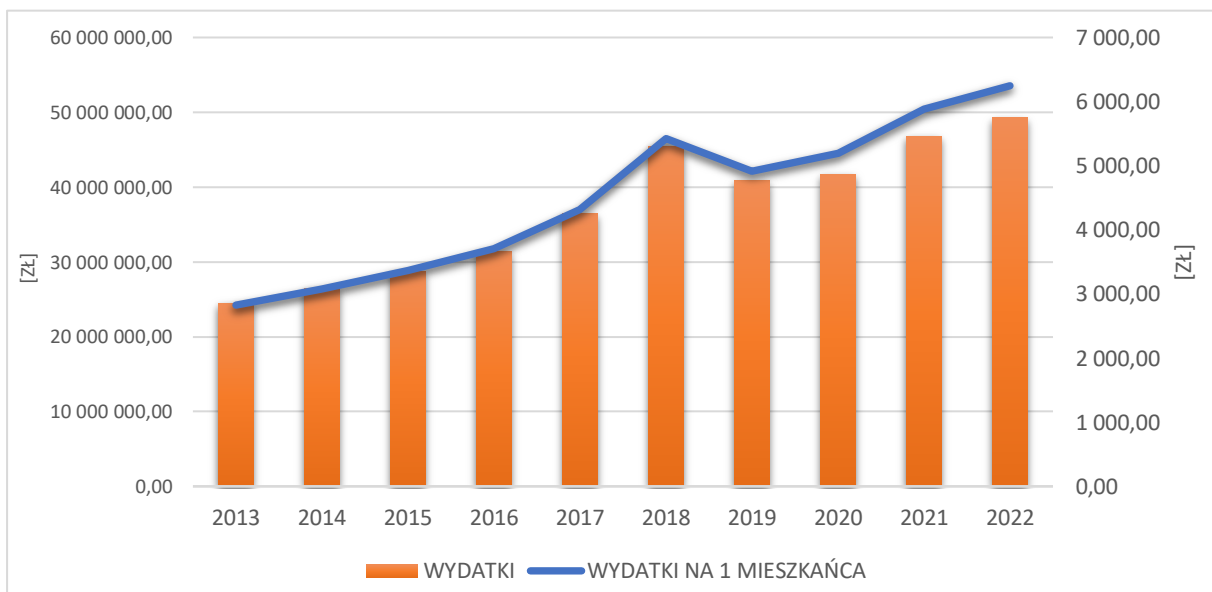
Konsekwencją wzrostu dochodów Gminy był sukcesywny wzrost wydatków ogółem. Na przestrzeni analizowanych lat wydatki wzrosły ponad dwukrotnie, z poziomu ok. 24,4 mln zł w 2013 r. do ok. 49,2 mln zł w 2022 r. Ma to również przełożenie na wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 2 826 zł/os. w 2013 r. do ok. 6 247 zł/os. w 2022 r.)⁸⁴.

Tab. 29 Wydatki ogółem Gminy w latach 2013-2022

ROK	WYDATKI OGÓŁEM [zł]	WYDATKI GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2013	24 436 728,85	2 826,36
2014	26 468 329,11	3 076,64
2015	28 713 185,12	3 362,99
2016	31 399 918,57	3 703,69
2017	36 451 260,62	4 317,85
2018	45 390 646,45	5 424,96
2019	40 818 197,56	4 911,35
2020	41 689 057,23	5 196,84
2021	46 757 666,07	5 885,17
2022	49 244 037,12	6 246,87

Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczne wydatki ogółem w Gminie w dalszym ciągu będą wzrastać.

Ryc. 41 Wydatki ogółem Gminy w latach 2013-2022 w przeliczeniu na 1 mieszkańca

Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

⁸⁴ Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Wydatki budżetów Gminy dzielą się na wydatki bieżące i wydatki majątkowe. W 2022 r. udział wydatków bieżących w wydatkach ogółem wynosił 93,6% (ok. 46,1 mln zł), natomiast udział wydatków majątkowych (inwestycyjnych) wynosił 6,4% (ok. 3,1 mln zł).

Realizacja wydatków budżetu Gminy w 2022 r. w poszczególnych działach klasyfikacji budżetowej z uwzględnieniem struktury procentowej prezentuje się następująco:

Tab. 30 Wydatki ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej w Gminie w 2022 r.

NR DZIAŁU	SEKTOR	ILOŚĆ WYDATKÓW [zł.]	UDZIAŁ W WYDATKACH [%]
Dział 010	Rolnictwo i łowiectwo	2 206 031,18	4,48
Dział 600	Transport i łączność	1 000 993,59	2,03
Dział 700	Gospodarka mieszkaniowa	149 013,74	0,30
Dział 710	Działalność usługowa	60 848,03	0,12
Dział 720	Informatyka	74 776,58	0,15
Dział 750	Administracja publiczna	3 364 698,55	6,83
Dział 751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	1 752,00	<0,00
Dział 754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	652 220,90	1,32
Dział 757	Obsługa długu publicznego	626 240,54	1,27
Dział 801	Oświata i wychowanie	15 856 698,33	32,2
Dział 851	Ochrona zdrowia	116 527,72	0,24
Dział 852	Pomoc społeczna	11 592 179,28	23,54
Dział 853	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	355 474,14	0,72
Dział 854	Edukacyjna opieka wychowawcza	61 670,97	0,13
Dział 855	Rodzina	9 063 664,72	18,41
Dział 900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2 288 263,80	4,65
Dział 921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 449 118,25	2,94
Dział 926	Kultura fizyczna	323 864,80	0,66
Ogółem		49 244 037,12 zł	100%

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Największy udział wydatków Gminy w 2022 r. przypadł na Dział 801 – Oświata i wychowanie (ok. 32,2%) oraz Dział 852 – Pomoc społeczna (ok. 23,5%).

Najmniej środków, stanowiących mniej niż 0,1 % łącznych wydatków Gminy, przeznaczono kolejno na urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa (1 752 zł), działalność usługową (ok. 60,8 tys. zł), na edukacyjną opiekę wychowawczą (ok. 61,7 tys. zł), na informatykę (ok. 74,8 tys. zł) oraz ochronę zdrowia (ok. 116,5 tys. zł.).

12.3. ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA

Sukcesywny wzrost wydatków odgrywa szczególną rolę w zakresie obsługi w zakresie zadań własnych Gminy. Ponadto, wzrost nakładów inwestycyjnych, w tym w wymiarze przestrzennym (m.in. budowa i modernizacja infrastruktury oraz obiektów i urządzeń publicznych, wytypowanie i uzbrajanie nowych terenów rozwojowych), może podnieść atrakcyjność Gminy jako miejsca do życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

Tab. 31 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem Gminy w latach 2012-2022

ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
UDZIAŁ %	18,6	10,2	16,5	20,0	9,9	16,1	30,4	15,5	12,2	17,3	6,4

Materiał źródłowy: Dane GUS: Finanse publiczne - wydatki budżetów gmin i miast na prawach powiatu - Wydatki z budżetu ogółem, stan na 31.12.2022 r.

Ja wykazano wcześniej, największy udział w strukturze dochodów Gminy stanowiły źródła zewnętrzne (dotacje oraz subwencje ogólne). Mają one kluczowe znaczenie dla zdolności inwestycyjnej samorządów gminnych. Gmina Goworowo od lat odznacza się stosunkowo wysokim poziomem uzyskiwanych dofinansowań ze środków zewnętrznych, w tym Unii Europejskiej.

12.4. WNIOSKI

- ! Regularny wzrost dochodów ogółem, w tym dochodów własnych.
- ! Niski wskaźnik dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w stosunku do większości gmin ościennych.
- ! Wysoki poziom uzyskiwanych dofinansowań zewnętrznych, głównie dotacji unijnych.
- ! Regularny wzrost wydatków ogółem.
- ! Znaczne uzależnienie działań proinwestycyjnych od możliwości finansowania zewnętrznego.

13 PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO

Jednym z elementów partycypacji społecznej przy tworzeniu Strategii Rozwoju Gminy, obok tradycyjnych konsultacji (w postaci wyłożenia do publicznego wglądu dokumentu, dyskusji publicznej/warsztatu, z dopuszczeniem możliwości składania sugestii i propozycji w formie wniosków), jest badanie ankietowe. Pozwala ono na zdobycie wiedzy nt. odczuć społeczności lokalnej dotyczących aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej Gminy i sposobu jej funkcjonowania oraz stanowi narzędzie poznawcze potrzeb społeczności Gminy.

(DO PÓŹNIEJSZEGO UZUPEŁNIENIA)

Ryc. 52 Profil uczestnika ankiety (tzn. płeć, wiek, wykształcenie)

Materiał źródłowy:

Ryc. 43 Profil uczestnika ankiety (miejsce zamieszkania)

Materiał źródłowy:

Ryc. 44 Ocena poziomu życia na terenie Gminy

Materiał źródłowy:

Ryc. 46 Ocena warunków życia w Gminie

Materiał źródłowy:

Ryc. 46 Określenie najważniejszych problemów w Gminie

Materiał źródłowy:

Ryc. 47 Ustalenie głównych priorytetów mających wpływ na rozwój Gminy

Materiał źródłowy:

Ryc. 49 Ustalenie przynależności etnicznej mieszkańców Gminy

Materiał źródłowy: Ankieta

WYBRANE MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Najważniejsze wykorzystane akty prawne:

- Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2023 poz. 1688).
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2023 poz. 40 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. 2023 poz. 1094 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. 2023 poz. 1259 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. 2023 poz. 1478 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. 2021 poz. 1615).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. 2022 poz. 2379).

Najważniejsze dokumenty i publikacje:

- Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.
- Powszechny Spis Rolny 2010, 2020.
- Raport o stanie gminy Goworowo za 2022 rok, 2023.
- Rejestr Zabytków Mazowieckiego Konserwatora Zabytków.
- Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), 2017, Rada Ministrów, Warszawa.
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Goworowo na lata 2022-2028.
- Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny, 2021, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze, 2022.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku, 2019, Rada Ministrów, Warszawa.
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Goworowo, 2017.

Najważniejsze witryny internetowe:

- <https://bdl.stat.gov.pl/>
- <https://capap.gugik.gov.pl>
- <https://european-union.europa.eu/>
- <https://ekrs.ms.gov.pl/>.
- <https://gbp.goworowo.pl/>
- <https://goworowo.e-mapa.net/>
- <https://goworowo.pl/>
- <https://isok.gov.pl/>
- <https://mazowiecka.policja.gov.pl/>
- <https://ostrolecki.e-mapa.net/>
- <https://stat.gov.pl/>
- <https://bip.goworowo.pl/>
- <https://wybory.gov.pl/>
- <https://www.bdl.lasy.gov.pl/>
- <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl>
- <http://www.geoportal.gov.pl/>
- <https://www.gios.gov.pl/pl/>
- <https://www.gov.pl/>
- <https://www.gov.pl/web/gdos>
- <https://www.polskacyfrowa.gov.pl/>
- <https://www.polskawliczbach.pl/>
- <https://zabytek.pl/>